Protokoll fra møte i Studieutvalget ved Det juridiske fakultet

Tirsdag 10. november 2009 kl. 13:30.
Møterom 546

Til stede:
Prodekan Knut Martin Tande (leder)
Hilde Hauge (a)
Erik Monsen (a)
Erlend Baldersheim (b)
Nina Østensen (c)
Malene Haugen (d)
Ole Christian Muggerud (d)

Sekretær: johanne.spjelkavik@jurfa.uib.no

Neste møte: Tirsdag 1. desember

Forretningsorden:

1. Utvalget besluttet å behandle sak 28 og sak 29 selv om de var innkommet for sent til å være med i innkallingen.
2. Sak 21, 25, 26, 28 og 29 ble besluttet behandlet under ett. De får likevel separate vedtak.
3. Sak 20-09/10 – 6 oppsto under møtet som følge av behandlingen av sakene 21, 25, 26 og 28.
4. Sakene 23, 24 og 27 ble behandlet på sirkulasjon, avsluttet fredag 13. november.

Sak 19-09/10	**Orienteringssaker**
1	Protokoll fra SU 6. oktober. Godkjent på sirkulasjon 9. oktober ***OBS – ekstern link – må lastes ned separat.***
Sak 20-09/10	**Saker til drøftelse/høring/uttalelse**
1	Helhetlig femte studieår. Notat fra administrasjonen.
SU uttaler	SU ber om at arbeidet med helhetlig femte studieår fortsetter. Ulempene med å spre allerede for lite veiledning over større tidsrom probleamtiseres. Tydeliggjøre muligheten til ikke-spesialisering for dem som heller ønsker bredde i femte år. Vitenskapelig personell engasjeres ved at planene presenteres for Forskningsutvalget med henstilling om aktiv støtte derfra. Få fram virkning for forskning/tid til forskning.
2	Første delrapport i PEK-prosjektet.
SU uttaler	SU vil gjøre seg kjent med innholdet i rapporten og ser fram til det videre arbeidet som ventes å bidra godt til grunnlaget for vårt videre kvalitetsarbeid. Det må legges til rette for at Lars Skjold Wilhelmsen presenterer funnene sine for debatt.
3	JUS243 Alminnelig formuerett: Kursevaluering fra emneasnvarlige lærere Berte-Elen Konow og Hans Fredrik Marthinussen.
SU uttaler	- Studieutvalget tar til etterretning de faglige vurderingene som kommer til uttrykk i evalueringen. - Prodekanen får fullmakt til å følge opp rapporten overfor de emneansvarlige i overensstemmelse med det som kom fram i møtet med særlig vekt på Retningsliner for utforming av prøvar i jusstudiet: http://www.uib.no/jur/utdanning/reglement-og-prosedyrer/reglement-i-utdanningssaker-ved-det-juridiske-fakultet/retningsliner-for-utforming-av-provar-i-jusstudiet - Administrasjonen vurderer muligheten for å endre fordelingen av tid mellom JUS241/JUS242 og JUS243 i samarbeid med de aktuelle emneansvarlige. - Det lar seg vanskelig gjøre å plassere etikkurset etter JUS243. I stedet vurderes om etikkurset bare skal tilbys én gang i året (høstsemesteret). - Obligatoriske seminarer vurderes ikke nærmere før punktene over, evt. effekten av slike endringer, er vurdert.
4	

Se vedtak i sak 13-09/10 6. oktober 2009:
- JUS274-2-A Comparative Company Law I (20 sp): Videreføres V10
- JUS274-2-B Comparative Company Law II (10 sp): Tilbys ikke undervisning og eksamen V10. Uttalelse fra Jan Andersson innhentes.

Uttalelse fra Andersson.

SU uttaler

Vedtaket fra 6. oktober opprettholdes.

5

JUS261-2-A Konfliktmekling I. Ressursrapport fra Camilla Bernt.

SU uttaler

SU tar rapporten til etterretning.
Lokal emneansvarlig tar initiativ til å utarbeide konkret forslag til ny modell for emnet ihht forslag.

6

Umiddelbare tiltak for å kvalitetssikre firetimers eksamen.

SU uttaler

For å kvalitetssikre eksamensordningen skal følgende tiltak iverksettes umiddelbart:
- Prodekanen avholder møte med hver enkelt emneansvarlig lærer og redegjør for nødvendigheten av at eksamensform, innhold, sensorveiledning mv tilpasses en realitet med fire timers eksamen
- Oppgaveutvalgene skal ha to studentmedlemmer
- Prodekanen deltar i oppgaveutvalgsmøtene
- Prodekanen samarbeider med studentrepresentantene i oppgaveutvalget om forståelsen av oppgaven, besvarelsen og sensuren
- Sensorene skal få klare retningslinjer for hvordan besvarelsene skal vurderes
- SU (eller en arbeidsgruppe SU nedsetter) skal utarbeide forslag til programsensorenes mandat for V10; vurdering av eksamensordningen skal være tema

Vedtakssaker

Sak 21-09/10

Eksamen JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner – søknad om dispensasjon fra fakultetsstyrevedtak om fire timers skoleeksamen. Notat fra emneansvarlig lærer. Notat fra administrasjonen.

Vedtak

JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner gis ikke dispensasjon fra fakultetsstyrevedtaket om fire timers skoleeksamen.
Mot studentenes to stemmer. Ingen blanke stemmer.

Sak 22-09/10

Søknad om uttak fra undervisningsbank. Notat fra Knut Einar Skodvin.

Vedtak

Saken utsettes

Sak 23-09/10

Studieplan for masterstudiet i rettsvitenskap ved Universitetet i Bergen § 3-2 nr 5. Notat fra administrasjonen.

Vedtak

Begrensingen til 1. – 4. studieår for ordningen med forlenget skrivetid oppheves.
Bestemmelsen gis følgende ordlyd:
Dokumentasjon av sykdom under skriveperioden for obligatorisk oppgave, gir forlengelse av skriveperioden med inntil tre dager. Studenten må underrette fakultetet om kravet om forlenget skriveperiode senest ved ordinær innleveringsfrist.

Sak 24-09/10

Se vedtak i sak 13-09/10 6. oktober 2009:
- JUS279-2-A Transnational Commercial Law I: Tilbys ikke undervisning og eksamen V10. Uttalelse fra Fötschl innhentes.
- JUS279-2-B Transnational Commercial Law II: Tilbys ikke undervisning og eksamen V10. Uttalelse fra Fötschl innhentes.

Uttalelse fra Fötschl. Bemerkning fra administrasjonen.

Vedtak

Vedtaket i sak 13-09/10 oppheves for så vidt gjelder JUS279-2-A og JUS279-2-B. Emnene tilbys også våren 2010. Deretter foretas ny evaluering i lys av kostnader og studenttilstrømning.

Sak 25-09/10

Instruks om oppgåvegjeving og sensur for mastergraden. Forslag fra JSU

Vedtak

Punkt 1.1 første punktum i Instruks om oppgåvegjeving og sensur for mastergraden skal lyde:
1.1 Oppgåveutval
Oppgåveutval for kvart av dei fire første studieåra er kursansvarleg for det aktuelle kurset og to representantar oppnemnd av studentutvalet ved fakultetet. Til

kontinuasjonseksamen er det ikkje krav om studentdeltaking i utvalet.

Sak 26-09/10 Eksamen JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter – søknad om dispensasjon fra fakultetsstyrevedtak om fire timers skoleeksamen. Notat fra emneansvarlig lærer. Merknad fra administrasjonen.

Vedtak JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter gis ikke dispensasjon fra fakultetsstyrevedtaket om fire timers skoleeksamen.
Mot studentenes to stemmer. Ingen blanke stemmer.

Sak 27-09/10 JUS263-2-A Børs- og verdipapirrett. Ny emneansvarlig. Notat fra Matre.

Vedtak Amanuensis Hugo Matre overtar etter Filip Truyen som emneansvarlig for JUS263-2-A Børs- og verdipapirrett.

Sak 28-09/10 Eksamen i JUS241 Strafferett og JUS242 Rettergang. Notat fra emneansvarlig lærer. Merknad fra administrasjonen.

Vedtak JUS241 Strafferett og JUS242 Rettergang gis ikke dispensasjon fra fakultetsstyrevedtaket om fire timers skoleeksamen.
Mot studentenes to stemmer. Ingen blanke stemmer.

Sak 29-09/10 Opprettelse av utvalg for å evaluere eksamensordningen. Forslag fra JSU.

Vedtak Hensynene bak utvalget anses ivaretatt i sekspunkts tiltakslisten, sak 20-09/10 - 6.

Knut Martin Tande
Leder

Johanne Spjelkavik
Sekretær

Helhetlig femte studieår

Omleggingen av rettsstudiet fra og med H03 omfattet de fire første årene av studiet, i tillegg til innføring av den obligatoriske masteroppgaven. Spesialemnene var ikke berørt i den prosessen.
Fra og med H08 ble spesialemnene omlagt; de ble modulisert og det har vært lagt vekt på å tilrettelegge for emnekombinasjoner som kan danne gode faglige helheter for studentene.

Fakultetet har ikke formulert noe eksplisitt mht formålet med femte studieår. Slik det er utformet og plassert i studiet, er det nærliggende å se det som faglig spesialisering i en valgt retning.
Målsetningen med spesialemnene ble formulert i valgemneinnstillingen (fakultetsstyret 15. mars 2007, sak 23/07):

- våre egne masterstudenter skal få sin faglige spesialisering
- innreisende utvekslingsstudenter skal ha et tilbud
- ferdige jurister kan få et etter- og videreutdanningstilbud
- emnene kan utgjøre elementer i mulig BA- og/eller LLM-grad
- eventuelt kan spesialemnene også utgjøre et tilbud til andre programmer (”frie emner”)

Det var eksplisitt uttalt i innstillingen at våre egne masterstudenter er den prioriterte målgruppen:

> ”Dette er den største gruppen studenter, og den gruppen emnene designes for. Ingen hensyn til andre grupper bør tillates å begrense hensynene til denne gruppen, med mindre interessene er svært ulike i vekt i jusstudentenes disfavør.
> I gruppen av masterstudenter er det ikke spørsmål om å rekruttere studentene til spesialemnene, men å rekruttere riktig student til riktig spesialemne. Her er god og dekkende informasjon avgjørende: Hvilke yrker peker emnet mot? Kan erfaringer med bestemte emner tidligere i studiet peke mot spesialemner som er mer eller mindre egnet for denne studenten? Det vil si at emnet må defineres i forhold til studentens *forutsetninger* og *målsetninger*.”[1]

Ved revisjonen av spesialemnene ble det lagt opp til enkelte emnepakker som skulle dekke hele behovet for spesialemner i masterstudiet og gi en faglig helhet. Det er også etablert en – etter hvert nokså omfattende – emnebank for masteroppgaven.
Vi har imidlertid enda ikke lykkes helt med å mobilisere fagmiljøene/forskergruppene til å designe helhetlige femteår med samlet fokus på emner, oppgavetema og veiledning. Her er antakelig både et faglig og et ressursmessig potensial som ikke er realisert.
Ikke minst for lærerne bør et slikt spesialiseringsår på slutten av masterstudiet være interessant: Her samles nesten ferdige jurister, de fordeler seg temamessig i den retningen de har sine faglige interesser og preferanser og bør følgelig være et interessant ”marked” for lærere og forskermiljøer som vil nytte muligheten til dialog med særlig motiverte – og godt modne – studenter. Vi må anta at det er i disse miljøene man finner sine framtidige fagfeller, her treffer man også dem som skal ut i verden og praktisere de fagene man selv er spesialist i – det bør altså være mange gode grunner til å ta seg godt av disse studentene.

Videre er det slik at de fleste av våre egne studenter begynner på sitt femte studieår i høstsemesteret. De som velger/ønsker en (tematisk/faglig) sammenheng mellom spesialemner og masteroppgave, vil oftest velge spesialemner som har undervisning om høsten. Vi har imidlertid også undervisning i spesialemner om våren (den store hovedregelen er at spesialemnene har undervisning annethvert semester); det er helt nødvendig av hensyn til ressursfordeling; det gjelder så vel lærere som rom og andre rammebetingelser. Disse våremnene vil i dagens modell ikke være like egnet for studenter som vil lese emnene de skal skrive oppgaven om (de vår skrivesemester om høsten og undervisning/eksamen i spesialemner våren etter).

Studieåret 08/09 ble det gjennomført en studentevaluering av spesialemnene. Der ble det blant annet spurt om synspunkt på hvorvidt studentene ville se det som ønskelig at femte studieår var mer helhetlig, det vil si at de kan skriv masteroppgaven over et helt år, samtidig som de tar spesialemner. Ikke alle respondentene har svart på dette spørsmålet, men av de som har svart er svært nær 100 % positive til en slik ordning.

Disse hensynene ligger til grunn for initiativet her.

---

[1] Valgemneinnstillingen side 13, avsnitt 7.2.1.3

Administrasjonen ser det som ønskelig at vi kan få utviklet et mer helhetlig femte studieår.
Målsetningen vil være at studentene får

- en faglig helhet/spesialisering
- en faglig utfordring
- nær kontakt med fagmiljøene/forskningsmiljøene som representerer det feltet studentene har ønsket seg

Fakultetet vil oppnå

- nærmere relasjon mellom forskerne/forskningen og undervisningen
- en helt ny arena for å synliggjøre forskningen og forskningsmiljøene for studentene
- bedre faglig tilbud til studentene
- bedre ressursutnyttelse ved mer felles og bedre koordinering av undervisning/veiledning til masteroppgaven

Skissen har følgende elementer:

- Fagområdene vi tilbyr undervisning og veiledning i, fordeles i grupper. Hver av gruppene har et antall lærere tilknyttet. En av disse lærerne er gruppens talsmann og koordinator.
- Fagguppene tar ansvar for sine studenter gjennom hele året – tilbudet om undervisning i spesialemner tilpasses de temaene som foreslås for masteroppgaven og gruppen er behjelpelig med å etablere kontakt med tilstrekkelig antall veiledere til masteroppgave.
- Arbeidet med masteroppgaven strekkes over et helt år. Det innebærer at veileder må være tilgjengelig på visse tidspunkter i to semestre. Det er ønskelig at studentene begynner å tenke på tema for masteroppgaven allerede midt i semesteret før de begynner på femte studieår.
  Et problem er at veiledningen bare er 10 timer; det kan innebære at den ikke tåler en slik fragmenterting som det må bli tale om. På den annen side tror vi at en godt utformet veilederkontrakt/arbeidsplan vil kunne bidra betydelig til at arbeidet og progresjonen likevel blir godt ivaretatt for både student og veileder. Selv om ordningen ikke er ideell nettopp av dette hensynet, må de positive virkningene likevel veies opp mot de negative.
    - I tilknytning til dette, vil vi foreslå en ordning med veilederkontrakt: Når veileder tildeles skal han/hun og studenten sammen avtale deadlines for de ulike stadiene i skrivingen. Det vil være studentens ansvar å ta initiativ til å følge opp avtalen, men veileder må være tilgjengelig ihht avtalen. En slik avtale vil sikre studenten nødvendig framdrift, det vil plassere ansvaret for mangelfull oppfølging og det vil bidra til at kontakten mellom student og veileder kan unngå et administrativt mellomledd.
    - Masteroppgaven bør ha en ”kursansvarlig” lærer; dvs. en lærer som har et særlig ansvar for koordinering av undervisningsaktiviteter knyttet til masteroppgaven.

  Vi anser at det kan være heldig for studentenes faglige modning å fordele arbeidet med oppgaven over lengre tid enn det som nå er tilfelle.
  Denne delen av nyordningen bør ikke være obligatorisk. Det fins gode grunner for at både studenter og veiledere/lærere bare kan nytte ett semester til masteroppgaven.
  Studenter som tar spesialemner i utvekslingsopphold, studenter som har tatt ett eller flere av spesialemnene tidligere i studiet (de kan tas allerede etter tredje studieår), veiledere/lærere som på grunn av andre aktiviteter (forskningsfri, permisjon) bare kan være til disposisjon ett semester.
  Det bør likevel være en helt klar hovedregel at elementene i femte studieår integreres og fordeles over hele året.

<u>Praktisk:</u>
Det første semesteret må studentene får råd og veiledning mht problemstilling og litteratur for masteroppgaven sin.
Tyngdepunktet for arbeidet med oppgaven må plasseres i det semesteret som ikke har undervisning i det/de aktuelle spesialemnene. Hvor og hvordan det er fornuftig å disponere veiledererssursene er ikke et administrativt spørsmål; i veilederkontrakten kommer student og veileder fram til en fordeling som er faglig og praktisk egnet.

Fagmiljøene må engasjeres ved semesterstart; de må aktivt markedsføre sine felt og planlegge undervisning/veiledning for dem som skal skrive oppgave. En slik modell vil åpne for at en del av veiledningen til masteroppgaven kan gjøres for grupper av studenter, noe som bidrar til å utnytte denne svært knappe ressursen bedre.

Det blir et spørsmål om vi bør tilby en slik ”oppsartpakke” hvert semester. Ideelt bør vi det – en del studenter vil av legitime grunner starte på femte studieår i et vårsemester. På den annen side er disse kanskje så få at rasjonaliseringsgevinsten med ”oppstartpakke” ikke kan realiseres; disse få studentene kan antakelig håndteres individuelt. Det vil fortsatt være nødvendig at vi har veiledere som er villig til å starte opp om våren på et slikt ettårsprosjekt.

Vi ser for oss et tidsforløp omtrent slik (detaljert tidslinje vil bli utarbeidet):
(I begynnelsen av mars, slutten av april og midt i juni er det eksamen på tredje og fjerde studieår.)
Mars (våren før): Informasjonsmøte med presentasjon av temagruppene
Juni: Studentene melder temaønske (ikke i detalj) i StudentWeb
(August: kontinuasjonseksamen tredje og fjerde studieår)
1. september: Oppgaveundervisningen starter med felles forelesninger/kurs.
Spesialemneundervisningen starter
Mai/juni: eksamen spesialemner
Juni: Innlevering av masteroppgaver

Hvis vi skal ha tilsvarende oppstart hvert semester, blir løsningen slik:
(I midten av oktober og begynnelsen av desember er det eksamen på tredje studieår.)
Oktober (høsten før): Informasjonsmøte med presentasjon av temagruppene
Desember: Studentene melder temaønske
Januar: Oppgaveundervisningen starter med felles forelesninger/kurs. Spesialemneundervisningen starter
November/desember: Eksamen spesialemner
Desember: Innlevering av masteroppgaver

Ytterligere ønsker for masteroppgaven:
For å kvalitetssikre masteroppgaven er det ønskelig at vi kan få til en nivåkontroll av sensuren. Hver sensor har én oppgave eller noen få oppgaver. Mange sensorer og sensorpar går igjen år etter år, uten at det foretas noen overordnet samordning av sensurnivået. Det er ingen grunn til å tro at det har utviklet seg noen uheldig praksis, men som ledd i overordnet kvalitetsansvar, bør fakultetet skaffe seg sikker kunnskap også om dette sensurnivået.

Videre bør det vurderes å utarbeide en folder eller en enkel punktliste til veilederne og til sensorene, for å sikre en felles praksis både i veiledning og sensur. Dette er antakelig mer nødvendig for masteroppgaven enn det er for de øvrige emnene, side hver veileder/sensor har så få kandidater hver gang. Det vil dessuten i beste fall også kunne virke til å lette rekrutteringen av så vel veiledere som sensorer.

Vitnemål/kvalifikasjon/grad:
Vi avventer arbeid sentralt ved UiB/UA med hensyn til hva som utløser ”oppnådd grad” og hvilke konsekvenser det har. Uklarhetene pr i dag knytter seg bl.a. til om graden er oppnådd når minimumskravet er oppfylt, eller om det skal gis mulighet for å ta andre spesialemner evt. å gjenta de siste eksamenene før vitnemålet skrives ut. Dette er spørsmål som i høyeste grad er knyttet til femte studieår, men vi problematiserer ikke dette ytterligere før vi ser hva UiB/UA kommer til i sin utredning.

Utveksling:
Her er det spørsmål om hvem som skal få reise ut; skal vi sende ut studenter som ikke trenger flere spesialemner i graden sin? Gjør det i tilfelle noen forskjell om de bekrefter at de ikke vil ha de norske spesialemnene på vitnemålet (har vi sanksjoner hvis de ombestemmer seg?).

En stillingtagen til prioriteringen av femte studieår vil tvinge seg fram. Det er begrenset hvilke kvalitetstiltak som kan settes i verk uten økte midler. Vi anser at en hel del av det som er foreslått kan gjøres innenfor eksisterende rammer, men tiltak som fx å etablere en ”kursansvarlig” for masteroppgaven vil kreve ressurser. Det samme gjelder antakelig alt arbeid lærerne må gjøre for å tilrettelegge ”pakkene” som etterspørres.
For det videre arbeidet med femte studieår er det av betydning at det gis signaler om hvordan dette prioriteres: Står femte år i køen etter tredje og fjerde mht ressurstildeling? Det betyr i tilfelle at vi kan begrense planleggingen nå til det som kan gjennomføres innenfor eksisterende rammer. Eller skal femte år prioriteres opp under henvisning til at det representerer den faglige spesialiseringen og

”kronen på verket” for kandidatene, samt at det ikke har vært ”kvalitetsreformert” samtidig med de fire første årene?
Fordi studentene er fordelt på langt flere emner på femte år har vi ikke den stordriftsfordelen i felles undervisning som vi har på 1. – 4. studieår; det betyr at undervisningen på femte år i utgangspunktet er mer ressurskrevende enn den på 1. – 4. år. På den annen side er undervisningen her langt enklere og billigere – her er ingen individuell undervisning i form av grupper med egne lærere, oppgaveretting/kommentering el.l.
En del av grunnlaget for denne vurderingen må være den kostnadsberegningen for spesialemner/femte studieår som er under utarbeidelse.

Det som er problemstillingen i denne omgangen er: Er det aktuelt for fakultetet å gå inn for en ordning som innebærer at veiledning til masteroppgaven gis over to semestre?
Dersom det gis klarsignal for en slik ordning, vil administrasjonen utarbeide en mer detaljert modell for femte studieår.

Tilbake til sakslisten

Førsteamanuensis Hans Fredrik Marthinussen
Det juridiske fakultet,
Universitetet i Bergen

Sak 20-09/10 – 3

Bergen 8. september 2009

Studieutvalget

Særskilt kursevaluering av allmenn formuerett, vår 2009

På bakgrunn av at det ble tatt opp som et eget tema under siste styremøte før sommeren i år, og samtaler jeg hadde med daværende prodekanus for undervisning, har jeg utarbeidet en særskilt evaluering og tilbakemelding for vårens, og til en viss grad fjorårets, kurs i allmenn formuerett. Det åpenbare problemet er naturligvis den høye strykprosenten, henholdsvis 10 % i 2008 og 14 % i 2009. Jeg legger derfor frem denne gjennomgangen for SU, som også inneholder flere forslag til mulige tiltak som kan settes i verk.

Ses det vekk i fra strykprosenten er karakterfordelingen relativt normal og godt innenfor retningslinjene satt ut fra hensynet til normalfordeling over tid. Resultatene fra de siste to årene er vedlagt og viser bl.a.:

2008: **A**: 8%, **B**: 23,6%, **C**: 31,9%, **D**: 26,7%, **E**: 9,7%
2009: **A**: 12,4%, **B**: 21,3%, **C**: 26,6 %, **D**: 26,2%, **E**: 14,3%

Det er *noe* lav uttelling på B, men uansett godt innenfor de angitte retningslinjer for å nå normalfordeling over tid. Dersom strykprosenten blir lavere, vil imidlertid de som da består sannsynligvis fordele seg utover de svakere karakterene. Slik sett kan man kanskje ideelt sett ønske seg noen flere både B'er og C'er, men det er uansett relativt marginale forbedringer som skal til for å nå gauss-målet. Erfaring fra sensuren viser med andre ord at det er særlig strykprosenten som er problematisk; ved karaktersettingen for øvrig tar sensorkorpset tilbørlig hensyn til eksamensoppgavens vanskelighetsgrad.

Både på referansegruppemøtet og i styremøtet er det i første rekke eksamensoppgaven studentene har uttrykt sin misnøye mot. Jevnt over er tilbakemeldingene på både forelesninger og seminarer gode. Foruten eksamensoppgaven er det kurslitteraturen det har vært visse innvendinger mot, men det er vanskelig å få gjort noe med, all den tid litteraturtilfanget på dette området ikke er så godt. Studentene var også svært godt fornøyd med læringsutbyttet av den obligatoriske oppgaven, som fremstår som en sentral og viktig del av undervisningsopplegget.

Når det gjelder eksamensoppgaven, ser jeg liten grunn til å gi enklere eksamener. Det eneste jeg oppnår ved det er at det blir vanskeligere å skille kandidatene, og at det blir mer tilfeldig hvem som havner på hvilke karakterer. Muligens fører enklere eksamener til at noen færre blir "avslørt" på eksamen, det vil si at de hoster opp noen fraser de har hørt og står, selv om de egentlig ikke har skjønt så mye. Det synes ikke jeg er et relevant hensyn. At strykprosent er høy er heller ikke i seg selv særlig overraskende, sett i lys av at strykprosenten på gammel 3. avdeling alltid var høyere enn strykprosenten på de øvrige avdelinger.

Jeg har altså med andre ord ingen planer om å legge om praksis hva gjelder eksamensoppgaven. Jeg har også tydelig kommunisert til studentene hele veien at oppgaven er ment å være vanskelig. Eksamensoppgaven skal være av en slik art at studentene må vise at de faktisk har forstått faget, ikke bare at kurslitteraturen er lest. Eksamensoppgaven er derfor laget slik at den i meget liten grad gir uttelling for "pugg".

Det paradoksale er først og fremst at oppgaven i 2009 etter mitt skjønn var enklere enn i 2008. Slik sett var det kanskje særlig det faktum at en rekke studenter bommet på helt grunnleggende problemstillinger knyttet til kreditorekstinksjon som førte til at strykprosenten nå i 2009 ble særlig høy. Etter at kravene til eiendomsmeglere ble lagt om for å bedre partenes rettsstilling ved det store antallet eiendomskjøp i Norge, vil sannsynligvis en rekke jurister endre opp i eiendomsmeglerbransjen. Da kan vi ikke slippe igjennom studenter som ikke forstår de helt grunnleggende konsekvenser av tinglysing. Det er et samfunnsansvar å sørge for at de juristene vi sertifiserer som kvalifiserte også i allmenn formuerett innehar en tilstrekkelig minimumskompetanse. Hver enkelt overføring av fast eiendom har potensielt ruinerende konsekvenser for de involverte parter om ikke de jurister som gjennomfører transaksjonen har tilstrekkelig kunnskaper om tinglysingssystemet.

Eksamensoppgaven i vår hadde flere av disse helt grunnleggende elementene, bl.a. spørsmål om kreditorbeslag ved en ikke tinglyst eiendomsoverføring, anvendelse av dekningsloven § 2-2 (dvs. spørsmål om beslagsrett) på et tilfelle hvor noen motsetter seg beslag fordi en annen er registrert med grunnbokshjemmel, og dessuten en ganske ordinær problemstilling om omstøtelse av en gave. Rett nok var det innimellom disse oppgavene ganske kompliserte og krevende rettsspørsmål. Slik sett var det ikke gitt så mange "redningsplanker" til studentene: De fikk ikke 4-5 muligheter til å vise at de kunne noe. Men de fikk noen helt grunnleggende spørsmål som alle burde kunne besvare. De som ikke klarte det, endte som regel opp med en F. Jeg legger til at begge disse eksamensoppgavene har vært godkjent av en erfaren studentrepresentant med lang erfaring fra JSU og oppgaveutvalgsarbeid.

Spørsmålet er med andre ord i første rekke hvordan nivået skal kunne heves, slik at færre stryker, fordi det først og fremst er strykprosenten som er for høy. For de øvrige karakterene er nivået omtrent slik det skal være.

Et særlig problem er det tidsmessige omfanget av kurset. Tilbakemeldingen på referansegruppemøtet var klar og tydelig på at tiden er vel knapp. Kurset er uten tvil krevende; det har helt siden gamle 3. avdeling vært klart høyest strykprosent på akkurat de fagene som nå inngår i formuerettskurset. Samtidig er det i realiteten ikke ubetydelig kortere tid pr. studiepoeng på allmenn formuerett enn det er på strafferett og rettergangskurset. Formelt sett ser det ut til å være 28 uker på strafferett og rettergang og 14 uker på formueretten. Ser man nærmere på kursopplegget er det imidlertid en rekke forhold som gjør at tiden tilgjengelig på formuerettskurset er vesenlig mindre enn tiden som er tilgjengelig på strafferett og rettergang.

Strafferett og rettergang begynner i år (2009-2010-kurset) i uke 33. Kurset holder så på frem t.o.m. uke 51. Det starter så opp i uke 2 og eksamen er i uke 10. Dette gir totalt "offisielt" 28 uker (19 uker høst, pluss 9 uker på våren). Det skal imidlertid legges til at det ikke finnes en eneste fridag/helligdag i denne perioden. Det er noen undervisningsfrie dager i februar (faglig pedagogisk dag og fagkritisk dag), men dette berører neppe studentene i særlig grad, ettersom undervisningen på dette tidspunktet er avsluttet. Med eksamen like rundt hjørnet kan det trygt antas at dette ikke er noe som opptar studentenes tid. I tillegg kommer så juleperioden. Den offisielle kalenderen stopper den 18.12, og begynner opp igjen den 11.1. I

denne perioden antar jeg det er tenkt inn ferie, men det kan ikke legges helt skjul på at det dreier seg om totalt 3 uker, med til sammen 11 ordinære "virkedager". Jeg tviler for eksempel ikke på at en rekke studenter benytter uke 1, 4. til 8. januar, til å forberede seg til den eksamenen som tross alt er kun i overkant av en måned unna.

Til sammenligning trekkes ikke påsken fra for formuerettens vedkommende; den er en del av de 14 ukene som offisielt står til rådighet for kurset. I tillegg kommer helligdager som Kristi himmelfartsdag, 1. mai, 17. mai, og pinsen. Dessuten går 2 dager vekk, ikke bare undervisningsmessig, men også for studentene, til kurset i jussetikk som går over to dager i mai. Resultatet er at den reelle tiden tilgjengelig for formuerettskurset våren 2009 er nede i 11 uker og 4 dager (1. mai faller i 2009 "heldigvis" på en helgedag).

Slik jeg ser det bør et naturlig tiltak i lys av dette, og den høye strykprosenten på faget, være å flytte eksamen i strafferett og rettergang to uker frem i tid, og da tilsvarende øke omfanget på formuerettskurset med to uker. Også studentene på referansegruppemøtet ga *klart* uttrykk for at tiden var et langt større problem på formuerettskurset enn på strafferett og rettergangskurset, og at det her burde omdisponeres undervisningsressurser. I tillegg foreslår jeg at kurset i jussetikk flyttes til etter eksamen i formuerett, slik praksis var før studiereformen. I øyeblikket er eksamen i formuerett lagt til onsdag 16. juni. Jussetikkurset bør da kunne avholdes 17. og 18. juni i stedet for å utgjøre et uheldig avbrudd midt i formuerettskurset. Eventuelt kan kurset flyttes til høstsemesteret. Slik det er nå stjeler kurset i jussetikk verdifull tid midt i den mest intensive perioden av formuerettskurset.

Jeg innser at eksamen i strafferett og rettergang muligens ikke kan flyttes nå som kurset er i gang, men foreslår at dette blir implementert fra våren 2011. Eksamen i strafferett og rettergang bør da avholdes i uke 8 og formuerettskurset kan da starte opp i uke 9. Jeg legger til at det opprinnelig var planlagt eksamen for kurset i strafferett og rettergang for 2010 i uke 9, noe som var i tråd med tidligere praksis, men at eksamen siden har blitt flyttet til uke 10, siden denne var "ledig". Opprinnelig var tanken med en ledig uke etter eksamen at studentene skulle få tid til å sette seg inn i litteraturen i faget som kommer etter.

Flytting av jussetikkurset bør kunne gjennomføres umiddelbart.

Et annet tema som jeg synes det er naturlig å nevne, er det faktum at seminarene i øyeblikket ikke er obligatoriske. Seminarundervisningen utgjør i øyeblikket selve kjernen i undervisningsopplegget, og det ble også bekreftet på referansegruppemøtet at seminarene står helt sentralt i studentenes progresjon. Samtidig er det min erfaring, ut fra antallet seminargrupper og hvor mange studenter som møter i de enkelte gruppene, at en god del velger å droppe seminarundervisningen. De studentene som ikke deltar på seminarundervisningen er svært utsatt med tanke på eksamen, fordi den faglige modningen særlig er tenkt å skje rundt seminaropplegget. Til i år har jeg tatt konsekvensen av akkurat det, og kommer til å holde en egen innføringsforelesning for studentene hvor jeg særlig presenterer kursopplegget og informerer grundig om hva som forventes av studentene. Om ikke det fører til bedring, bør det vurderes å gjøre seminarene obligatoriske.

Det siste jeg finner grunn til å kommentere er kontinuasjonseksamen. Den hadde en strykprosent på ca 30 i 2008 og ca 20 i 2009. Det kan tenkes at dette delvis skyldes at de henholdsvis 10 og 14 prosentene som strøk på ordinær eksamen tok seg sommerferie og så to uker før kontinuasjonseksamen fikk beskjed om at de måtte prøve igjen. Da hadde de kort tid til å forberede seg, og de kunne i utgangspunktet lite allerede på ordinær eksamen når de var forberedt. Da sier det seg selv at det blir tøft å prestere bedre på kontinuasjonseksamen.

Slik sett er det kanskje uheldig at kontinuasjonseksamen kommer allerede tidlig i august for fag som har sensur midt i juli. At kontinuasjonseksamen kommer så tett opptil ordinær eksamen, fører muligens også til at en del lettere trekker seg på ordinær eksamen, fordi kontinuasjonseksamen tross alt ikke er så langt unna, og man da får et par måneder ekstra å lese på. Også dette kan potensielt føre til høyere strykprosent, ved at sommerferien gjerne ikke gir like mye rom for studier som studenten hadde tenkt seg på forhånd. Om man skal bøte på dette problemet er den eneste løsningen å avholde kontinuasjonseksamen senere. Det kan enten gjøres tettere opp mot studiestart, altså senere i august, eller så kan kontinuasjonseksamen for formueretten utsettes helt til første uken i januar. Noen voldsom effekt på strykprosenten tror jeg uansett neppe det er å hente ved å legge om kontinuasjonseksamen, men jeg synes like fullt det er grunn til å tenke grundigere igjennom hvordan kontinuasjonseksamen egentlig bør gjennomføres for at vi skal nå de målene som vi ønsker ved å tilby en adgang til kontinuasjon.

Uten mer tid på formuerettskurset, og med seminarer som ikke er obligatoriske, må fakultetet være forberedt på at andelen stryk på formuerettskurset fortsetter å ligge på mellom 10 og 15 prosent.

Bergen 8. september 2009
Hans Fredrik Marthinussen

Tilbake til sakslisten

Til sak 13-09/10 6. oktober 2009 – spesialemneportefølje V10

Se vedtak i sak 13-09/10 6. oktober 2009:
- JUS274-2-A Comparative Company Law I (20 sp): Videreføres V10
- JUS274-2-B Comparative Company Law II (10 sp): Tilbys ikke undervisning og eksamen V10. Uttalelse fra Jan Andersson innhentes.

Uttalelse fra Andersson er innhentet:

Fra: Jan Bertil Andersson
Sendt: 14. oktober 2009 10:29
Til: Johanne Spjelkavik
Emne: SV: JUS274-2-B til våren

Johanne,

Studieutvalgets synspunkt er etter min mening riktig. 1 student for de siste 10 stp er ikke forsvarlig, särskilt fra ekonomiske synspunkter.

[…]

Beste hilsen

Jan

Från: Johanne Spjelkavik
Skickat: må 2009-10-12 14:44
Till: Jan Bertil Andersson
Ämne: JUS274-2-B til våren

Se vedlagte brev.

Joh

Bemerkning fra administrasjonen:
Anderssons uttalelse gir ikke grunnlag for å endre eller revurdere vedtaket fra 13. oktober.

Tilbake til sakslisten

Sak 20-09/10 – 5

JUS261-2-B Konfliktmekling II H09: Ressursrapport fra Camilla Bernt

Camilla Bernt
Universitetet i Bergen,
Det juridiske fakultet
Magnus lagabøtes plass 1
5010 Bergen

26.10.09

Studieutvalget
v/Det juridiske fakultet
Universitetet i Bergen
Her.

Ressursrapport Konfliktmekling II

I henhold til vedtak i Studieutvalget i fjor høst, sender jeg med dette rapport om ressursbruken i Konfliktmekling II høsten 2008.

1. Om forholdstallet lærer-student og generelt om ressursbruken på kurset
Det er i fagbeskrivelsen for faget forutsatt at det skal være én lærer pr. 8 studenter når studentene gjennomfører rollespill, slik at hver gruppe studenter kan få løpende feedback av en lærer. For et fulltegnet kurs på 30 personer innebærer det fire lærere, altså tre lærere i tillegg til Vibeke Vindeløv.

Stipendiat Solfrid Mykland har på tidligere kurs i Konfliktmekling I, og på fjorårets kurs i Konfliktmekling II, vært med som lærer, men hun var dessverre forhindret denne gangen grunnet uforutsette omstendigheter. Da Vindeløv og jeg fikk beskjed om dette cirka tre uker før kursstart, var det 28 oppmeldte studenter i faget, og det var fortsatt mulig at studenter ville melde seg opp (jf. den utvidede oppmeldingsfristen ut september som praktiseres av Utdanningsavdelingen). Det lå dermed an til et fulltegnet kurs, og det var da behov for to lærere utover Vibeke Vindeløv og undertegnede. 29. september, altså mindre enn tre uker før kurset skulle begynne, forespurte jeg derfor advokat Bjørn Åge Hamre og stipendiat Elizabeth Baumann om å ta på seg oppgaven, noe de heldigvis takket ja til, til tross for kort varsel.

I uken før kurset startet sjekket Bitten Lunde etter avtale med meg gjennom påmeldingslisten for å se at alle studentene på den fylte vilkårene for deltakelse på Konfliktmekling II. Det viste seg da at det var noen studenter som ikke hadde tatt Konfliktmekling I og som stod på listen. Det viste seg også at det var noen studenter på listen som hadde tatt Konfliktmekling II høsten 2008 og som antakelig kun ønsket gjentak av eksamen. Jeg fikk på samme tid melding fra en medarbeider i Informasjonssenteret om at en av studentene som var oppmeldt ønsket å melde seg av kurset.

Da kurset startet, viste det seg at kun 16 studenter møtte og fulgte undervisningen. Siden avtale var inngått med Bjørn Åge Hamre og Elizabeth Baumann, og siden de hadde brukt tid på forberedelser (lesing av pensum osv.), var det etter mitt skjønn uaktuelt å gå fra avtalen om undervisning. Samtidig var det etter Vindeløvs skjønn uaktuelt at jeg trakk meg tilbake og lot dem overta, da det ville være behov for noe oppfølging av de to nye lærerne i begynnelsen av kurset. Vi løste det derfor slik at på mandagen og tirsdagen hadde Hamre, Baumann og undertegnede hver vår gruppe, og så hjalp Vindeløv til på Hamres og Baumanns grupper. Dette fungerte svært godt, og onsdagen tok jeg meg derfor fri av hensyn til ressursbruken.

Vi var også ellers opptatt av å unngå unødig ressursbruk, og vi sørget for å utnytte tiden effektivt slik at Hamre, Baumann og undertegnede bare var til stede og fikk godskrevet tid når det var påkrevd i undervisningen (for eksempel ved at Hamre og Baumann ikke automatisk møtte i henhold til normal timeplan kvart over til hel, men i stedet fra rollespillene rent faktisk skulle starte til de var avsluttet). Se oversikt over timene nedenfor. For øvrig har jeg latt være å ta timer for bistand under andre praktiske øvelser enn rollespill, selv om det i henhold til kursplanen er hjemmel for å bruke to lærere under slike, og til tross for at jeg rent faktisk var til stede og deltok.

Ressursbruken i Konfliktmekling II denne gangen medførte imidlertid også en klar gevinst, ved at to nye lærere har fått nødvendig opplæring i Konfliktmekling II til nytte for fremtidige kurs, i stedet for at vi en annen gang – med fulltegnet kurs – måtte la to lærere hoppe inn i kurset uten mulighet for å få oppfølging underveis.

Vindeløv og jeg ønsker imidlertid selvsagt ikke å bruke ressurser utover det forutsatte på fremtidige kurs, og vi har derfor diskutert tiltak for å unngå denne problematikken for fremtiden. Med det systemet som i dag eksisterer for spesialemner, ved at det ikke er noen garanti for at oppmeldte studenter møter første kursdag, vil det alltid være en viss usikkerhet mht. hvor mange lærere som trengs. På den annen side er det ikke realistisk å skaffe lærere på kortere varsel enn tre uker, slik situasjonen var nå. Ideelt sett burde lærerne vært spurt mye tidligere. Vindeløv og jeg vil derfor legge frem et forslag for Studieutvalget i en egen sak om at Konfliktmekling I og II slås sammen til ett fag på 20 studiepoeng i stedet for å være to fag på 10 studiepoeng hver. Jeg vil allerede her kort nevne hva et slikt forslag i hovedtrekk vil gå ut på.

Vi forutsetter at opplegget på kurset i hovedtrekk skal være som nå, med én undervisningsuke i begynnelsen av september og én i midten eller slutten av oktober, eventuelt noe senere. Vi vil da ha en midtveisprøving i form av refleksjonsnotater etter den første undervisningsuken, men med to eller tre notater i stedet for fem som nå, og så munner kurset ut i en firetimers skoleeksamen, slik som på dagens Konfliktmekling II.

Gevinstene ved en slik ”avmodulisering” er flere, selv om det selvsagt også vil være ulemper. Det som er vesentlig i denne ressursrapporten er imidlertid de ressursmessige fordelene: Vi vil, ved en slik endring allerede når den første undervisningsuken er gjennomført, med svært stor grad av sikkerhet vite hvor mange studenter som vil møte til andre undervisningsuke (dagens Konfliktmekling II) og vil dermed vite hvor mange lærere vi trenger. Dette fordi studenter som allerede har investert 20 timers undervisning i konfliktmekling i de aller fleste tilfeller neppe vil gi seg uten å få eksamen i faget (og det fordrer 80 % oppmøte).

En annen gevinst som det er verdt å nevne allerede i dette notatet, er at det har vært lang venteliste på Konfliktmekling I alle tre gangene kurset har vært tilbudt, og at det er lite sannsynlig at dette vil endre seg. Fagets popularitet skyldes i stor grad at det har spredd seg positive rykter om kurset, men det er også en realitet som både lærerne på kurset og Bitten Lunde er kjent med, at en del studenter tar kurset fordi de synes det er greit med én skoleeksamen mindre. Disse studentene synes utvilsomt kurset er bra når det kommer i gang, og de bidrar like positivt i undervisningen som øvrige studenter, men problemet er at de tar opp plasser som ellers kunne vært gitt til studenter som ønsker den fordypningen i mekling man kan få om man tar både Konfliktmekling I og II. Med andre ord: Studenter som bare vil ta Konfliktmekling I forhindrer andre studenter som ønsker begge kurs i å få slippe til. (Som kjent er det en forutsetning for å ta Konfliktmekling II at man har godkjent deltakelse på Konfliktmekling I.) Jeg har snakket med studenter som er frustrerte over dette, og jeg er kjent med at også Johanne Spjelkavik har fått flere henvendelser om dette.

Det er klart at det uavhengig av dette er en fordel for omdømmet til Konfliktmekling som fag at dette ikke oppfattes som et lettvekterfag, og det er også utvilsomt at det faglig sett har mye større verdi å ha begge fag enn kun den første modulen. Til orientering er det tilsvarende faget i København (som har vært mal for fagene i Bergen) ett sammenhengende kurs. På bakgrunn av betraktningene ovenfor, er det etter Vindeløvs og min vurdering sterke hensyn som taler for at faget slås sammen til ett fag. Dette vil som sagt bli nærmere beskrevet i en egen sak til Studieutvalget, men vi synes det er viktig å få frem at vi er opptatt av effektiv ressursbruk på kurset.

2. Oversikt over undervisningstimer ved Bjørn Åge Hamre, Elizabeth Bauman og Camilla Bernt

Bjørn Åge Hamre og Elizabeth Bauman:

Mandag 19. oktober:
09.15-15.00, minus 1 time fri midt på dagen:
5 timer rollespill, dvs. **15 timer** godskrevet/utbetalt pr. person medregnet faktor 3.

Tirsdag 20. oktober:
10.45-12.40:
2 timer rollespill, dvs. **6 timer** godskrevet/utbetalt pr. person medregnet faktor 3.

Onsdag 21. oktober:
10.15-14.00:
4 timer rollespill, dvs. **12 timer** godskrevet/utbetalt pr. person medregnet faktor 3.

Torsdag 22. oktober:
Deltok ikke.

Totalt for Bjørn Åge Hamre og Elizabeth Baumann:
Undervisningstimer: **11 timer pr. pers, totalt 22 timer**
Timer godskrevet/utbetalt: **33 timer pr. pers, totalt 66 timer**

Camilla Bernt:

Mandag 19. oktober:
09.15-15.00, minus 1 time fri midt på dagen:
5 timer rollespill, dvs. **15** timer godskrevet medregnet faktor 3.

Tirsdag 20. oktober:
10.15-12.40:
1 forelesningstime (Hvordan vurdere om en sak er egnet for mekling), dvs. **5 timer** godskrevet medregnet faktor 5.
2 timer rollespill, dvs. **6 timer** godskrevet medregnet faktor 3.

Onsdag 21. oktober:

Deltok ikke.

Torsdag 22. oktober:
1 forelesningstime (Familiemekling i Norge**)** dvs. **5 timer** godskrevet medregnet faktor 5. Spørretime med informasjon om eksamen osv.; 2 timer delt på Vindeløv og meg, dvs. **1 forelesningstime**, dvs. 5 timer godskrevet medregnet faktor 5.

Totalt for Camilla Bernt:
Undervisningstimer: **3 timer forelesning** og **7 timer rollespill**
Timer godskrevet: 15 timer + 21 timer, **totalt 36 timer**

Total ressursbruk på kursene utover Vibeke Vindeløvs undervisningsinnsats:

Lærer:	*Undervisningstimer:*	*Timer medregnet faktor:*
Bjørn Åge Hamre:	11	33
Elizabeth Bauman:	11	33
Camilla Bernt:	10	36
Sum:	**32**	**102**

Med vennlig hilsen,
Camilla Bernt
Intern faglærer Konfliktmekling I og II

Tilbake til sakslisten

Sak 21-09/10

JUS121 NIRI – søknad om dispensasjon fra fakultetsstyrets vedtak om fire timerskoleeksamen

UNIVERSITETET I BERGEN
Det juridiske fakultet, Rettsvitenskapelig seksjon
Magnus Lagabøtes plass 1, 5010 Bergen

Professor dr. juris Erling Johannes Husabø
Tlf: 55589468 Fax: 55589570

Bergen 30. juli 2009

Studieutvalet
Det juridiske fakultet
Universitetet i Bergen

Eksamen i JUS 121, Norske og internasjonale rettslege institusjonar

Fakultetsstyret gjorde i møtet den 16.06.09 følgjande vedtak i sak 42/09:

> *Dei innsparingstiltaka fakultetsstyret vedtok for 2009 i sak 85/08 pkt. 2 og sak 05/09 pkt. 1 blir vidareført for 2010.*

Vedtaket i sak 85/08 punkt 2 var slik:

> *For kurs som starter i 2009 skal eksamen på hvert kurs de fire første studieårene være 4 timers skoleeksamen. Studieutvalget kan gjøre unntak fra dette for kurs med mer enn 10 studiepoeng, etter søknad fra kursansvarlig.*

Når ein les dei to vedtaka i samanheng, forstår eg det slik at kursansvarleg også for skuleåret 2009/2010 kan søkja om unntak frå reduksjonen til 4 timars eksamen. Som kursansvarleg på JUS 121 fremjar eg med dette ein slik søknad.

Grunnen til at søknaden vert sett fram no, og ikkje kom rett etter vedtaket i sak 85/08, var at det vedtaket ikkje hadde nokon verknad for JUS 121, som alt var starta opp i desember 2008. Dette gjorde er klart i ein e-post av 02.01.09 til sekretæren for Studieutvalet, Johanne Spjelkavik, der eg svara på eit brev som i etterkant av sak 85/08 var sendt til alle kursansvarlege.

Grunngivinga for søknaden er at det på grunn av kurset sin faglege kompleksitet vil vera særleg uforsvarleg å berre ha ein 4-timars eksamen i JUS 121. Særleg gjeld dette når ein no har kutta ut teljande heimeeksamen i kurset, jf styrevedtak i sak 45/09. For ei nærare grunngiving viser eg til det notatet eg skreiv til Studieutvalet i samband med den saka, datert 27.05.09, der eg i punkt 3 mellom anna skreiv:

Med den faglege kompleksiteten som JUS 121 har, vil ein slik reduksjon av eksamenstida vera svært øydeleggjande. Det vil gjera det umogeleg å prøva studentane både i forståinga av dei tre rettssystema kvar for seg og interaksjonen mellom dei. Kombinert med å ta bort den teljande heimeeksamen vil det negative utslaget bli endå større. Dersom kurset skulle få ei slik samla eksamensordning som JSU her føreslår, vil det også påverka studentane sitt arbeid undervegs i kurset på ein måte som det er vanskeleg å føresjå konsekvensane av i dag. Med ei slik omlegging vil kurset bli så fagleg svekka at eg ikkje lenger kan ta ansvar for det.

Eg viser også til det notatet datert 13.06.09 som Knut Einar Skodvin sende til fakultetsstyret i samband med styresak 45/09. Synspunkta hans samsvarar med, og utdujpar, mi haldning til dette spørsmålet.

På denne bakgrunn vil eg be Studieutvalet føreta ei grundig vurdering av denne dispensasjonssøknaden.

Med venleg helsing

Erling Johannes Husabø

Erling Johannes Husabø

Vedlegg:
E-post av 02.01.09 til Johanne Spjelkavik
Brev av 27.05.09 til Studieutvalet
Notat av 13.06.09 frå Knut Einar Skodvin til fakultetsstyret

Erling Johannes Husabø

Fra: Erling Johannes Husabø
Sendt: 2. januar 2009 10:49
Til: Johanne Spjelkavik
Emne: Mulige budsjettkutt 2009

Viser til brev av 19.12.08. Som kursansvarleg for JUS 121, Norske og internasjonale rettslege institusjonar, ser eg ikkje nokon grunn til å koma med innspel til den vidare prosesser. Styrevedtaket gjeld ikkje for det kurset som no er i gang, sidan det starta i desember 2008. Rett nok vil eit nytt kurs starta i desember 2009 og slik sett falla inn under ordlyden i vedtaket ("for kurs som starter i 2009..."). Men av overskrifta "Særlige innsparingsvedtak ... for 2009" framgår det at det ikkje er meininga at tiltaka også skal få verknad for 2010. Dermed blir "NIRI" i praksis ikkje omfatta av vedtaket.

Erling Johannes Husabø

Bergen 27.05.09

Forslag til endring av kursinnhaldet i JUS 121

Eg viser til brev frå Juridisk Studentutval der dei ber fakultetet endra kurset Norske og internasjonale rettslege institusjonar slik at teljande heimeeksamen vert erstatta med ei obligatorisk kursoppgåve. Samtidig føreslår dei å redusera eksamenstida for skuleeksamen til 4 timar. Som kursansvarleg er eg bedt om å uttala meg om dette forslaget.

Først vil eg seia meg glad for at saka kjem opp. Det har lenge vore eit press frå fleire hald for å gjera ei slik endring, og enkelte synest å ha fått det inntrykket at eksamensordninga for dette kurset er eit særleg påfunn frå den kursansvarlege. Tvert om følgjer kurset det som var normalmodellen då den nye studieordninga vart vedteken. Kurset er dessutan såpass stort at dei praktiske problema som teljande heimeeksamen viste seg å medføra for mindre kurs, og som i alle fall dels var grunngivinga for omlegginga for desse sin del, ikkje har gjort seg gjeldande for JUS 121. Men når saka no kjem opp, vert fakultetet utfordra til å ta stilling til både dei fagpedagogiske vegvala som spørsmålet om teljande eller ikkje-teljande heimeeksamen reiser (1), og dei særlege faglege utfordringane som knyter seg til dette kurset (2). Forslaget om å redusera eksamenstida reiser dessutan særlege spørsmål (3).

(1) Til det generelle spørsmålet vil eg kort seia at eg framleis meiner ein teljande heimeeksamen har fleire fordelar enn ulemper. Det utfordrar studentane til verkeleg hardt arbeid med oppgåva, og eg har fått tilbakemeldingar frå mange om at dei har hatt stort læringsutbytte av arbeidet med heimeeksamen. Inntrykket mitt frå referansegruppemøte og andre former for tilbakemeldingar frå studentane gjennom desse åra er at mange er nøgde med at det er teljande skuleeksamen, og at synspunkta frå studenthald nok er meir delte enn det brevet frå JSU kan gi inntrykk av. På heimeeksamen får studentane dessutan høve til å visa evnene sine på ein annan måte enn det ein hektisk skuleeksamen gir rom for. Også dette var ein del av den opphavlege grunngivinga for ordninga, som fakultetet no blir utfordra til å tenkja nøye gjennom.

Samtidig må det nemnast at det til tider er utfordrande å ha ansvar for det einaste kurset som har teljande heimeeksamen. Studentane er ikkje vande med eksamensordninga og stiller mange spørsmål. Sameleis gjer utskiftingar i det administrative personalet at ein stadig må forklara om igjen dei praktiske og reglementsmessige konsekvensane av denne eksamensordninga. Også hjå enkelte sensorar er det forvirring ute og går, jamvel om opplegget for kurset og sensuren er tydeleg forklart i brev til sensorane.

Ei særleg praktisk utfordring i år var at heimeeksamen for første gong vart kommentert elektronisk. Dette verkar isolert sett som eit klart framskritt, ikkje minst fordi kommentarane frå sensorane vert lette å lesa og fordi den kursansvarlege lett kan følgja med i kvaliteten av kommenteringa. Men det medførte også at sensorane ved den endelege sensuren, der både heime- og skuleeksamen skulle vurderast i samanheng, berre sat med papirkopi av

skuleeksamen, med mindre dei sjølve tok utskrifter av heimeeksamen. Dette er eg redd kan medføra at enkelte tek lett på å samanhalda dei to oppgåvene. (Det høyrer med i dette biletet at det ikkje er alle sensorar som skriv løpande kommentarar på oppgåvene, noko som berre viser seg ved evt. nivåkontroll eller klage.) Difor bør ein senda med papirkopi også av heimeeksamen dersom ordninga med teljande heimeeksamen vert halden oppe.

(2) Det er også reint faglege grunnar til at det passar godt med teljande heimeeksamen i dette kurset. Norske og internasjonale rettslege institusjonar er som namnet tilseier eit komplekst fag. Det skal både gi innsikt i tre ulike rettssystem (norsk (stats)rett, folkerett og EU-rett) og i samspelet mellom desse. Det er difor ein fordel å ha ein teljande heimeeksamen midt i kurset der ein hovudsakleg kan prøva studentane i den nasjonale delen av faget. Då kan ein ved skuleeksamen leggja mest vekt på folkerett og EU/EØS-rett, i tillegg til å testa forståinga av samspelet mellom desse rettssystema og norsk statsrett. Dersom ein går over til ei obligatorisk kursoppgåve må ein etter mitt syn laga oppgåver til skuleeksamen som i større grad avspeglar heile breidda i faget. Det vil bli svært krevjande å få til. For å få det til å fungera må ein nok dessutan også leggja om delar av undervisinga, ved å knyta dei tre delane av faget endå tettare saman i førelesingar og gruppeoppgåver undervegs. Berre slik kan også den obligatoriske kursoppgåva i noko grad avspegla breidda i kurset. Pedagogisk sett vil det bli krevjande å få til, og det er ein viss fare for at dei fagleg svakare studentane vil slita meir med den samla forståinga.

(3) Det er overraskande at JSU samtidig føreslår å redusera eksamenstida for skuleeksamen til 4 timar. Vedtaket om 4-timars eksamen i år vart av fakultetsstyret tydeleg definert som eit mellombels kutt for 2009. Difor er ordninga for 2010 at ein skal ha 6 timars eksamen, med mindre fakultetet bestemmer seg for noko anna.

Med den faglege kompleksiteten som JUS 121 har, vil ein slik reduksjon av eksamenstida vera svært øydeleggjande. Det vil gjera det umogeleg å prøva studentane både i forståinga av dei tre rettssystema kvar for seg og interaksjonen mellom dei. Kombinert med å ta bort den teljande heimeeksamen vil det negative utslaget bli endå større. Dersom kurset skulle få ei slik samla eksamensordning som JSU her føreslår, vil det også påverka studentane sitt arbeid undervegs i kurset på ein måte som det er vanskeleg å føresjå konsekvensane av i dag. Med ei slik omlegging vil kurset bli så fagleg svekka at eg ikkje lenger kan ta ansvar for det.

Eg nemner til sist at eg kjem til å søkja forskingstermin for våren 2010. Dersom den søknaden blir imøtekomen av fakultetet, må ein uansett finna ein ny kursansvarleg for det kurset som byrjar i midten av desember 2009.

Med venleg helsing

Erling Johannes Husabø

Knut Einar Skodvin

Fakultetsstyret v/Det juridiske fakultet

13.06.2009

Styresak 45/09 – teljande heimeeksamen 1. – 4. studieår.

Eg syner til saksnotatet til styresak 45/09 og vil med dette gjerne få koma med eit innspel. Når eg tek meg fridomen å venda meg til styret er det av di eg har delteke i undervisninga på og i sensuren av det einaste faget som reelt er tema for styrehandsaminga nesten sidan oppstart av faget. Eg beklagar at eg ikkje har følgd nok med til å fremma mine synspunkt i tide til SU si handsaming av saka.

Kursansvarleg har i sitt brev dagsett 27.05.2009 gjort greie for sitt syn. Eg vil i det vesentlege få slutta meg til det som går fram der. Eg vil i tillegg får koma med nokre merknadar.

1. Utgangspunkt for vurderinga
Både JSU og fakultetsleiinga synest i styrenotatet å ta utgangspunkt i at ein i NIRI avvik frå det som skal vera det normale når det gjeld vurderingsform. I styrenotatet vert vurderingsforma omtala som i strid med hovudregelen.

Eg skal erkjenna at eg ikkje har fullt oversyn over dei vedtak som måtte vera gjort for vurderingsformer. Det siste eg har høyrt om saka som ein vanleg tilsett i B-gruppa er, slik det går fram av kursansvarleg sitt brev, at heimeeksamen ved omlegginga av studieordninga var meint å vera normalen. Når ein så gjekk inn på obligatoriske oppgåver var det slik eg oppfatta det den gong av di ein ikkje makta gjera heile omlegginga i eitt løft. Dersom dette stemmer fylgjer det etter mitt syn at utganspunktet ved handsaminga må vera at vurderingsforma i NIRI er best samsvarande med den målsettinga ein hadde ved omlegginga av studieordninga. Det skulle då krevjast særleg grunn til å fråvika ordninga, ikkje for å oppretthalda henne.

2. Pedagogiske omsyn
Som vil vera vel kjend for styret har underteikna inga fagleg pedagogisk kompetanse. Kommentarar om emnet må vurderast i lys av dette.

Mitt inntrykk frå dette og andre kurs er at studentane legg langt meir arbeid ned i heimeeksamen enn dei gjer i obligatoriske kursoppgåver. Som lærar òg på andre kurs har eg nok ei oppfatning av at det er høvesvis mange obligatoriske kursoppgåver som er skrivne kvelden før innleveringsfristen, der læringseffekten er relativt låg. Eg meiner òg at ein ser utslag av dette på eksamen. På spørsmål der ein vil ha hatt læringseffekt frå heimeeksamen gjer studentane det betre enn det som er tilfelle i tilsvarande situasjonar der studentane i staden har obligatorisk kursoppgåve.

Den øvrige argumentasjonen fakultetsleiinga førte for heimeeksamen frå omlegginga av studieordninga ser eg ikkje grunn til å gjenta. Dersom ein vil gå bort frå denne no ville det etter mitt syn føresetta ei breiare pedagogisk drøfting av tilhøvet mellom dei to formene enn det som går fram frå styrenotatet. At ein den gong såg det som ynskjeleg å tvinga studentane

til denne forma for læring ligg etter mitt syn i dei avgjerder ein den gong fatta som ein kompensasjon for at ein fekk mindre tid til å sertifisera kandidatane.

NIRI skil seg vidare frå fleire andre fag ved det særs omfattande emneområdet som er omfatta, sjølv om ein i fag som rettsstat og menneskerettar møter liknande problem. Studentane skal i NIRI gjennom statsrett, folkerett og EU- og EØS-rett. Dette er tre omfattande emne isolert som vert ytterlegare vanskeleggjort av at studentane møter tre ulike metodelærer der berre den dei møter i statsretten er kjend frå før. (Det siste er berre delvis rett, som kjend gjer det seg metodisk særlege tilhøve gjeldande òg i statsretten.) Studentane opplever så vidt eg veit faget som særs vanskeleg, særleg grunna dei nivåmessige skilnadane studentane må handtera. Heimeeksamen har i denne samanheng vore ein del ikkje berre av sertifiseringa, men eit middel for å tvinga fram godt arbeid med desse spørsmåla utover det ein kan forventa på ei obligatorisk kursoppgåve. Eg trur ikkje ein skal undervurdera den læringsmessige devalueringa som ligg i eit eventuelt bytte.

3. Vurderingsmessige omsyn
Vurderingsmessig gjer det at faget spenner over og knyt saman tre så vidt ulike pilarar at det studentane skal sertifiserast i høve til er svært omfattande. I styrenotatet er det i høve til dette påpeika at det ikkje i noko fag er lagt opp til prøving i alle delar av faget. Dette er openbart rett, og heller ikkje i NIRI har eg oppfatta at ein på noko tidspunkt har hatt dette som ambisjon.

Ved val av prøvingsformer bør ein etter mitt syn fyrst spørja kva grad av sikkerheit ein vil ha for at kandidatane vert rett vurdert. Det større grad av sikkerheit ein vil ha for dette, det meir omfattande er det naudsynt at prøvinga er. Når denne standarden er lagt kan ein gå vidare og fastlegga kva omfang og prøving som er naudsynt for å sertifisera studentane innan det einskilde fag.

I NIRI skal studentane sertifiserast i høve til tre einskiledisiplinar og samanhengen mellom dei. Den allmenne folkerett og EU- og EØS-rett treff studentane i tillegg, så langt eg har oversyn, berre i dette faget. I tillegg til å ha undervisning på faget har eg fleire gonger delteke i arbeidet med å utarbeida eksamensoppgåver. Basert på desse erfaringane kan eg vanskeleg sjå korleis ein kan få til ei meiningsfull prøving i faget som dekkar dei tre pilarane samt samanhengen mellom dei gjennom ein firetiars eksamen – vera seg isolert eller i samanheng med heimeeksamen.

Dei overgripande spørsmåla ein i styrenotatet syner til at prøvinga i staden kan fokusera på er sentrale i kurset, og har så langt alltid vore ein del av prøvinga. Men òg i høve til desse er det vanskeleg innan ei slik ramme som notatet trekk opp å gjera nokor meiningsfull prøving som overgrip alle pilarane, samstundes som ein ikkje gjev ei oppgåve som kan løysast berre av dei beste studentane.

Resultatet av ordninga vurderingsmessig (ut over bestått/ikkje bestått på ei obligatorisk kursoppgåve) vil då fort vera at ein uteksaminerer kandidatar som ein ikkje veit om har basiskunnskapar innanfor ein av desse pilarane og om samanhengen mellom den og dei to andre. Spørsmålet for fakultetsstyret er etter mitt syn om ein ser ei slik ordning som ynskjeleg.

4. Omsyn til studentane
Eg er i tvil om slike omsyn som dette er relevant ved fastlegging av prøvingsformer, men vel likevel å nemna det her. Mi erfaring frå sensur i faget er ordninga med heimeeksamen er til

studentane sin fordel. Det hender sjølvsagt at det er studentar som gjer det betre på skuleeksamen og samla vert trekt ned av vurderinga av heimeeksamen, men dette tilhøyrer i mi erfaring eit svært klårt mindretal. Den generelle erfaringa, og etter nyleg avslutta klagesensur, er at svært mange kandidatar ville kome svakare ut enn dei gjer, og at ein del kandidatar ikkje ville bestått kurset, om det ikkje var for heimeeksamen.

5. Økonomiske tilhøve
Etter det overståande er det mitt syn at dette er det einaste argumentet som verkeleg talar for å avslutta ordninga med heimeeksamen i NIRI, og det som må vegast mot dei andre argumenta. Etter mitt syn bør styret i tilfelle klårgjera det langt meir enn det som går fram av styrenotatet slik at ein kan betre syna saka sin samanheng til fakultetet sin finansielle situasjon.

6. Avslutning
Det har ikkje vore meininga med dette å tala verken for eller mot teljande heimeeksamen i NIRI. Det har vore meininga, i den grad styret måtte finna det av interesse, å tilføra handsaminga inntrykk frå ein lærar på faget. Omsyn som mogelegheita for juks ved at ein får andre til å skriva oppgåva for seg eller svært mykje hjelp utanfrå har eg difor lete ligga. Avveginga av dei ulike omsyna er det openbart opp til styre å gjera.

Dersom fakultetsstyret ser det som naudsynt å både korta inn eksamenstida og fjerna heimeeksamen bør fakultetsstyret etter mitt syn vurdera å fjerna den alminnelege folkeretten frå faget, og dermed frå studieordninga i Bergen.

Det er etter mitt syn vanskeleg å forsvara i dagens rettslege miljø å ikkje både undervisa og prøva studentane i EU- og EØS-rett. Og det er vanskeleg å gjera dette utan at studentane har ein basiskunnskap i norsk statsrett. Dei må òg prøvast i nivåskilnadane her, ettersom desse er grunnleggande i forståinga av EØS-retten sin innverknad på norsk rett. Å fjerna den allmenne folkeretten vil då for det fyrste rydda meir sårt tiltrengt plass til undervisning i EU- og EØS-rett for kandidatane våre. Samstundes unngå den situasjonen at fakultetet hevdar at kandidatane våre har visse minstekunnskapar i allmenn folkerett når me ikkje gjennom prøving har hatt høve til å sertifisera at dette faktisk er tilfelle.

Eg skal kan hende legga til at ettersom eg arbeidar innanfor fagfeltet er det sjølvsagt ikkje ei utvikling eg, i dagens miljø prega av stadig sterkare grad av internasjonalisering og fokus på den rettslege reguleringa av tilhøvet mellom statar og andre folkerettslege aktørar, ser som ynskjeleg. Men den er, trass alt, betre enn både å gje det som utan prøving vil vera eit skinninntrykk og å fjerna fokus frå det minimale obligatoriske elementet innan EU- og EØS-rett.

Med vennleg helsing

Knut Einar Skodvin

Kopi: kursansvarleg Erling Johannes Husabø

Bemerkning fra administrasjonen:

Vi har sett på de argumenter som anføres for å innvilge dispensasjon fra fakultetsstyrets vedtak 16. desember 2008:

S. sak 85/08 Budsjettfordeling 2009

1. *[…]*

2. *Følgende særlige innsparingsvedtak vedtas for 2009*

   a. *[…]*
   b. *For kurs som starter i 2009 skal eksamen på hvert kurs de fire første studieårene være 4 timers skoleeksamen. Studieutvalget kan gjøre unntak fra dette for kurs med mer enn 10 studiepoeng, etter søknad fra kursansvarlig. (Første punktum vedtatt med 8 mot 3 stemmer. Andre punktum vedtatt med 6 mot 5 stemmer). Følgende forslag fikk 3 stemmer: Det utredes nærmere til neste møte: for kurs som starter opp våren 2009 reduseres eksamenstiden for skoleeksamen som hovedregel til 4 timer. (Husabø).)*

[…]

16. juni 2009:

S. sak 42/09 **Budsjettsak**

Vedtak:

1. *Dei innsparingstiltaka fakultetsstyret vedtok for 2009 i sak 85/08 pkt. 2 og sak 05/09 pkt. 1 blir vidareført for 2010.*

[…]

16. juni 2009:

S. sak 45/09 **Tellende hjemmeeksamen vs obligatorisk kursoppgave 1. – 4. studieår**

Vedtak: *Skoleeksamen gjøres til eneste eksamensform for emner i 1. – 4. studieår.*
Eventuelle unntak fra dette må innvilges av fakultetsstyret etter anbefaling fra studieutvalget.

Saken her gjelder konkret spørsmålet om fire timers skoleeksamen, men må sees i sammenheng med vedtaket om opphør av hjemmeeksamen.
Det legges til grunn at dispensasjonshjemmelen som ble vedtatt i sak 85/08 også gjøres gjeldende for oppfølgingsvedtaket i sak 42/09. Det innebærer at Studieutvalget kan gjøre unntak fra bestemmelsen om fire timers skoleeksamen for JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner, som er på 17 sp.

Professor Husabø har lagt til grunn at det opprinnelige vedtaket (sak 85/08) ikke ville omfatte JUS121; det kan være grunn til å stille spørsmål ved det; på den ene siden gjelder det ”kurs som starter i 2009”, noe NIRI utvilsomt gjør (uke 51). På den annen side gjelder det ”innsparingsvedtak for 2009” – NIRIs eksamen i mars 2010 vil ikke knyttes til budsjettet for 2009.
Det er ikke nødvendig å ta stilling til forståelsen av vedtaket fra desember 2008, ettersom oppfølgingsvedtaket utvilsomt også omfatter NIRIs eksamen i mars 2010.

Professor Husabø og stipendiat Skodvin har redegjort for de faglige hensyn som taler for at NIRI bør beholde seks timer skoleeksamen, og det vises til denne argumentasjonen.

Administrasjonen viser til at en utvidelse av eksamenstiden til seks timer for alle emner på mer enn 15 sp[2] vil representere en merkostnad på 400 000 pr år. En dispensasjon utelukkende for NIRI vil koste * pr år inkludert kontinuasjonseksamen.

Samtidig viser vi til at det vil være vanskelig å forsvare en dispensasjon utelukkende for dette emnet; de faglige hensynene som taler for utvidelse vil i ulik grad og med ulike avskygninger kunne gjøres

[2] JUS112 Arve- og Familierett, JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner, JUS122 Erstatningsrett, JUS123 Forvaltningsrett II, JUS124 Tingsrett, JUS131 Kontraktsrett II, JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter samt fire spesialemner.

gjeldende også for andre emner. Det vises til at JUS112 Arve- og Familierett allerede har søkt og fått avslag. Det ble der vist til emnets sammensatte karakter, idet det omfatter både arverett, familierett og skifterett. Det vises også til det ”anerkjent vanskelige” emnet JUS243 Alminnelig formuerett, og de behov som der gjør seg gjeldende mht form og innhold i eksamen. Emneansvarlig lærer for JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter har også søkt om slik dispensasjon; jfr. sak 26-09/10.
Vi tror de fleste eller alle emner legitimt vil kunne underbygge faglige hensyn som taler for utvidete ressurser, det gjelder både på eksamenssiden og på undervisningssiden.

Fakultetet står imidlertid i en økonomisk situasjon der vi ikke kan imøtekomme selv slike godt underbygde ønsker; vi må prioritere meget strengt mht hvordan budsjettmidlene disponeres; det må konkret tas stilling til hvordan vi kan skaffe oss mest mulig studiekvalitet for de midlene vi anvender. Vi konstaterer prekære behov for undervisning på tredje studieår, for veiledning til masteroppgave, for tilbakeføring av undervisningsressurser til spesialemner. Vi har også behov for ressurser til å arbeide med å videreutvikle faginnholdet i studiet i en ønsket retning – kvalitetsutvikling av skrivingen, akademisk fokus på den samlete aktiviteten osv.

På den annen side stilles det store krav til eksamen; Universitets- og høyskoleloven pålegger oss å ”sørge for at kandidatenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium.”. Denne rammen må vi påse at vi holder oss innen – helst med en viss margin.

Vi har tillit til at fakultetsstyrets to vedtak om eksamenstiden er fattet på grunnlag av at man har ansett at vi fortsatt holder oss innen lovens rammer med fire timers eksamen – vi legger til grunn at dispensasjonshjemmelen primært tenkes nyttet der vi har ressurser til dispensasjon for å bevege oss over dette forsvarlige minimum.
Sett i lys av de prekære behovene for styrking av undervisning særlig på tredje og femte år, og sett i lys av de virkninger vi ser av disse manglene i undervisningen, kan vi vanskelig se at en slik styrking av eksamen som det her er tale om, kan prioriteres innenfor de knappe rammene vi har til disposisjon.

Tilbake til sakslisten

Sak 22-09/10

Uttak fra undervisningsbanken. Søknad fra stipendiat Knut Einar Skodvin

Knut Einar Skodvin
Det juridiske fakultet

Studieutvalget
her

17.10.2009

Søknad om uttak frå undervisningsbank

Eg vil med dette få søka om å få gjera uttak frå undervisningsbanken for kalenderåra 2010 og 2011.

Det går fram av "Retningslinjer for Undervisningsbank og honorert undervisning" slik desse ligg tilgjengeleg på intranett i punkt to at

> "Den tilsatte kan etter eget skjønn fritt ta ut inntil 60 arbeidstimer pr semester fra konto i undervisningsbanken. For ytterligere uttak kreves det samtykke fra Undervisnings- og eksamensutvalget.
> Søknad om ytterligere uttak bør være utvalget i hende senest 1. august i året før uttaksåret".

Eg har ei tidsavgrensa stilling som går ut i januar 2012. Så langt i år har eg undervist 218 timar, med ei plikt på 203 timar. Saldo i undervisningsbanken frå tidlegare år som framleis er inneståande er 400 timar.

I samsvar med retningslinene punkt to fyrste ledd andre punktum vil eg med dette søka studieutvalet om å få ta ut inntil 200 timar i år 2010 og det same i 2011. Dette representerer eit tilleggsuttak til det som går fram at kan takast ut fritt på 40 timar per semester.

Grunnlaget for søknaden er arbeid med avhandlinga. Denne har ikkje særleg god progresjon, og eg ser no trong for å rydda vekk andre oppdrag. Samstundes var overskotet i banken opparbeida med det føremål å kunna ta det ut i sluttfasen av avhandlingsarbeidet. Gjeve fakultetet sin rekrutteringssituasjon verkar det heller ikkje tenleg å stå inne med timar i undervisningsbanken ved arbeidstilhøvet sitt opphøyr.

Eg beklagar at søknaden kjem etter den oppsette fristen.

Med vennleg helsing

Knut Einar Skodvin

Tilbake til sakslisten

Sak 23-09/10

Studieplan for masterstudiet i rettsvitenskap ved Universitetet i Bergen – endring av § 3-2 nr 5

§ 3-2 nr 5 i Studieplan for masterstudiet i rettsvitenskap ved Universitetet i Bergen lyder:

> Dokumentasjon av sykdom under skriveperioden for obligatorisk oppgave, gir forlengelse av skriveperioden med inntil tre dager for kurs på første, andre, tredje og fjerde studieår. Studenten må underrette fakultetet om kravet om forlenget skriveperiode senest ved ordinær innleveringsfrist.

Ordningen omfatter altså bare emner på 1. – 4. studieår. Historikken bak denne avgrensingen: opprinnelig var ikke oppgaver på fjerde studieår omfattet, fordi man der hadde flere oppgaver å velge mellom, det var ikke krav om levering av alle, derfor var 1. – 3. studieår eksplisitt nevnt. Og det var ikke obligatoriske oppgaver på femte studieår. For fjerde studieår er nå ordningen tilsvarende den på de tidligere årene, og bestemmelsen er blitt endret i overensstemmelse med det. Vi har imidlertid ikke tatt hensyn til at det også på femte studieår forekommer obligatoriske oppgaver. Det er ingen forekomster av at man kan velge mellom flere oppgaver i disse emnene; ordningen er altså den samme som for alle andre obligatoriske oppgaver.
Det er følgelig ingen grunn til at ikke også studenter på spesialemner skal kunne få forlenget skrivetid ved dokumentert sykdom.

Derfor foreslås følgende endring i § 3-2 nr 5:
Begrensingen til 1. – 4. studieår for ordningen med forlenget skrivetid oppheves.
Bestemmelsen gis følgende ordlyd:
Dokumentasjon av sykdom under skriveperioden for obligatorisk oppgave, gir forlengelse av skriveperioden med inntil tre dager. Studenten må underrette fakultetet om kravet om forlenget skriveperiode senest ved ordinær innleveringsfrist.

Tilbake til sakslisten

Sak 24-09/10

Til sak 13-09/10 6. oktober 2009 – spesialemneportefølje V10

Studieutvalget vedtok i sak 13-09/10:

- JUS279-2-A Transnational Commercial Law I: Tilbys ikke undervisning og eksamen V10. Uttalelse fra Fötschl innhentes.
- JUS279-2-B Transnational Commercial Law II: Tilbys ikke undervisning og eksamen V10. Uttalelse fra Fötschl innhentes.

Vedtakaket ble kommunisert til Fötschl og han har svart på det:

Fra: Andreas Foetschl [Andreas.Foetschl@isdc-dfjp.unil.ch]
Sendt: 13. oktober 2009 10:06
Til: Johanne Spjelkavik
Emne: RE: JUS279-2-A og B til våren

Kjaere Johanne,

Mange takk for vidersending av brevet fra Studieutvalget.

Jeg har lenge jobbed paa Universitetet og jeg tror at jeg har mye forstaaelse for det grundleggende problemet.

Jeg har faatt mange positive tilbakemeldinger av studentene i Transnational Commercial Law I og II. Det tar selvsagt litt tid at et fag blir mer kjent under studentene og faar en god reputatsjon. Det var ogsaa mange Erasmus-studenter som bare kom til forelsningen (uten aa stille til eksamen). Den innholdsmessige evalueringen av studentene til faget skulle egentlig vaere greit.

Jeg har funnet et godt opplegg for faget. Det maatte arbeides hardt for det.
Faget har et veldig sterkt internasjonal-rettslig oppleg og det var egentlig Universitets önske aa utvikle mer internasjonal-rettslige fag. I tillegg har faget sterkt oekonomisk-rettslig relevans.

Saa vidt jeg forstaar er det först og fremst finansjelle synspunkter som har fört til studieutvalgets forslaget. Jeg vil gjerne henvise paa at min spesiell situasjon förer til at faget skulle vaere henholdsvis rimelig for universitetets budsjettet. Det er bare kostnader for flybilettet (Geneva-Bergen) og rom i fem dager i Bergen. For kostnaderne i henhold til rommet finnes potensjal for en reduksjon (f.eks. gjesthus istendenfor hotel).

Etter min mening har faget Transnational Commercial Law I og II et sterkt potensjal aa utvikle seg veldig bra paa fakultetet. Kostnaderne er rimeligere enn i andre eksterne-fag. Jeg mener at faget skulle tilbys i vaaren 2010.

Med vennlig hilsen,

Andreas Fötschl
Swiss Institute of Comparative Law
Dorigny
CH-1015 Lausanne
Tel: 0041-21-692-4969

-----Message d'origine-----
De : Johanne Spjelkavik [mailto:Johanne.Spjelkavik@jurfa.uib.no]
Envoyé : lundi, 12. octobre 2009 14:45
À : Andreas Foetschl
Objet : JUS279-2-A og B til våren

```
Se vedlagte brev.

Joh

---
Johanne Spjelkavik
Studieseksjonen
Det juridiske fakultet
```

Bemerkning fra administrasjonen:
Vi har ingen innvendinger mot Fötschl sin argumentasjon; han har klart nok arbeidet mye med å utvikle et godt fagtilbud. Det er også riktig at studentenes tilbakemelding på emnene var gode. Videre er det utvilsomt slik at emnene – både i form og innhold – støtter godt under fakultetets målsetning om økt internasjonalt preg på studietilbudet.

Slik det framgår av Fötschls mail, vil utgiftene til videre drift av emnet kunne bli relativt små; det kan derfor være grunn til å opprettholde emnene også V10, og deretter foreta en vurdering der alle spesialemnene sees under ett. Vi vil da også ha bredere grunnlag for å foreta vurderingen.

Det foreslås at vedtaket fra 13. oktober omgjøres, slik at JUS279-2-A og JUS29-2-B tilbys også V10. Deretter foretas ny evaluering i lys av kostnader og studienttilstrømning.

Tilbake til sakslisten

Sak 25-09/10

Instruks om oppgåvegjeving og sensur for mastergraden.

Forslaget kommer fra JSU og det knytter seg til punkt 1.1. første punktum i Instruks om oppgåvegjeving og sensur for mastergraden.
Punktet lyder i dag:
Oppgåveutval
Oppgåveutval for kvart av dei fire første studieåra er kursansvarleg for det aktuelle kurset og ein representant oppnemnd av studentutvalet ved fakultetet.

Forslaget innebærer at teksten i punkt 1.1 første punktum endres til:
Oppgåveutval for kvart av dei fire første studieåra er kursansvarleg for det aktuelle kurset og to representantar oppnemnd av studentutvalet ved fakultetet.

Forslag om to studentrepresentanter i oppgaveutvalg

Etter at eksamen ble redusert til 4 timer har det vært en utfordring å få tilpasset oppgavene i forhold til tiden studentene har til rådighet. JSU føler at det med to studenter i oppgaveutvalget vil være lettere å vurdere tidsaspektet, og vanskelighetsgraden i oppgaven. Ved å ha to studentrepresentanter vil diskusjonen i forkant av møtet med kursansvarlig være egnet til å få bedre eksamensoppgaver, som alle parter er fornøyd med. En tilsvarende ordning finner man både i Oslo og Tromsø.

Erfaring fra de som har sittet i oppgaveutvalg tidligere har også vist at det er vanskelig å sitte alene. De som er oppnevnt er usikre i forhold til hva en kan forvente av studentene, og hvordan ens egen situasjon relaterer seg til det generelle nivået kursansvarlig forventer. Ved å ha to studenter i utvalget vil mange av disse problemene avhjelpes fordi en kan støtte seg på hverandres erfaringer og forventninger.

JSU foreslår følgende vedtak

SU vedtar at det skal oppnevnes to studentrepresentanter til hvert oppgaveutvalg til ordinær eksamen, og dersom det er praktisk mulig ved kontinuasjon.

Tilbake til sakslisten

Sak 26-09/10

Eksamen JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter – søknad om dispensasjon fra fakultetsstyrevedtak om fire timers skoleeksamen.

Jørgen Aall
Her

Det juridiske fakultet
Her

JUS 135 – 6 timers eksamen

Jeg har fått flere henvendelser fra studenthold, nylig også fra JSU med anmodning om å rette en henvendelse til Fakultetet om (gjeninnføring/opprettholdelse av) 6 timers eksamen på faget. Det gjør jeg gjerne, og herved. Det er helt i samsvar med mitt eget syn basert på faglige vurderinger.

Faget er omfattende (15 studiepoeng). Og det er krevende, både metodisk og innholdsmessig, ved at det i betydelig grad etterspør grundig kjennskap til og evne til å håndtere internasjonale rettskilder (særlig EMK og EMDs avgjørelser), i tillegg til de mer tradisjonelle norske.

Det pedagogiske opplegget for faget, herunder i kursoppgavene, som også reflekteres (og bør reflekteres) i eksamensoppgavene, er å 'invitere' studentene til å tilegne seg dette til dels fremmede stoffet på et mer generelt teoretisk plan. Dessuten skal studentene kunne anvende den tilegnede kunnskap i en praktisk sammenheng. Virkemiddelet er her særlig både teoretisk og praktisk prøving i kurs- og eksamensoppgavene.

Det er min erfaring, bl.a. basert på referansemøter, sensur og samtaler med medsensorer og studenter, at dette opplegget fungerer godt. Ved overgang til firetimers eksamen blir det vanskelig å opprettholde og gjennomføre dette grunnleggende både-teori-og-praktikum-opplegget. Det vil da lett måtte bli teoridelen som salderes. En svekkelse av treningen i selvstendig teoretisk analyse og fremstilling av tilegnet stoff i et universitetsstudium oppfatter jeg som uheldig i forhold til JUS 135 spesielt, og i dårlig samsvar med rådende oppfatning om krav til et universitetsstudium generelt blant Fakultetets vitenskapelig ansatte.

Bergen, den 30. oktober 2009

Jørgen Aall

Bemerkning fra administrasjonen:

Administrasjonen viser til bemerkning til sak 21-09/10 og anser at de samme argumenter i all hovedsak gjøres gjeldende også for JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter.

Forslag til vedtak:
JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter gis ikke dispensasjon fra fakultetsstyrevedtaket om fire timers skoleeksamen.

Tilbake til sakslisten

Sak 27-09/10

JUS263-2-A Børs- og verdipapirrett – ny emneansvarlig

Fra: Hugo Matre
Sendt: 2. november 2009 10:22
Til: Johanne Spjelkavik
Kopi: Filip Truyen
Emne: JUS 263-2-A: Bytte av fagansvar

SU v/Johanne Spjelkavik

Fagansvarlig for JUS 263-2-A/Børs- og verdipapirrett, Filip Truyen, skal arbeide 50 % ved UiB neste år. Vi har av den grunn kommet til at kan være hensiktsmessig at jeg overtar fagansvaret.

Den nærmere fordeling av forelesningene V10 kan avtales direkte mellom Filip Truyen og undertegnede.

Med vennlig hilsen

Hugo P. Matre

****
Amanuensis Hugo P. Matre
Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen
Magnus Lagabøtes plass 1
Postboks 7806
5020 Bergen
Tlf 55 58 95 88
Fax 55 58 95 40
Mobil 400 16 000
E-mail: hugo.matre@jur.uib.no
Http://www.jur.uib.no/ansatte/jprhm/default.html

Vedtaksforslag:
Amanuensis Hugo Matre overtar etter Filip Truyen som emneansvarlig for JUS263-2-A Børs- og verdipapirrett.

Tilbake til sakslisten

Sak 28-09/10

Professor dr. juris Henry John Mæland
Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen
Magnus Lagabøtes pl. 1, 5010 Bergen

Studieutvalget

H e r

Bergen 9. november 2009

Eksamen 1. og 3. mars 2010 i hhv Strafferett JUS 241 og Rettergang JUS 242

Jeg viser til tidligere vedtak om 4 timers eksamen for alle fag, og søker med dette om at det treffes vedtak om 6 timers eksamen for kursene JUS 241 og JUS 242.

De to kurs går fra august 2009 og fram til eksamen første uke i mars 2010. Begge kurs er omfattende og har 20 studiepoeng.

Ved den eksamensform som nå anvendes i disse fag (praktikum) er det lite forsvarlig å gi studentene alene eksamenstid 4 timer.

I faget rettergang bør studentene prøves i både straffeprosess og sivilprosess. Også faget strafferett er meget omfattende etter ny studieordning.

Ved eksamen tilstrebes det som kjent å gi problemstillinger med ulik vanskelighetsgrad slik at det blir mulig å foreta en forsvarlig sortering innenfor karakterene A-F.

Som kursleder frykter jeg for at det blir umulig å skrive så korte eksamensoppgaver i disse fagene at sorteringen blir forsvarlig og samtidig unngå stort stryktall. En kort og vanskelig oppgave vil gjøre *sorteringen* forsvarlig, men mest trolig vil mange studenter da falle helt ut og måtte strykes. Dette tror jeg vil kunne skje selv om det legges inn et og annet spørsmål som ”planke”. Gis det mest enkle problemstillinger, vil det bli tilfeldig hvem som får de gode karakterer. Dette vil ikke nødvendigvis være de faglig dyktigste studentene, og sorteringen blir uforsvarlig, men vi unngår mange stryk.

Ved valg av praktikum, tror jeg at smertegrensen er nådd på 6 timers eksamenstid ved disse kursene.

Det henstilles til at Studieutvalget treffer vedtak om 6 timers eksamen i de to fagene.

Henry John Mæland
Kursleder

Bemerkning fra administrasjonen:

Administrasjonen viser til bemerkning til sak 21-09/10 og anser at de samme argumenter i all hovedsak gjøres gjeldende også for JUS241 Strafferett og JUS242 Rettergang.

Forslag til vedtak:
JUS241 Strafferett og JUS242 Rettergang gis ikke dispensasjon fra fakultetsstyrevedtaket om fire timers skoleeksamen.

Tilbake til sakslisten

Sak 29-09/10

Forslag om opprettelse av utvalg som skal vurdere eksamensordningen, herunder eksamensoppgaver og eksamensform.

JSU har stor forståelse for at fakultetet er i en vanskelig økonomisk situasjon, hvilket var hvorfor vi i fakultetsstyret stemte for et forslag om 4- timers eksamen. Vi har gitt ordningen en sjanse, men det viser seg denne prøvelsesformen ikke har fungert tilfredsstillende på de større fagene.

Erfaringer fra eksamen i Forvaltningsrett II, Alminnelig formuerett, Erstatningsrett og Kontraktsrett II viser at de eksamensoppgavene som er gitt for å løses på 4-timer ikke har vært tilfredsstillende. I spørreundersøkelsene JSU har foretatt på JUS 122 og JUS 131 svarer over 60 prosent av studentene at de ikke ble ferdig med eksamen i kontraktsrett og erstatningsrett. Vi mener derfor at det er tvilsomt om eksamensordningen med 4-timerseksamen ivaretar kravet til ”faglig betryggende måte” å gjennomføre eksamen på jf. univl. § 3-9 (1).

§ 3-9 (1) Universiteter og høyskoler skal sørge for at kandidatenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium. Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene.

JSU er likevel ikke av den oppfatning at det vil være umulig å teste studentene forsvarlig i et 15 poengs fag på 4 timer. Et alternativ kan være, som Tande har nevnt, å gi oppgaver som går mer rett på de sentrale drøftelsene, og sparer studenter for innledende øvelser. For eksempel kan en mulighet være å stille et spørsmål som går direkte på en culpadrøftelse, i stedet for at studentene må igjennom hele 6-trinnsskjemaet. Det må også tas stilling til hvordan det ved 4-timer eksamen i alle fag skal sikres at studentene blir testet variert. For eksempel vil det være synd om teorioppgavene forsvinner helt.

<u>JSU krever derfor at det blir nedsatt et utvalg som har følgende mandat:</u>

1. Evaluere eksamensoppgavene gitt i kurs som er blitt avholdt med 4-timers eksamenstid. Dette arbeidet står bl.a. av:
    a. Ser på eksamenoppgavene i de gitte emner og vurderer oppgavene i forhold til læringsmål, undervisning (forelesning, gruppeoppgaver og storgruppeoppgaver), og tilgjengelig tid
    b. Innhenter en vurdering fra kursansvarlig
    c. Innhenter en vurdering fra andre oppgaveforfattere
    d. Innhente erfaringer og vurdering fra sensorer.
    e. Sammenligner oppgavene med tidligere kurs.
    f. Gir en samlet vurdering av oppgavene i forhold til kravene som stilles av universitets- og høyskoleloven.

2. Bruker de erfaringer fra punkt 1 til å komme med en uttalelse om muligheter og eventuelle krav som må stilles til utformingen av eksamensoppgaver for 4-timer, dette arbeidet står bl.a. av:
    a. Se på alternative oppgaveformer
    b. Innhente erfaringer fra andre institusjoner og fakulteter i forhold til hvordan man prøver studentene ut ifra læringsmål og tilgjengelig eksamenstid.
    c. Vurdere hvordan målet om ”variert vurdering” som skulle bli innført med den nye studiemodellen best mulig kan ivaretas.
    d. Utarbeide konkrete forslag til hvordan eksamensoppgaver bør gis for å kunne ivareta kravene oppstilt av universitets- og høyskoleloven.

Bakgrunnen for dette forslaget er at eksamensoppgaver som i dag blir gitt ved 4-timers eksamen er i en form som har utviklet seg fra 8-timers eksamen. Vi mener dette har vært en uheldig utvikling og vi stiller spørsmålstegn om dette gir en ” faglig betryggende måte” å vurdere kandidatene på.

JSU mener også at dagens eksamensform ikke opprettholder målet om ulike prøvingsformer som skulle følge med den nye studiereformen. Vi mener at en variert måte å prøve studentene på i ulike fag vil gi det beste totalinntrykket av kunnskapen til kandidatene.

JSU har ikke tatt stilling til hvor mange og hvem som bør sitte i et slikt utvalg. Men vi mener gruppen bør bestå av en jevn blanding av studenter, kursansvarlige, sensorer og oppgaveskrivere.

Forslag til vedtak:

”SU vedtar at det opprettes en gruppe som skal gjennomgå, og evaluere de eksamener som er gitt med 4-timers eksamen, for å se om disse kan anses å være faglig betryggende. Videre skal gruppen komme med forslag til retningslinjer og alternative prøvingsformer for at eksamen i fremtiden bedre kan tilpasses den eksamenstiden som studentene har til rådighet. ”

Tilbake til sakslisten

UNIVERSITETET I BERGEN
DET JURIDISKE FAKULTET

REFERAT
FORSKNINGSUTVALGET
ONSDAG 14. OKTOBER 2009 KL. 10.15 – 12.15

Til stede: Anne Marie F. Anfinsen, Jørn Øyrehagen Sunde, Bjarte Askeland, Miriam Skag, Jan Erik Hatling, Ole Christian Muggerud (for Gry Walstad), Henning Simonsen (referent)

Sunde fratrådte under sak 68/09, Askeland fratrådte under sak 69/09.

Saksliste:

61/09 Godkjenning av innkalling og saksliste
Godkjent.

62/09 Referat fra møtet 30.09.2009
Godkjent.

63/09 Forslag om to studentrepresentanter i FU
Utvalget gjorde slikt vedtak:
"Etter forslag fra studentrepresentanten, og på bakgrunn av det særlige behovet for at utvalget har en forholdsmessig stor andel av medlemmer med vitenskapelig kompetanse, tilrår Forskningsutvalget at dagens ordning med én studentrepresentant opprettholdes."

64/09 Omfang av hjelp til stipendiater fra vitenskapelige assistenter
Utvalget gjorde slikt vedtak:
"Satsen for hjelp fra vitenskapelig assistent til stipendiater fastsettes til maks 150 timer for hele stipendiatperioden. Det er åpning for å få innvilget et økt antall timer etter søknad - ved særlige behov. Stipendiatene tilbys, som en prøveordning, et kurs i tekstbehandling av store dokumenter i løpet av det første året av avhandlingsperioden."

65/09 Søknader om gjesteforskermidler for 2010
Det forelå ingen søknader ved fristens utløp 9. oktober. 12. oktober innkom velbegrunnet søknad om et tre måneders gjesteforskeropphold ved fakultetet - for Dr. Octávio Luiz Motta Ferraz, Warwick University - fra Henriette Sinding Aasen på vegne av Demokrati og rettsstat-satsingen ved UiB. Utvalget hadde ingen innsigelser til at søknaden ble anbefalt av dekanen og sendt inn til UiB forskningsavdeling.

66/09 Oversikt over tilskuddsmidler – og to søknader
Oversikten ble tatt til etterretning.
Søknader fra Eivind Kolflaath og Gudrun Holgersen: *innvilget*.

67/09 Opptak ph.d.-programmet

Utvalget gjorde slikt vedtak:

"Søknaden fra Odd-Anders Bøyum-Folkeseth om opptak ved fakultetets Ph.d.-program avslås. Søker inviteres til å søke på nytt med en mer gjennomarbeidet prosjektbeskrivelse og prosjektplan. Det er en fordel om søker også legger ved publiserte arbeid."

68/09 Mandat og oppnevning av arbeidsgruppe – oppfølging av Handlingsplan for forskerutdanning

Utvalget gjorde slikt vedtak:

"Det oppnevnes en arbeidsgruppe med følgende mandat:

Arbeidsgruppen skal utrede nærmere det konkrete innholdet i de tiltak som rettes mot de enkelte fakulteter i Håndboken for forskerutdanningen (anbefalt av Det sentrale forskningsutvalget 10. mars 2009) - basert på Handlingsplanen for forskerutdanningen.

https://www.uib.no/filearchive/handbook_phd_uib_1.pdf

Arbeidsgruppen skal uttale seg om hvorvidt den eksisterende forskerutdanningen ved fakultetet allerede tilfredsstiller de mål som kommer til uttrykk gjennom tiltakene i handlingsplanen, eventuelt i hvilken grad målene tilfredsstilles.

Arbeidsgruppen skal også komme med konkrete forslag til hvordan den eksisterende forskerutdanningen ved fakultetet eventuelt må endres for å tilfredsstille målene i handlingsplanen, konkretisert gjennom de tiltak som foreslås i håndboken.

Forskningsutvalget oppnevner følgende medlemmer til arbeidsgruppen:

Professor dr. juris Jørn Øyrehagen Sunde, nestleder i FU
Førsteamanuensis dr. juris Thomas Eeg, Modulansvarlig modul 2 på forskerskolen
Stipendiat Knut Einar Skodvin
Førstekonsulent Mari Myren, forskningsadministrasjonen"

69/09 Forslag fra Bjarte Askeland til endringer av opplegget/pensum for Modul 1

Utvalget gjorde slikt vedtak:

"1. Forslaget fra Bjarte Askeland til endringer av opplegg/pensum for Modul 1 på Forskerskolen godkjennes.

2. Forskningsutvalget ønsker å komme tilbake til den prinsipielle diskusjonen om formålet med modulen og det faglige opplegget for denne, når den forestående evalueringen skal foretas."

70 /09 Eventuelt

Bjarte Askeland påpekte at det ville være en fordel dersom den trykte utgaven av fakultetets Ph.d-avhandlinger som en hovedregel kunne foreligge minst to uker før en disputas. Dette blant annet for å gi vitenskapelig ansatte en bedre mulighet til å forberede opposisjoner "ex auditorio". Utvalget ga sin tilslutning til dette. Forskningsutvalgets leder vil ta ansvar for å følge opp saken administrativt.

Anne Marie F. Anfinsen
leder

Henning Simonsen
sekretær

UNIVERSITETET I BERGEN
DET JURIDISKE FAKULTET

REFERAT
FORSKNINGSUTVALGET
ONSDAG 11. NOVEMBER 2009 KL. 10.15 – 13.45

Til stede: Anne Marie F. Anfinsen, Jørn Øyrehagen Sunde, Bjarte Askeland, Miriam Skag, Jan Erik Hatling, Ola Hermansen (for Gry Walstad), Henning Simonsen (referent)

Saksliste:

70/09 Godkjenning av innkalling og saksliste
Godkjent.

71/09 Referat fra møtet 14.10.2009
Godkjent.

72/09 Forskningsrådets evaluering av rettsvitenskap (orienteringssak)
Utvalget tok til etterretning utkastet til faktadel og leders orientering om fakultetets innspill til denne.

73/09 Innspill fra fakultetet om oppretting og innretning på regionale forskningsfond – og veien videre (orienteringssak)
Leder orienterte om fakultetets innspill.

74/09 Status for strategiprosessen vedr. reorganiseringen av forskningsvirksomheten (orienteringssak)
Leder orienterte.

75/09 Status evaluering av forskerskolen og den videre reformprosessen (orienteringssak – overgang til vedtaksak)
Utvalget gjorde slikt vedtak:
"Forskningsutvalget godkjenner hovedtrekkene i planene for evaluering av forskerskolen. Spørsmålene i den planlagte spørreundersøkelsen, samt ressursbruken for evalueringen forelegges FU for godkjennelse. Utkast til kriterier for utvelgelsen av kandidater til intervju forelegges FU for godkjennelse."

76/09 Utdelingspraksisen i Meltzerfondet (orienteringssak)
Leder redegjorde.

77/09 Prøveordning med forskerskoleleder (drøftings- og vedtakssak)
Utvalget gjorde slikt vedtak:
1. *Forskningsutvalget tilrår at det innføres en prøveordning med en leder for forskerskolen frem til evalueringen av forskerskolen er foretatt, og eventuelle reformer av forskerskolen blir iverksatt i 2010.*

2. *Forskningsutvalget vedtar at Karl Harald Søvig oppnevnes som forskerskoleleder, under forutsetning av at fakultetsstyret vedtar å gjennomføre prøveordningen med forskerskoleleder. Oppnevningen skal gjelde fra det tidspunkt fakultetsstyret treffer sitt vedtak om prøveordningen.*
3. *Forskningsutvalget tilrår punktene 5,6,7 og 8 i de fremlagte forslagene til endringer i utfyllende regler for graden philosophia doctor (ph.d.) ved Universitetet i Bergen – Opplæringsdelen ved forskerskole i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet. Vedrørende punkt 4 Organisering og ansvar for forskerskolen, vil et hensiktsmessig forslag avklares av FU pr. epost."*

78/09 Søknad om publiseringsstøtte (drøftings- og vedtakssak)

Utvalget gjorde slikt vedtak:

"Stipendiat Halvard Haukeland Fredriksen innvilges et tilleggsbeløp på kr. 14.000 som publiseringsstøtte i forbindelse med utgivelsen av sin tyske doktoravhandling på forlaget Mohr Siebuck i Tübingen i Tyskland."

79/09 Innspill om kriterier for akkreditering av doktorgradsutdanninger

Utvalget gjorde slikt vedtak:

"Leder utarbeider utkast til høringsuttalelse basert på alternativ 3 med modifikasjoner, bl.a. bør kvalitative aspekter og adgang til dispensasjon nevnes."

80/09 Oversikt over innvilgede tilskuddsreiser pr. dato

Utvalget tok denne til etterretning.

81 /09 Eventuelt

- **Ph.d.-avhandlinger bestående av artikler.** Kriterier for slike avhandlinger ble diskutert og drøftet. Det utarbeides en sak til neste møte med forslag til kriterier.
- **Stipendiatrapporter som ble levert 1. november**. Da denne nye rapporteringen initiert av UiB sentralt kom i tillegg til rapportene som ble levert 1. april fikk visedekan fullmakt til å gå gjennom disse og orientere FU om eventuelle tiltak.

Anne Marie F. Anfinsen	Henning Simonsen
leder	sekretær

UNIVERSITETET I BERGEN
DET JURIDISKE FAKULTET

REFERAT
FORSKNINGSUTVALGET
ONSDAG 30. SEPTEMBER 2009 KL. 10.15 – 14.15

Til stede: Anne Marie F. Anfinsen, Karl Harald Søvig (for Jørn Øyrehagen Sunde), Bjarte Askeland, Miriam Skag, Jan Erik Hatling, Henning Simonsen (referent)

Askeland og Søvig fratrådte under sak 60/09, der deltok Jørn Øyrehagen Sunde.

Saksliste:

51/09 Godkjenning av innkalling og saksliste
Innkalling ble på vanlig måte sendt til oppgitt kontaktinformasjon til studentrepresentanten. Da forfall ikke var anmeldt, og varamedlemmer kunne ikke møte på kort varsel, ble møtet avholdt uten studentrepresentant. Innkalling og saksliste godkjent.

52/09 Referat fra møtene 21. og 25. august 2009
Godkjent.

53/09 "Konstitusjon" – mandat og arbeidsform for dette utvalget
Utvalget diskuterte utvalgets arbeidsform.
Utvalget gjorde slikt vedtak:
"Forskningsutvalget ønsker en fortløpende orientering om beslutninger som utvalgsleder foretar på fullmakt."

54/09 Orientering om Handlingsplan for Forskerutdanning – veien videre
Utvalget gjorde slikt vedtak:
"1. Utvalgsleder utarbeider mandat og forslag til oppnevning av arbeidsgruppe, som skal utrede og komme med forslag til hvordan fakultetet skal implementere tiltakene i Handlingsplan for Forskerutdanning i forskerutdanningen.
2. Utvalgsleder utarbeider forslag til de sentrale elementene i en modell for midtveisevaluering av Ph.d-avhandlinger, i lys det forelagte grunnlagsmaterialet og diskusjonen i møtet. Forslaget sendes på høring til FU-medlemmene, og deretter på høring til alle ansatte. Modellen fremmes for styrebehandling i desember etter at minstestandarden for midtveisevaluering er behandlet i det sentrale Forskningsutvalget på Universitetet."

55/09 Oversikt innvilgede tilskuddsreiser
Tatt til etterretning.

56/09 Overføring av veiledningsansvar fra Rune Sæbø til Anne Marie F. Anfinsen

"1. Visedekan Anne Marie Frøseth Anfinsen overtar funksjonen som intern veileder i tråd med de oppgaver som følger vervet som visedekan etter professor Rune Sæbø, for stipendiatene Ronny Gjendemsjø, Ellen Lexerød Hovlid, Elin Malt, Ingebjørg Vamråk og Tomas Solvang.
2. For tilfeller hvor man har ekstern veileder med en fagkompetanse som dekker hele fagområdet for et doktorgradsarbeid, vil utvalget komme tilbake til spørsmålet om intern veileder i forbindelse med implementering av Handlingsplan for Forskerutdanningen. "

57/09 Biveileder – H. Helle

Utvalget gjorde slikt vedtak:
"1. Tore Lunde oppnevnes som biveileder for Herdis Helle.
2. Utvalget innvilger søknad fra stipendiat Herdis Helle om å dele veiledningsressursen på 80 timer i året mellom hovedveileder Erling Hjelmeng og biveileder Tore Lunde. Utvalgsleder får fullmakt til å godkjenne timefordelingen mellom de to veilederne."

58/09 Ansettelse stipendiat/opptak på Ph.d.-programmet

Utvalget gjorde slikt vedtak:
"1. Forskningsutvalget tilrår at Katrina Nell Hames tilsettes i den utlyste stillingen som stipendiat i straffeprosess – i samsvar med den sakkyndige komiteens innstilling. Vedrørende opptak på Ph.d.-programmet vises det til vedtak i FU-møte 11. november 2008, der Hames ble tatt opp på programmet betinget av tilsetting.
2. Høyesterettsdommer Magnus Matningsdal oppnevnes som veileder. Førsteamanuensis Anne Marie Frøseth Anfinsen oppnevnes som intern veileder i tråd med de oppgaver som følger vervet som visedekan."

59/09 Møteplan høsten 2009

Høstens møter i utvalget ble fastsatt slik:

- onsdag 14. oktober kl. 10.15
- torsdag 5. november kl. 10.15
- tirsdag 1. desember kl. 12.30

60/09 Oppnevning modulansvarlige

Utvalget gjorde slikt vedtak:
"1. Professor Bjarte Askeland oppnevnes som modulansvarlig for modulen "Rettsteori og metode (13 studiepoeng)" for perioden 01.10.2009-01.11.2010.

2. Førsteamanuensis Thomas Eeg oppnevnes som modulansvarlig for modulen "Forskningsetikk (1 studiepoeng)" for perioden 01.10.2010-30.06.2010.

3. Førsteamanuensis Karl Harald Søvig oppnevnes som modulansvarlig for modulen " Utvalgte rettsvitenskapelige emner og problemstillinger (7 studiepoeng)" for perioden 01.10.2009-30.06.2010.

4. Førsteamanuensis Knut Martin Tande oppnevnes som modulansvarlig for modulen "Fremleggelser av eget prosjekt (4 studiepoeng)" frem til og med 31.12.09.

5. Leder av Forskningsutvalget gis fullmakt til å oppnevne modulansvarlig for modul 3 frem til 30.06.2010, og for modul 5 etter 31.12.09 frem til og med 30.06.2010, i samsvar med diskusjonen i møtet."

- /09 Eventuelt

Ingen saker.

Anne Marie F. Anfinsen
leder

Henning Simonsen
sekretær

Universitetet i Bergen
Det juridiske fakultet

Forskarstilling i europeisk formuerett ved Det juridiske fakultet

Universitetet i Bergen er eit byuniversitet der sentrale delar av campus ligg i Bergen sentrum. Vi har ca 13 500 studentar og omlag 3200 tilsette. UiB er kjend for forsking på høgt europeisk nivå og har mellom anna fleire senter for framifrå forsking (SFF). Vi har ein sterk internasjonal profil som medfører tett samarbeid med universitet over heile verda.

Ved Det juridiske fakultet er det ledig ei stilling som forskar innafor forskingsprosjektet "Europeisk privatrett - kompetanseoppbygging og rekruttering med utgangspunkt i deltaking i eit europeisk "network of excellence". Prosjektet er finansiert av Noregs forskingsråd.

Forskarstillinga er mellombels med ein tilsetjingsperiode på 14 månader.
Prosjektet skal føre vidare kompetanse og byggje opp ny kompetanse innafor komparativ rettsforsking på bakgrunn av deltakinga i det europeiske nettverksprosjektet "CoPECL - Joint Network on European Private Law".
Forskarstillinga har som innhaldsramme "rettar i formuesgode - eit nordisk perspektiv". Føremålet er å analysere nokre grunnleggjande spørsmål i europeisk formuerett med tilknyting til eigedomsrett og andre rettar i bestemte formuesgode. Resultatet skal bli ein studie som dels kan formidla det nordiske perspektivet på desse grunnlagsspørsmåla til eit europeisk publikum og dels byggje ei bru til andre lands metode og tenkjemåte for nordiske juristar. Av den grunn er føresetnaden at studien blir skriven på engelsk. Ei nærare utgreiing om ramma for stillinga går fram av prosjektbeskrivinga som følgde søknaden til Norsk forskingsråd, med seinare revisjon. Prosjektbeskrivinga kan ein laste ned her eller få tilsend frå fakultetet. Stillinga knyter seg til den delen av prosjektet som er omtala i punkt 4 i prosjektbeskrivinga. Det vart søkt om ei postdoktorstilling for to år, og beskrivinga er tilpassa det. Da stillinga som no blir lyst ut gjeld for noko kortare tid, må søkjaren gjera dei tilpassingane som trengst for å kunne gjennomføre prosjektet på denne tida.

Søkjarar må ha oppnådd norsk doktorgrad i rettsvitenskap eller tilsvarande utanlandsk utdanning.

Søkjaren må leggje fram beskriving av sitt eige prosjekt innafor den innhaldsramma som er trekt opp for stillinga. Det skal også følgje med framdriftsplan. Det er ein føresetnad at søkjaren vil kunne gjennomføre prosjektet i løpet av tilsetjingsperioden.

Forskarstillinga vert løna etter ltr. 65 i statens regulativ (kode 1109). For særskilt kvalifiserte søkjarar vil det kunne vurderast høgare løn, i samsvar med kompetansenivå.
Kvinner vert særskilt oppmoda til å søkja. Dersom dei sakkunnige finn at fleire søkjarar har tilnærma like kvalifikasjonar, vil reglane om kjønnskvotering i Personalreglementet for vitskaplege stillingar verte følgde. Den statlege arbeidsstyrken skal i størst mogleg grad spegle mangfaldet i befolkninga. Det er difor eit personalpolitisk mål å få ei balansert alders- og kjønnssamansetjing og rekruttere personar med innvandrarbakgrunn. Personar med innvandrarbakgrunn vert oppmoda om å søkje stillinga.
Universitetet i Bergen nyttar meiroffentlegprinsippet ved tilsetjing i vitskaplege stillingar.
Den som vert tilsett må rette seg etter dei retningslinene som til kvar tid gjeld for stillinga.
Søknad og CV skal sendast elektronisk via link på denne sida «Søk denne stilling» til Unversitetet i Bergen. Kopier av vitnemål og attestar, vitskaplege arbeid og ei liste over desse (i alt 3 eks/sortert i 3 like bunkar) sendast til Unversitetet i Bergen, Det juridiske fakultet, Postboks 7806, 5020 Bergen.

Nærare opplysningar om stillinga kan ein få ved å vende seg til sekretariatet for Det juridiske fakultet, tlf. 55 58 95 50 eller til prosjektleiar, professor Kåre Lilleholt, tlf. 22 85 96 04.

Søknadsfrist: 12.12. 2009

Søknaden skal merkast: 09/12605

Det juridiske fakultet
Postboks 7806
5020 BERGEN

VURDERING AV AVHANDLING FOR PHD-GRADEN – INGUNN ELISE MYKLEBUST

I brev 21. juli 2009 oppnemnde Det juridiske fakultet denne komiteen for å vurdere Ingunn Elise Myklebusts avhandling *Strandrett og offentleg styring av arealbruk i sjø* for prøve for phd-graden:

professor dr. juris Jan Fridthjof Bernt, Universitetet i Bergen, leiar
professor dr. juris Kåre Lilleholt, Universitetet i Oslo
universitetslektor juris dr. Erika P. Björkdahl, Uppsala universitet.

Komiteen legg med dette fram si tilråding. Vi har diskutert avhandlinga og utveksla utkast til tilråding via e-post. Tilrådinga er samrøystes.

Grunnlaget for vurderinga er Reglement for graden philosophiae doctor (PhD) ved Universitetet i Bergen, godkjent av Universitetsstyret 12. juni 2006 og Retningslinjer for de juridiske fakulteter ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo, vedtekne av styret for Det juridiske fakultet i Bergen 4. september 2007 og dekanus for Det juridiske fakultet i oslo, Jon T. Johnsen, 6. september 2007.

Det sentrale kvalitetskravet finn ein i § 6.1 første avsnitt i det nemnde reglementet:

> "Avhandlingen skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid av internasjonal standard og på et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering, metodisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform. Avhandlingen skal kunne bidra til å utvikle ny kunnskap og ligge på et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur."

Dei nemnde retningslinene utdjupar kvalitetskravet. I dette tilfellet har ikkje komiteen stått overfor spørsmål som krev ei nærare drøfting av detaljar i retningslinene.

Temaet for avhandlinga *Strandrett og offentleg styring av arealbruk i sjø* er reglane om strandeigarens rettar i sjøområdet utafor den generelle eigedomsgrensa, og den gjennomgåande problemstillinga er korleis aukande interessekonfliktar og offentleg planlegging med tilknyting til dette sjøområdet påverkar strandeigarens privatrettslege rettar.

Den første delen av avhandlinga (kapitla 1–3) gjer greie for temaet, metodiske spørsmål, utalandsk rett og utviklinga av dei rettane som gjerne blir omtala med samlenemninga strandretten (rett til utfylling, tilflott, båtfeste, nokre slags fiske osv.). Forfattaren peiker på at det er lite av lovregulering av dei aktuelle rettane, og går noko inn på problema kring generalisering eller induksjon på grunnlag av løysingar som ofte er nokså konkret grunngjevne. Like sentralt bli derfor å finne fram til "relevante og viktige vurderingsnormer" og berande omsyn for interesseavvegingar (s. 21).

Kapitlet om utalandsk rett omfattar opplysningar om tilsvarande juss i Sverige og Danmark og dessutan spreidde opplysningar om nokre andre land: Island, Finland, Storbritannia (og særleg da Skottland, Shetland og Orknøyane), Frankrike, Tyskland og Chile. Nokre av opplysningane om andre lands rett kviler på sekundærkjelder av nokså overflatisk karakter. Ein kunne ønskje ei noko meir systematisk jamføring med utviklinga i andre land. Dei spørsmåla som blir tekne opp, er aktuelle for dei fleste kyststatar.

Kapittel 3, "Bakgrunn og utvikling av strandretten", er for ein stor del rettshistorisk. Ei slik framstilling er nødvendig som introduksjon til dei sentrale drøftingane i avhandlinga. Framstillinga byggjer stort sett på velkjent tilfang, mykje av det teoretiske framstillingar. Forfattaren supplerer med refleksjonar som gjev kapitlet eit visst sjølvstendig preg, enda ein nok ikkje kan seie at grensene for kunnskapen om emnet blir flytta nemnande. Eit slikt grep er godtakande så lenge forfattarens eigentlege problemstilling ikkje er den historiske utviklinga av strandretten, men samspelet mellom strandretten og den offentlegrettslege reguleringa. Det er også i dette kapitlet forfattaren lanserer sin tanke om eit "prinsipp om open kyst" som eit alternativ til prinsipp om allmenn handlefridom og "fritt hav" (s. 89–95). Eit prinsipp om "open kyst" samlar etter forfattarens syn verdiar som bør ha vekt når ein avgjer rettsspørsmål som gjeld kystsona. Forfattaren presiserer vidare at det sentrale ikkje er å ta standpunkt til spørsmålet om eventuell statleg eigedomsrett til sjøområdet, i og med at staten i alle tilfelle har forvaltningskompetanse. Det er innhaldet i denne forvaltningskompetansen som er det viktige. Dette er ein pragmatisk konklusjon som gjer det lettare å få fram hovudproblemstillinga i avhandlinga. Presiseringa ligg til grunn for dei følgjande kapitla og bidreg til å gjera framstillinga stringent.

Del II er hovuddelen (kapitla 4–10, s. 123–391). Eit innleiande kapittel 4 presenterer temaet og gjer greie for ei rettsavgjerd som på særleg god måte illustrerer forfattarens problemstilling: I Rt. 1985 s. 1128 (Rugsund) kom Høgsterett til at strandeigarane ikkje kunne motsetje seg plassering av eit oppdrettsanlegg utafor eigedommane. Som forfattaren viser seinare, vart oppdrettskonsesjonen i realiteten avgjerande for å ha oppdrettsanlegget liggjande på denne staden. Vidare presenterer forfattaren framlegget frå Sivillovbokutvalet (NOU 1988: 18) til regulering av strandretten, eit framlegg som ikkje har ført til lovgjeving.

Eit omfattande kapittel 5 gjer greie for dei rettslege rammene for offentleg styring av arealbruk i kystnært sjøområde. Forfattaren går grundig inn på plan- og bygningslova og reglane der om planlegging og om kontroll med byggjetiltak. Også hamnelovgjevinga og naturvernlova blir omtala. Både her og i kapittel 1 blir det sagt at eit gjennomgåande spørsmål er om reglane om arealplanlegging er ulike for land og sjø. Det kunne ha vore ønskjeleg om svaret på det spørsmålet hadde kome tydelegare fram, og forfattaren kunne også gått inn på ein meir prinsipiell diskusjon om overføringsverdien av reglane om planlegging for landområde.Forfattaren kjem til at bygningsstyresmaktene, mellom anna ut frå prinsippet om "open kyst", kan forby tiltak i sjø utan særleg heimel, og ikkje som på land må gje løyve dersom tiltaket ikkje er i strid med gjeldande planar eller andre grunnlag (s. 170). Korkje strandeigaren eller andre har rettskrav på å byggje i sjøen (s. 174). Vidare viser forfattaren at både akvakulturlova og matrikkellova byggjer på at det offentlege kan tillata bruk av sjøområde utan noka privatrettsleg avklåring. Dette fører over til spørsmål i det følgjande kapitlet.

Kapittel 6 gjeld kompetanse og plikt for det offentlege til å vurdere strandretten i samband med arealplanlegging, byggjeløyve og konsesjon. Forfattaren peiker på at private interesser skal høyrast ved planlegging. Byggjeløyve kan etter vanleg oppfatning gjevast utan at

privatrettslege tilhøve er endeleg avklåra, men forfattaren peiker på at kommunen i desse reglane har ein god styringsreiskap fordi ingen har *krav* på å få løyve til å byggje i sjøen (som ho konkluderte med i kapittel 5). Forfattaren viser at retningslinene for vurdering av lokalitetar i samband med oppdrettskonsesjon er mindre tilfredsstillande, og at forvaltninga også her har plikt til å ta omsyn til private interesser. Ho konkluderer med at sektorovergripande kommunal arealplanlegging er tilrådeleg der det potensielle konfliktnivået er høgt. Disposisjonen i kapitlet er pedagogisk ved at forfattaren dels spør om styresmaktene har plikt til å undersøkje, dels om dei har plikt til å ta omsyn til strandretten.

I kapittel 7 tek forfattaren opp spørsmålet om kva verknader offentlege planar og vedtak har for innhald og rekkjevidd av strandretten. Ho viser at hamnelovgjevinga har vore rekna å ha direkte innverknad på innhaldet av strandeigarens rett (særleg retten til utfylling). Men elles er utgangspunktet etter forfattarens meining at etablerte private rettar ikkje fell bort som følgje av offentleg arealplanlegging. Det same synspunktet blir gjort gjeldande for byggjeløyve etter plan- og bygningslova og konsesjon etter akvakulturlova.

Eit omfattande kapittel 8 handlar om retten til nye fordelar i det kystnære sjøområdet. Det som blir omtala som strandretten, er tradisjonelle råderettar av ymse slag. Nye utnyttingsmåtar er slikt som fiskeoppdrett, bølgjekraftverk, vindmøller og aktiv bruk til fritidsføremål. Forfattaren går først nærmare inn på kva som ligg i dei tradisjonelle utnyttingsmåtane. Ho kjem fram til at det er lite rom for vidareutvikling av retten til naturressursar på havbotnen (s. 275). For retten til utfylling, bryggjer m.m. må det skje ei avveging mot allemannsretten (s. 280). I den vidare undersøkinga av nye utnyttingsmåtar, kjem forfattaren til at det er vanskeleg å tenkje seg ein *einerett* for strandeigaren til andre aktivitetar enn dei som står i direkte samband med land (s. 303). Derimot argumenterer ho inngåande for at det kan tenkjast ein *førerett* for strandeigaren, på privatrettsleg grunnlag, til utnytting av eit område på om lag 80 meter ut over i sjøen (s. 329). Ho legg mellom anna vekt på at ein slik regel kan styrkje det lokale næringsgrunnlaget og halde busetnaden oppe i distrikta. Ho peiker i denne samanhengen på dei vanskane det har ført til at dei offentlegrettslege reglane har utvikla seg raskt utan avklåring av tilhøvet til strandretten, og nemner særskilt ordninga med krav om høgt vederlag til staten for nye oppdrettskonsesjonar.

I kapittel 9 tek forfattaren opp strandeigarens vern mot nye tiltak i sjøen som ikkje har privatrettsleg heimel. Det er vernet for dei tradisjonelle utnyttingsmåtane som blir drøfta, mellom anna i kva grad utnyttinga må vera etablert eller i alle fall påreknelig for å ha vern. Ho kjem til at strandeigaren har eit vern mot "vesentlege krenkingar", men at det også er plass for mykje skjøn (s. 373). Her òg har forfattaren valt ein pedagogisk systematikk og disposisjon. Ho spør kva kriterium som skal leggjast til grunn vurderinga av om det ligg føre inngrep i strandretten, og dette styrer konsekvent drøftingane i kapitlet. På det viset kjem konklusjonane klårt fram.

Kapittel 10 handlar om prinsippa for fastsetjing av vederlag der strandrett blir ekspropriert.

Samla er del II eit vesentleg tilskot til rettslitteraturen ikkje berre om tilhøvet mellom strandretten og offentlege styring, men også meir generelt om tilhøvet mellom rettar bygde på privatrettslege posisjonar og offentlegrettslege reglar om arealbruk og annan bruk av naturressursar. Ho får godt fram dei paradoksa som ligg i at den offentlege styringa til dels er dårleg samordna, og at ein langsiktig tenleg bruk av ressursane også kan bli fremja ved ei utvikling av dei privatrettslege reglane. Komiteen nemner at framstillinga kunne ha vunne på større konsentrasjon, enda det nok ville ha vore vanskeleg å heilt unngå gjentakingar av dei sentrale poenga.

I kapittel 1 varslar forfattaren eit opplegg der det på den eine sida skal undersøkast kva som gjeld innafor den generelle eigedomsgrensa, og på den andre sida kva som gjeld utafor denne grensa. Grunnen er at ein først må finne ut kva som gjeld innafor eigedomsgrensa, før ein kan fastleggje kva som gjeld utafor (s. 8). Dette er eit godt utgangspunkt, og det gjer at dei seinare konklusjonane blir betre underbygde enn dei elles ville ha vore. Men til tider blir ikkje skiljet halde oppe, og det kunne ha vore ønskjeleg at det kom tydelegare fram når drøftinga gjeld det eine eller det andre området.

Del III har eitt kort kapittel 11 med tittelen "Korleis bør reglane om eigedomsretten til sjøarealet vere?". Ho avviser at det trengst nokon statleg eigedomsrett til sjøarealet. Reglar om offentlegrettsleg styring bør bli klårare, og prinsippet om "open kyst" bør få større vekt. Strandretten kan styrkjast gjennom regulering i lov.

Eit samla inntrykk er at avhandlinga tek opp eit viktig emne. Forfattaren har reist viktige og dagsaktuelle spørsmål og har handtert dei på godt fagleg vis. Problemstillingane er klåre, og framstillinga følgjer i all hovudsak ein streng og føremålstenleg disposisjon. Opplegget for avhandlinga fører til nokre gjentakingar som kan verke forstyrrande, men dette må godtakast, i og med at eit anna opplegg neppe hadde vore meir tenleg.

Forfattaren viser at ho meistrar rettsstoffet; ikkje minst greier ho på overtydande måte å kombinere innsikt på tvers av skiljet mellom privatrett og offentleg rett. Forfattaren er nokre stader inne på rettsøkonomiske synsmåtar, men ho gjer lite ut av dette. Komiteen ser ikkje bort frå at framstillinga kunne ha vunne på grundigare studiar her, men meiner likevel at rettsøkonomiske innslag ikkje kan stillast som noko krav til ei avhandling som elles er metodisk stødig og konsekvent.

Konklusjonane på forfattarens drøftingar kan nok til tider vera kontroversielle, men ho gjer tilstrekkeleg greie for det rommet for argumentasjon som materialet gjev.

Komiteen er komen til at avhandlinga oppfyller krava til eit sjølvstendig arbeid av internasjonal standard, at avhandlinga bidreg til å utvikle ny fagleg kunnskap, og at ho ligg på eit nivå som tilseier at ho kan publiserast som ein del av fagets vitskaplege litteratur. Komiteen rår derfor til at avhandlinga kan forsvarast for phd-graden.

Bergen, Oslo, Uppsala, den 5. november 2009

Jan Fridthjof Bernt

Erika P. Björkdahl

Kåre Lilleholt

I kapittel 1 varslar forfattaren eit opplegg der det på den eine sida skal undersøkast kva som gjeld innafor den generelle eigedomsgrensa, og på den andre sida kva som gjeld utafor denne grensa. Grunnen er at ein først må finne ut kva som gjeld innafor eigedomsgrensa, før ein kan fastleggje kva som gjeld utafor (s. 8). Dette er eit godt utgangspunkt, og det gjer at dei seinare konklusjonane blir betre underbygde enn dei elles ville ha vore. Men til tider blir ikkje skiljet halde oppe, og det kunne ha vore ønskjeleg at det kom tydelegare fram når drøftinga gjeld det eine eller det andre området.

Del III har eitt kort kapittel 11 med tittelen "Korleis bør reglane om eigedomsretten til sjøarealet vere?". Ho avviser at det trengst nokon statleg eigedomsrett til sjøarealet. Reglar om offentlegrettsleg styring bør bli klårare, og prinsippet om "open kyst" bør få større vekt. Strandretten kan styrkjast gjennom regulering i lov.

Eit samla inntrykk er at avhandlinga tek opp eit viktig emne. Forfattaren har reist viktige og dagsaktuelle spørsmål og har handtert dei på godt fagleg vis. Problemstillingane er klåre, og framstillinga følgjer i all hovudsak ein streng og føremålstenleg disposisjon. Opplegget for avhandlinga fører til nokre gjentakingar som kan verke forstyrrande, men dette må godtakast, i og med at eit anna opplegg neppe hadde vore meir tenleg.

Forfattaren viser at ho meistrar rettsstoffet; ikkje minst greier ho på overtydande måte å kombinere innsikt på tvers av skiljet mellom privatrett og offentleg rett. Forfattaren er nokre stader inne på rettsøkonomiske synsmåtar, men ho gjer lite ut av dette. Komiteen ser ikkje bort frå at framstillinga kunne ha vunne på grundigare studiar her, men meiner likevel at rettsøkonomiske innslag ikkje kan stillast som noko krav til ei avhandling som elles er metodisk stødig og konsekvent.

Konklusjonane på forfattarens drøftingar kan nok til tider vera kontroversielle, men ho gjer tilstrekkeleg greie for det rommet for argumentasjon som materialet gjev.

Komiteen er komen til at avhandlinga oppfyller krava til eit sjølvstendig arbeid av internasjonal standard, at avhandlinga bidreg til å utvikle ny fagleg kunnskap, og at ho ligg på eit nivå som tilseier at ho kan publiserast som ein del av fagets vitskaplege litteratur. Komiteen rår derfor til at avhandlinga kan forsvarast for phd-graden.

Bergen, Oslo, Uppsala, den 5. november 2009

Jan Fridthjof Bernt

Erika P. Björkdahl

Kåre Lilleholt

I kapittel 1 varslar forfattaren eit opplegg der det på den eine sida skal undersøkast kva som gjeld innafor den generelle eigedomsgrensa, og på den andre sida kva som gjeld utafor denne grensa. Grunnen er at ein først må finne ut kva som gjeld innafor eigedomsgrensa, før ein kan fastleggje kva som gjeld utafor (s. 8). Dette er eit godt utgangspunkt, og det gjer at dei seinare konklusjonane blir betre underbygde enn dei elles ville ha vore. Men til tider blir ikkje skiljet halde oppe, og det kunne ha vore ønskjeleg at det kom tydelegare fram når drøftinga gjeld det eine eller det andre området.

Del III har eitt kort kapittel 11 med tittelen "Korleis bør reglane om eigedomsretten til sjøarealet vere?". Ho avviser at det trengst nokon statleg eigedomsrett til sjøarealet. Reglar om offentlegrettsleg styring bør bli klårare, og prinsippet om "open kyst" bør få større vekt. Strandretten kan styrkjast gjennom regulering i lov.

Eit samla inntrykk er at avhandlinga tek opp eit viktig emne. Forfattaren har reist viktige og dagsaktuelle spørsmål og har handtert dei på godt fagleg vis. Problemstillingane er klåre, og framstillinga følgjer i all hovudsak ein streng og føremålstenleg disposisjon. Opplegget for avhandlinga fører til nokre gjentakingar som kan verke forstyrrande, men dette må godtakast, i og med at eit anna opplegg neppe hadde vore meir tenleg.

Forfattaren viser at ho meistrar rettsstoffet; ikkje minst greier ho på overtydande måte å kombinere innsikt på tvers av skiljet mellom privatrett og offentleg rett. Forfattaren er nokre stader inne på rettsøkonomiske synsmåtar, men ho gjer lite ut av dette. Komiteen ser ikkje bort frå at framstillinga kunne ha vunne på grundigare studiar her, men meiner likevel at rettsøkonomiske innslag ikkje kan stillast som noko krav til ei avhandling som elles er metodisk stødig og konsekvent.

Konklusjonane på forfattarens drøftingar kan nok til tider vera kontroversielle, men ho gjer tilstrekkeleg greie for det rommet for argumentasjon som materialet gjev.

Komiteen er komen til at avhandlinga oppfyller krava til eit sjølvstendig arbeid av internasjonal standard, at avhandlinga bidreg til å utvikle ny fagleg kunnskap, og at ho ligg på eit nivå som tilseier at ho kan publiserast som ein del av fagets vitskaplege litteratur. Komiteen rår derfor til at avhandlinga kan forsvarast for phd-graden.

Bergen, Oslo, Uppsala, den 5. november 2009

Jan Fridthjof Bernt

Erika P. Björkdahl

Kåre Lilleholt

Det juridiske fakultet
Universitetet i Bergen
5020 BERGEN

BEDØMMELSE AV BJØRN HENNING ØSTENSTADS AVHANDLING «HEIMELSSPØRSMÅL I BEHANDLING OG OMSORG OVERFOR PSYKISK UTVIKLINGSHEMMA OG DEMENTE»

1. Innledning

Bjørn Henning Østenstad søkte ved brev innlevert 10. juli 2009 om å få avhandlingen «Heimelsspørsmål i behandling og omsorg overfor psykisk utviklingshemma og aldersdemente. Rettslege og etiske problemstillingar ved bruk av tvang og inngrep utan gyldig samtykke» vurdert for doktorgraden (PhD). Samme dag som avhandlingen ble innlevert oppnevnte prodekanus ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen følgende sakkyndige bedømmelseskomité:

- Førsteamanuensis dr. juris Karl Harald Søvig, Universitetet i Bergen (leder)
- Professor dr. juris og cand. med. Aslak Syse, Universitetet i Oslo
- Professor jur.dr. Elisabeth Rynning, Uppsala universitet

Bedømmelseskomiteen avgir med dette sin innstilling.

2. Bedømmelseskriterier

Styret ved Universitetet i Bergen har vedtatt reglement for graden «PhD», jf. vedtak av 12. juni 2003 med senere endringer. Reglementet § 5 fastsetter at en

doktoravhandling skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid av internasjonal standard og på et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering, metodisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform. Avhandlingen skal kunne bidra til å utvikle ny faglig kunnskap og ligge på et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur.

Professorene Kai Krüger, Erling Selvig og Jens Edvin A. Skoghøy fremla 5. april 1997 en innstilling om nivået for juridiske doktorgrader etter anmodning fra fakultetsmøtet for juridiske fag. Fakultetsmøtet traff vedtak 17. april 1997 og sluttet seg i det alt vesentlige til innstillingen. Styret ved Det juridiske fakultet (UiB) behandlet saken i møte 17. juni 1997 og ga sin tilslutning til de prinsipp og hovedsynspunkt som lå til grunn for innstillingen.

Innstillingen tok utgangspunkt i tre hovedbetraktninger:

> «1. De faglige krav må fastsettes slik at de vil kunne oppfylles innenfor den tidsramme som stipendiater vil ha til sin disposisjon for et doktorgradsarbeid, dvs. til sammen en arbeidsperiode på tre år i full stilling.
>
> 2. Doktorgrad er det viktigste faglige kvalifikasjonsarbeid for fast ansettelse i stiling ved våre fakulteter, og de faglige krav må fastsettes slik at de minstekrav til faglige kvalifikasjoner for ansettelsen i slike fast lærer- og forskerstilling vil være oppfylt. De nye kvalifikasjonskravene for amanuensisstillinger innebar en vesentlig endring i og med at de faglige krav til doktorgraden også ble en viktig del av ansettelsespolitikken.
>
> 3. Det vil være en betydelig forskjell mellom kvalifikasjonskravene til ansettelse i førstestilling og til ansettelse i professorstilling, både når det gjelder kravene til arten og kvaliteten av de vitenskapelige arbeider som trenges for å dokumentere kompetanse i de to relasjoner.»

Den 16. mars 2006 ble spørsmålet drøftet på nytt i Det nasjonale fakultetsmøtet. Det var enighet om at retningslinjene fra 1997 fortsatt er dekkende for de krav som bør stilles til juridiske doktoravhandlinger, men at det kan være behov for presisering og tydeliggjøring av kravene. Styret ved Det juridiske fakultet vedtok 4. september 2007 nye retningslinjer. I disse heter det blant annet:

> «Doktorgraden er den høyeste akademiske grad, og utgjør et av de viktigste grunnlag for tilsetting i høyere vitenskapelige stillinger. Det må derfor stilles høye krav til en doktorgradsavhandling, både når det gjelder omfanget av de undersøkelser som har vært utført, og med hensyn til metodebeherskelse, analytisk nivå og fremstillingsevne. ... Doktoravhandlingen skal være doktorandens «svennestykke». Det skal vise at doktoranden har evne til rettsvitenskapelig forskning på det nivå som kreves i en universitetsstilling. Det kan ikke forventes at stipendiatene under doktorgradsutdannelsen frembringer den bredde og dybde i rettsvitenskapelig produksjon som kreves for professorkompetanse. For mange av dem som vil gå videre på en akademisk karrièrevei, vil mye av grunnlaget for professorkompetanse måtte fremstilles etter at doktorgraden er ervervet, som postdoktorstipendiat eller som fast ansatt.»

En stor del av diskusjonene i de nevnte dokumentene er knyttet til «minstekravet» for en avhandling. Som det følger av komiteens merknader nedenfor, er det ikke nødvendig å gå inn i denne problematikken for å bedømme Østenstads avhandling.

3. Oversikt over avhandlingen

Avhandlingen er på 779 sider. I tillegg kommer innholdsfortegnelse og registre. Hovedproblemstillingen for avhandlingen er de materielle hjemmelsspørsmål i behandling og omsorg overfor psykisk utviklingshemmete og aldersdemente, mens personelle og prosessuelle spørsmål på utvalgte områder også behandles.

En fellesnevner for de to gruppene (psykisk utviklingshemmete og aldersdemente) er en forstandsmessig funksjonssvikt (kap. 1.2.4.2). Avhandlingen fokuserer på tiltak som kan motiveres ut fra hva som anses best for den hjelpetrengende, også selv om denne ikke ønsker slike («velferdspaternalisme»). Flere regelsett står sentralt:

- Pasientrettighetsloven kapittel 4A som gir hjemmel for helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelpen
- Sosialtjenesteloven kapittel 4A som gir hjemmel for bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning
- Pasientrettighetsloven § 4-6 som gir hjemmel for å yte helsehjelp der en myndig person mangler samtykkekompetanse, men ikke viser motstand
- Nødrettslige inngrepsgrunnlag (særlig helsepersonelloven § 7 og straffeloven § 47)
- Ulike ulovfestete inngrepshjemler

Kapittel 1 («Opptakt», 58 sider) gir en presentasjon av avhandlingens hovedtema. Østenstad foretar her avgrensninger, gir et tilbakeblikk på samfunnsdebatten om tvangsbruk overfor disse gruppene og presenterer sitt «forvaltningsrettslige perspektiv» som innfallsvinkel til problemstillingen. I tillegg diskuterer han kort (4 sider) særlige metodiske utfordringer.

Kapittel 2 («Det verdimessige bakteppet», 60 sider) er en presentasjon og diskusjon av de kryssende hensynene. En sentral tese i kap. 2.2. er at *menneskeverd* kan tjene som vurderingsnorm for avveiningen mellom *selvbestemmelsesrett* (herunder integritet) og *paternalisme*. Dette underkapittelet bygger i stor grad på et tidligere arbeid publisert i Nordisk tidsskrift for menneskerettigheter, jf. note 213. Med utgangspunkt i den presenterte modellen diskuterer Østenstad de aktuelle momentene som kan legitimere inngrep.

Kapittel 3 («Når trengst heimel», 128 sider) presenterer og diskuterer innslagspunktet («terskelverdien») for de ulike aktuelle rettsgrunnlagene. Både

bestemmelser som gir borgerne et vern mot inngrep (straffeloven § 222 og EMK art. 5 og 8) og de særlige lovreglene som åpner for tiltak (bl.a. 4A-kapitlene) er tema her.

Kapittel 4 («Ulike heimlar for inngrep – hovudtrekk og utvalde dykk i djupna», 277 sider) innledes med en analyse av prinsipper for tolking av regler av denne typen karakter og tar bl.a. opp strafferettens betydning for hjemmelsspørsmålene. Deretter drøfter Østenstad – til dels inngående – utvalgte spørsmål knyttet til pasientrettighetsloven §§ 4-6 og 4-7, sosialtjenesteloven kap. 4A og pasientrettighetsloven kap. 4A, psykisk helsevernloven og nødrettslige hjemler (særlig helsepersonelloven § 7 og straffeloven § 47).

Kapittel 5 («Krav til heimelen», 245 sider) er viet tre problemstillinger. For det *første* tar Østenstad opp lovskravet etter EMK som skranke for inngrep (5.2). For det *annet* diskuterer han forholdsmessighetskravet som skranke for rett til inngrep (5.3). For det *tredje* reiser han spørsmålet om samfunnet kan ha en plikt til inngrep, også utenfor de tradisjonelle nødssituasjonen. De to siste problemstillingene drøftes både fra et nasjonalt perspektiv og etter EMK.

Kapittel 6 («Oppsummering», 7 sider) er en sammenstilling av enkelte rettsvitenskapelige «funn» i avhandlingen.

4. Komiteens merknader

De nasjonale regelsettene som står sentralt i avhandlingen, er tidligere i liten grad undergitt grundige rettsvitenskapelige analyser (med unntak for Østenstads eget bidrag fra 2000), problemstillingene er praktiske og det har vært mye samfunnsmessig debatt om reglene i både sosialtjenesteloven kap. 4A (tidligere kap. 6A) og pasientrettighetsloven kap. 4A. Avhandlingstemaet er derfor velvalgt.

Avhandlingen er ført i et nøkternt og godt språk. Formalia i form av fotnoter og henvisninger til rettspraksis, litteratur m.v. er preget av konsistens, og det er få korrekturfeil. Disposisjonen av stoffet er stort sett lett å følge.

Østenstad har flere steder «avbrutte resonnementer», hvor han starter diskusjonene av én problemstilling, for så å fortsette denne senere i avhandlingen. Siktemålet er å få på plass nødvendige forutsetninger for den fortsatte drøftelsen. Så lenge leseren hele tiden er informert, styrker denne tilnærmingsmåten presisjonsnivået, mens det svekker lesbarheten.

Avhandlingen er på 779 tekstsider, men inneholder få «innledende øvelser». Til tross for avhandlingens lengde utelates problemstillinger som ligger nært kjernen av temaet eller de presenteres kort. Dobbeltbehandling forekommer ikke. Avhandlingen er likevel så lang at den vil ha vansker selv med å opparbeide en akademisk leserkrets. En annen innvending med hensyn til lesertilgjengeligheten er knyttet til bruken av underpunkt. Flere steder brukes underpunkter på sju nivåer. Fremstillingen ville nok ha tjent på heller å ha flere kapitler, med en mer tematisk inndeling.

Avhandlingen innledes med en grundig diskusjon av de verdimessige spenningene (kap. 2) når inngrep foretas uten gyldig samtykke. Østenstad viser her god oversikt over etablerte posisjoner og viser evne til nytenkning. Han introduserer «menneskeverd» som referansepunkt eller vurderingsnorm (s. 84). Komiteen setter spørsmålstegn ved om et begrep som har så forskjellig meningsinnhold hos ulike forfattere kan fungere normativt, men det sentrale i denne sammenhengen er den grundige diskusjoner av de ulike momentene som blir foretatt (s. 87 flg.).

Når det gjelder folkerettslige føringer for avhandlingens emne, lar Østenstad EMK (særlig art. 3, 5 og 8) med tilhørende praksis fra EMD være dreiepunktet (s. 9-10). Han går i begrenset grad inn på andre menneskerettslige instrument. Etter komiteens syn er denne tilnærmingen forstandig, og det er et fornuftig grep når EMK-retten ikke blir fremstilt i én bolk, men er integrert i de løpende drøftelsene i avhandlingen. Derimot kunne fremstillingen tjent på å gi en kortfattet presentasjon av EMK art. 5, hvor utviklingslinjene i EMDs praksis ble skissert, før de aktuelle enkeltavgjørelser ble diskutert (s. 175 flg.).

Drøftelsene knyttet til EMK er grundige, og på dette punkt bidrar Østenstad til ny innsikt som har interesse på europeisk nivå.

Avhandlingen inneholder komparasjoner på flere nivå, både til beslektete nasjonale regelsett og til reguleringen av de tilsvarende problemstillingene i utvalgte, andre land. Disse sammenlignende gjøres fortløpende, og uten å gi noen mer helhetlig presentasjon av de aktuelle regelsettene. Fremstillingen blir dermed noe fortettet, men så omfattende som avhandlingen ellers er, fremstår denne tilnærmingen som fruktbar og bidrar til å gi perspektiv til analysene av avhandlingens tema.

Et sentralt perspektiv ved avhandlingen er hjemmelsspørsmål. Østenstad viser hvordan et strafferettslig perspektiv etter hvert er erstattet av en forvaltningsrettslig tilnærming (kap. 4.2, jf. også s. 773), og han tar til orde for å operere med et selvstendig og heldekkende hjemmelskrav også for faktiske handlinger i norsk sosialrett (pkt. 3.5). Fremstillingen til Østenstad av de strafferettslige problemstillingene tar utgangspunkt i straffeloven av 1902.

Som Østenstad er inne på, er straffeloven av 1902 erstattet av straffeloven av 2005, men han går i liten grad inn på i hvilken grad 2005-loven endrer rettstilstanden. Stort sett er dette forsvarlig, men han er flere steder inne på de aktuelle persongruppenes æresvern. På denne bakgrunn ville det vært interessant å få hans synspunkter på betydningen av at ærekrenkelser ikke lenger vil ha et strafferettslig vern når loven av 2005 trer i kraft.

Siden avhandlingens tema er velferdspaternalistiske inngrep, ville det også vært interessant med en viss oppmerksomhet på strafferettens manglende kriminalisering av handlinger med selvskadeevne (selvmord etc.). Også en presentasjon av straffebud som setter opp en inngrepsplikt for tredjemenn, kunne gitt verdifulle perspektiver.

Selv om avhandlingen i liten grad har utførlige drøftelser av rettskildemessige spørsmål, viser Østenstad jevnt over god innsikt i denne typen problemstillinger. Komiteen har likevel innvendinger på et par punkter knyttet

til metodiske spørsmål. På s. 52 skriver Østenstad: «Tradisjonelt står vi overfor eit rettsområde prega av ein ganske ekstrem mangel på autoritativt rettskjeldemateriale». Beskrivelsen er historisk, men komiteen etterlyser en klarere understrekning av at dagens regulering preges av et rikere kildetilfang enn dette utgangspunktet skulle tilsi, jf. også Østenstads konstatering på s. 364 om at rundskrivets tolkingsstandpunkt fundamentalt står i konflikt med «autoritative rettskjelder». Komiteen har også noen merknader knyttet til den rettskildemessige betydningen av rundskriv. Innledningsvis gir Østenstad klart uttrykk for at rundskriv (dvs. rundskriv IS-10/2004 fra daværende Sosial- og helsedirektoratet) har rettskildemessig relevans, men lav vekt (jf. også s. 498 med note 1404). Samtidig brukes mye energi i avhandlingen på å argumentere mot rettssetninger, rettsforståelse og eksempelbruk fra rundskrivet, og indirekte signaliserer Østenstad at forvaltningens regeltolking kan ha stor betydning for den rettskildemessige argumentasjonen. På s. 490 skriver han:

> «Spørsmålet som då reiser seg er om vi bør gå steget lenger og regulere i forskrifts form eller i alle fall i rundskriv frå Statens Helsetilsyn, dei spørsmål vi her har i fokus, inklusive på kva indikasjoner til dømes antipsykotika kan brukes.»

Selv om utsagnet kan sies å ta til orde for bruk av rundskriv som et styringsmiddel ved en presiserende tolking av tvangsbestemmelser, kan det også leses som en indirekte beskrivelse av rundskrivet som et sentralt element i rettslige resonnementer. Etter komiteens syn ville avhandlingen tjent på en mer utførlig diskusjon av rundskrivets rettskildemessige status.

Flere steder i avhandlingen diskuterer Østenstad den nye bestemmelsen i pasientrettighetsloven § 4-3 femte ledd. Bestemmelsen fastsetter at undersøkelse og behandling av psykiske lidelser hos personer som mangler samtykkekompetanse og som har eller antas å ha en alvorlig sinnslidelse eller motsetter seg helsehjelpen, bare kan skje med hjemmel i tvangskapittelet i

psykisk helsevernloven (kap. 3). På bakgrunn av at bestemmelsen vies så pass mye plass, er det overraskende at den ikke er mer problematisert. Tidlig i avhandlingen (f. eks. s. 233) synes § 4-3 femte ledd å bli oppfattet som en rettssikkerhetsmessig styrking av den aktuelle pasientgruppen, uten at det problematiseres at enkelte senil demente kan miste en mulighet for psykiatrisk behandling ved at de ikke kvalifiserer seg for tvungent psykisk helsevern.

Som svar på dette synes Østenstad å ville åpne for en romslig tolking av grunnvilkåret om «alvorlig sinnslidelse» (s. 470-71), fremfor å problematisere den rettslige situasjonen. Derimot kommer en problematisering på s. 482. Når bestemmelsen først trekkes tungt inn i avhandlingen, ville en mer samlet og kritisk analyse vært ønskelig, da den tolkes forskjellig og verdsettes ulikt i det helserettslige miljøet.

På s. 606-622 diskuterer Østenstad forholdsmessighetskravet som skranke for retten til inngrep, og introduserer «nødvendighetskravet» og «forholdsmessighets-/ rimelighetskravet» som to tankemessig atskilte trinn i vurderingen, om enn med glidende overganger. På dette punkt ville fremstillingen tjent på å ha et bredere perspektiv hvor det ble trukket veksler på forholdsmessighetsprinsippet slik det er utviklet bl.a. i EU-retten. De klassiske elementene er delt i tre, jf. også fremstillingen hos Graver, *Forvaltningsrett* s. 128-129. For det *første* må tiltaket være egnet til å realisere den ønskete virkning. For det *annet* må ikke tiltaket gå ut over det som er nødvendig i det enkelte tilfellet. For det *tredje* må fordelene ved inngrepet overstige ulempene (tidvis kvalifisert ved klart); det vil si forholdsmessighet i snever forstand. Etter komiteens syn ville avhandlingen tjent på i større grad å relatere seg til etablerte teorier og praksis knyttet til forholdsmessighet.

Komiteen har også noen merknader til figur- og metaforbruken under drøftelsen av forholdsmessighet, men vil først legge til at de fleste av Østenstads figurer er både oppklarende og innsiktsfulle. Figuren på s. 620 er imidlertid noe intetsigende og kan også lede tanken i retning av at nødvendighetsvurderingen

først er aktuell etter at rimelighetsvurderingen er foretatt. Analogien til russiske bestemorsdukker (s. 622) kan på samme måte virke forvirrende på leseren. Ved dukkelek må den ytterste dukken – i metaforen rimelighetsvurderingen – åpnes først, men i juridiske resonnementer vil denne drøftelsen som regel komme sist.

Flere steder i avhandlingen diskuteres retten til representant, jf. bl.a. s. 447 flg., og Østenstad tar til orde for at denne rettigheten er et «grunnprinsipp i norsk sosial- og helserett». Endringen av pasientrettighetsloven § 4-6 i 2006 og innføringen av pasientrettighetsloven kap. 4A førte til at pårørendes adgang til å treffe beslutninger på vegne av pasienten ble svekket. Like fullt beholdt pårørende/hjelpevergen sin fremskutte posisjon etter sosialtjenesteloven kap. 4A. Disse forskjellene kunne med fordel vært betont sterkere under de løpende drøftelsene. Det kunne også vært interessant med mer utførlige drøftelser av situasjoner hvor pasient og pårørende har ulike oppfatninger med hensyn til klage og/eller søksmål.

5. Avsluttende vurdering

Komiteens innvendinger i pkt. 4 er jevnt over av triviell karakter. Bjørn Henning Østenstad har tatt for seg et komplekst emne, men klarer likevel å komme med nybrottsarbeid både på et velferdsrettslig, menneskerettslig og forvaltningsrettslig plan. Han er faglig uredd og viser evne og vilje til å ta opp kontroversielle tema gjennom nyanserte drøftelser. Helhetsinntrykket er en svært solid avhandling. Etter komiteens syn gir Østenstad et verdifullt bidrag til den rettsvitenskapelige diskusjonen om behandling og omsorg av voksne personer med redusert selvbestemmelsesevne.

Innstillingen er enstemmig, og komiteen vil invitere fakultetet til å treffe vedtak i samsvar med følgende:

INNSTILLING:

Bjørn Henning Østenstads avhandling «Heimelsspørsmål i behandling og omsorg overfor psykisk utviklingshemma og aldersdemente. Rettslege og etiske problemstillingar ved bruk av tvang og inngrep utan gyldig samtykke» finnes verdig til forsvar for doktorgraden (PhD).

Oslo, 29. oktober 2009

Aslak Syse | Karl Harald Søvig | Elisabeth Rynning

Det juridiske fakultet
Universitetet i Bergen
Magnus Lagabøtes plass 1
5010 Bergen

Bedømmelse for PhD-graden

Henrik Øvrebø: "Rettslig kontroll med usikre følger for naturmiljøet, som følge av utsetting av GMO.

En analyse av hvordan reglene om utsetting av GMO i genteknologiloven § 10 regulerer situasjoner med usikkerhet om skadelige virkninger som følge av utsettingen."

1. Innledning

I brev av 8. mai 2009 søkte Henrik Øvrebø om å få ovennevnte avhandling vurdert for PhD-graden. Dekanus oppnevnte ved brev datert 22. juni 2009 følgende bedømmelseskomité:

Professor Henriette Sinding Aasen, Universitetet i Bergen (leder)
Professor Ole Kristian Fauchald, Universitetet i Oslo
Professor Helle Tegner Anker, Københavns Universitet

Komitéen har foruten avhandlingen fått seg forelagt Reglement for graden philosophiae doctor (PhD) ved Universitetet i Bergen, Utfyllende regler til § 4.2 i reglementet, som gjelder opplæringsdelen ved forskerskolen i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet, samt dokumentet Nivået for juridiske doktorgrader, som inneholder retningslinjer for de juridiske fakultetene ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo om bedømmelse av juridiske doktorgrader.

Om nivåkravet for PhD heter det i PhD-reglementet § 6.1:

"Avhandlingen skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid av internasjonal standard og på et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering, metodisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform. Avhandlingen skal kunne bidra til å utvikle ny faglig kunnskap og ligge på et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur."

I dokumentet Nivået for juridiske doktorgrader, som inneholder retningslinjer for de juridiske fakultetene ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo heter det i punkt 3 at den omlegging av doktorgradsstudiet som har funnet sted i forbindelse med overgangen fra dr. juris til PhD ikke i seg selv innebærer at det stilles andre krav til doktoravhandlingen enn tidligere. Det er likevel i lys av gjeldende tidsrammer viktig at doktorgradsavhandlingen holdes innenfor rimelige omfangsmessige rammer (mellom 200-400 sider), jf punktene 2 og 4. Komitéen vil her bemerke at den tolker retningslinjene slik at det kreves gjennomgående god kvalitet på den innleverte tekst.

2. Avhandlingens innhold

Emnet for avhandlingen er rettslig kontroll med usikre følger for naturmiljøet som følge av utsetting av GMOer (genmodifiserte organismer).

Avhandlingen er på 355 sider, inkludert registre, og inneholder 7 kapitler hvorav det siste gir en oversikt over det rettskildemateriale avhandlingen bygger på.

Kapittel 1 (Bakgrunn), s. 11-22, formulerer avhandlingens problemstilling og gir herunder en beskrivelse av det gjeldende regime for kontroll med GMOer, samt en kort presentasjon av det regelverk som skal analyseres. Det fremgår her at genteknologiloven § 10, særlig andre og sjette ledd, er avhandlingens primære studieobjekt. Kapittel 1 presenterer også kort avhandlingens rettsvitenskapelige perspektiv, gir en oversiktspreget innføring i genteknologiske grunnprinsipper (figur mangler på s.19), og peker avslutningsvis på aktuelle problemstillinger og usikkerhetsmomenter knyttet til utsetting av GMOer i dag.

Kapittel 2 (Virkelighetsforståelse og verdimessige forutsetninger for den rettslige reguleringen av utsetting av GMOer), s. 23-64, er et nokså omfattende kapittel som både tar opp grunnleggende verdiforutsetninger, usikkerhet ved GMOer som problem og en beskrivelse av hva utsetting av en GMO innebærer. Kapittelet starter med å presisere at perspektivet på hva en GMO er - ny organisme eller bare en ny variant – har betydning for hvilken holdning som inntas til selve reguleringsspørsmålet. Sammenligningen mellom regelverket i USA og Europa illustrerer dette, og får frem den europeiske (og norske) holdning om at utsetting av GMOer innebærer nye og ukjente risikofaktorer som kan medføre en spesiell fare for helse og miljø, og som derfor krever særlig vektlegging av kontroll med risikofaktorer. Det restriktive synet som ligger til grunn for genteknologiloven presenteres, og det slås fast at genteknologiloven må sies å være en "sikkerhetslov" (s. 36). Avslutningsvis i punkt 2.1 tar doktoranden opp spørsmålet om *læring* kan være et hensiktsmessig perspektiv å forstå reglene om utsetting av GMOer ut fra.

Punkt 2.2 om usikkerheten ved GMOer som problem presenterer to viktige spørsmål: 1) Hvordan kan vi bruke eksisterende kunnskaper for å redusere usikkerhet og vurdere aktuelle virkninger? og 2) Hvordan skal vi bruke erkjennelsen av begrensede kunnskaper i selve systemet for godkjenning, for å sikre forsvarlige beslutninger? Prinsippet om "sound science" og føre vår-prinsippet nevnes i denne sammenheng. Deretter gis en foreløpig presentasjon av begrepene risiko og usikkerhet slik disse brukes i avhandlingen. For så vidt angår risiko, sondres det mellom en kvantitativ og en kvalitativ definisjon – i tillegg introduseres begrepet "opplevd risiko". Ulike former for usikkerhet knyttet til faktum beskrives (punkt 2.2.2.3), både uvitenhet ("ignorance") og ubestemmelighet ("indeterminacy"). Sistnevnte omtales av doktoranden som mindre interessant fra et reguleringssynspunkt (s. 46, nederst).

Punkt 2.3 går nærmere inn på en beskrivelse og forklaring av hva utsetting av GMOer innebærer. Hovedskillet mellom innesluttet bruk og utsetting introduseres og beskrives. Punktet omhandler viktige definisjoner av begreper som "omsetning" og "GMO", og vi får en drøftelse av forholdet mellom genteknologi og tradisjonelle avlsteknikker. Avslutningsvis omtales produkter og stoffer som inneholder GMO og produkter som er framstilt på bakgrunn av GMO, og forskjellen mellom disse i forhold til regelverket.

Kapittel 3 (Hovedreglene om forhåndsutredningen og om saksbehandlingen av saker om utsetting av GMOer), s. 65-112, inneholder, som overskriften antyder, to hovedtematikker, nemlig konsekvensutredning og saksbehandling. Den første tematikken tar opp de viktigste

hensynene bak kravet om konsekvensutredning, problemstillinger avhandlingen tar opp, hovedprinsippene i regelverket om konsekvensutredning, samt regelverkets forhold til usikkerhet og kunnskapsutvikling. I punkt 3.1 vises det til genteknologiloven § 11, direktiv 2001/18 og forskrift om konsekvensutredning etter genteknologiloven (nærmere referanse ikke angitt). Doktoranden gjør et poeng av at en rent vitenskapelig utredning av risiko ikke er tilstrekkelig til å sikre en helhetlig og balansert beslutning der også andre hensyn trekkes inn (s. 68-69), og fremhever de norske reglers fortrinn framfor EU-rettens noe snevre fokus på risiko, selv om andre legitime hensyn også anerkjennes i EU-retten, som angitt bl.a. i forordning 1829/2003. En viktig påstand er videre at konsekvensutredningsforskriften ikke direkte adresserer avdekking, oppfølgning og presentasjon av vitenskapelige usikkerhetsmomenter (s. 79). Doktoranden stiller her spørsmålet om ikke gjeldende regler "burde være slik at det også oppmuntres til oppmerksomhet omkring usikkerheter i de vitenskapelige utredningene", i form av uttrykkelige krav om utredning av usikkerhet og subjektive valg som gjøres i utredningsprosessen. I den videre drøftelse fremheves reglene i kommisjonsbeslutning 2002/623 (ikke inntatt i den norske forskrift om konsekvensutredninger, men innlemmet i EØS-avtaken), som legger opp til en betydelig vektlegging av usikkerhetsmomenter i beslutningsprosessen. Deretter gjøres det rede for saksbehandlingsregler i Norge og EU, samt for status for søknader om godkjenning av GMOer.

Kapittel 4 (De materielle betingelsene for godkjenning og utsetting av GMOer), s. 113-212, er delt i tre hovedbolker som omhandler henholdsvis føre vår-prinsippet, minstetersklene for akseptabel risiko, samt en presisering av de materielle kravene for godkjenning av utsetting av GMOer. Kapittelet må, sammen med kapittel 5, anses for å være et kjernekapittel i avhandlingen. Kapittelet inneholder i punkt 4.1 blant annet betraktninger knyttet til Grl § 110 b) som hjemmel for føre vår-prinisippet, andre mulige hjemmelsgrunnlag for dette prinsippet, betydningen av EU-rettens føre vår-prinsipp for norsk forvaltningsrett, to teorier om forvaltningsrettslige beslutningsprosesser, og prinsippets forhold til læring.

I punkt 4.2 går doktoranden dypere inn i genteknologilovens bestemmelser om risiko og problematiserer begrepet "fare" i § 10, 2. ledd, og drøfter spørsmålet om det gjelder en null-risiko-terskel etter denne bestemmelsen. Et annet spørsmål som tas opp er om minsteterskelen for risiko kan lempes når en GMO vurderes som samfunnsnyttig eller "bærekraftig". Videre drøftes norske myndigheters adgang til å foreta selvstendige vurderinger av EØS-godkjente søknader i henhold til genteknologiloven § 10, 6. ledd.

Punkt 4.3 ser nærmere på miljømessige skadevirkninger og opplevd risiko, herunder spørsmålet om hvordan miljømessige skadevirkninger skal måles i forhold til GMOer, hva som er forholdet mellom faktisk og opplevd risiko og hvordan disse skal vektlegges i forhold til regelverket.

Kapittel 5 (Reguleringen av hensynene til samfunnsmessig nytte, bærekraftig utvikling og etisk forsvarlighet), s. 213-284, er et kjernekapittel som omhandler de særlige hensyn, som i tillegg til den vitenskapelige vurderingen av miljø- og helsemessige skadevirkninger skal ivaretas etter den norske reguleringsmodellen. Doktoranden presenterer her underliggende begrunnelser for vurderingstemaene. Deretter drøftes innholdet i vurderingstemaene, blant annet betydningen av at disse er å forstå som retningslinjer for forvaltningens skjønnsutøvelse, og kravet om at det skal legges vesentlig vekt på hensynene til samfunnsmessig nytte og bærekraftig utvikling i enkeltvedtak. Hensynet til etisk forsvarlighet

drøftes i punkt 5.3, der det blant annet problematiseres at dette hensynet kun står i genteknologilovens formålsbestemmelse og ikke i § 10.

Kapittel 6 (Reguleringen av bevisbyrden), s. 285-331, drøfter de bakenforliggende hensyn for kravene til bevisføring, herunder de krav til bevis som følger av konsekvensutredningsreglene. Doktoranden problematiserer i denne sammenheng Norges strenge praksis med hensyn til godkjenning av GMOer (s. 289). Videre drøftes bevisføringsplikt utover konsekvensutredningen, med utgangspunkt i hovedregelen om forvaltningens adgang til å etterspørre tilleggsopplysninger. Forvaltningens rett og plikt til henholdsvis å pålegge utredningsplikt og sørge for utredning av de norske "særhensynene" til samfunnsmessig nytteverdi, bærekraftig utvikling og etisk forsvarlighet drøftes, samt virkninger av at søker ikke etterkommer kravet om tilleggsopplysninger. Deretter fremstilles reglene om bevisbyrde i forhold til utsetting av GMO, der doktoranden med utgangspunkt i forarbeidene legger til grunn at "rimelig grad av tvil" om foreliggende risikoforhold er den gjeldende vurderingsnorm (s. 312-315). Doktoranden drøfter også betydningen av alvorlighetsgraden av skaden, og motstridende synspunkter mellom eksperter.

I punkt 6.4, som er avhandlingens siste punkt, gir doktoranden noen sammenfattende konklusjoner (s. 327-330). Doktoranden fremhever her at føre vàr-prinsippet er det sentrale rettslige virkemiddelet for å regulere utsetting av GMOer, som er "gitt en underliggende prinsipiell betydning for genteknologiregelverket" (s. 327), og som er gjennomført i genteknologilovens bestemmelser, samt i forskriftene til loven. Doktoranden betrakter de nevnte bestemmelser som "spesielle gjennomføringer av føre vàr-prinsippet" (s. 327). Doktoranden viser videre til at selve beskrivelsen av en GMO, om denne fremstilles som et nytt produkt eller en variant av et kjent produkt, kan få avgjørende betydning for reguleringen. Det vises til at genteknologiloven tar hensyn til usikkerhet gjennom kravene til søkers utredning av følgevirkninger av utsetting av GMOer, og gjennom materielle minstekrav for akseptabel risiko. Doktoranden fremhever imidlertid at usikkerhet i seg selv *ikke* er tematisert i genteknologiloven eller konsekvensutredningsforskriften, og anbefaler innføring av regler om dette i det norske regelverket. Nærmere bestemt anbefaler doktoranden at usikkerhet blir integrert som "et iboende element i reguleringsprosessen" (s. 328), og at det norske regelverket bør videreutvikles for bedre å kunne ivareta usikkerhet. Doktoranden mener at hensynene til samfunnsnytte, bærekraftig utvikling og etikk i det norske regelverket kan høyne beslutningstakernes oppmerksomhet i forhold til usikkerhet, men peker også på at enkelte momenter (som fordelingsrettferdighet) kan være utfordrende å anvende. Doktoranden mener at det ikke bør fokuseres for sterkt på usikkerhet som et isolert problem, men at det må sees i sammenheng også med spørsmål knyttet til verdigrunnlag og eksisterende kunnskaper. Han viser til at føre vàr-prinsippet først og fremst er et beskyttelsestiltak, men at samfunnet også trenger regler som på en fremtidsrettet og *lærende* måte legger til rette for bruk av GMOer.

3. Bedømmelseskomiteens vurderinger

3.1 Selvstendighet

Komiteen mener at temaet er velvalgt, at avhandlingen utvilsomt representerer et selvstendig arbeid og at den på enkelte punkter inneholder originale og nyskapende elementer. De originale og nyskapende elementene består etter komiteens oppfatning hovedsaklig av det læringsperspektiv doktoranden introduserer, samt vektlegging av usikkerhet som et selvstendig tema. I tillegg kommer koblingen mot alminnelig forvaltningsrett, men her fremkommer det, etter komiteens oppfatning, likevel ikke så mye nytt. Komiteen mener at

doktoranden burde ha utviklet sine analyser mer, og ser det som et problem at potensialet for selvstendig bidrag ikke utnyttes i tilstrekkelig grad, for eksempel i forhold til læringsperspektivet, forståelsen av føre vàr-prinsippet i forhold til GMO-utsetting og tolking av genteknologilovens bestemmelser, den nærmere betydning av uvitenhet og usikkerhet på dette området, den grunnleggende sondring mellom risikovurdering og risikohåndtering eller - styring, og samspillet mellom EU-/EØS-retten og norsk rett. Avhandlingens nyskapende bidrag kunne etter Komiteens mening vært langt større dersom doktoranden i større grad hadde fulgt opp og utviklet sine egne ideer og perspektiver.

3.2 Problemformuleringer

Doktorandens tema er en analyse av det norske regelverket om utsetting av GMOer med fokus på usikkerhet om skadelige virkninger. Komiteen ser det som et problem – ikke minst i kapitlene 4 og 5 (se kommentarer nedenfor) - at doktorandens problemformuleringer tidvis er svake. Problemformuleringene åpner ikke i tilstrekkelig grad for en dypere analyse, men fører til at fremstillingen og drøftelsene gjennomgående blir liggende på et noe overordnet, abstrakt nivå, og i mange tilfeller blir deskriptive og postulerende (se eksempelvis punkt 3.2.1 om saksbehandling). Dette fører også til at konklusjonene på drøftelsene blir mangelfulle. Dette illustreres ved at avhandlingen som oftest ikke trekker konklusjoner på slutten av kapitler eller hovedpunkter.

3.3 Metode og kildebruk

Avhandlingen bygger på både norske og internasjonale rettskilder, herunder EU-rettslige kilder. Den trekker også inn forvaltningspraksis, herunder uttalelser av Bioteknologinemnda. En generell innvending mot avhandlingen er den begrensede omtalen og diskusjonen av hvordan kildene brukes. På sidene 12-15 gis en kort presentasjon av regelverket og på s. 17-18 omtales avhandlingens rettsvitenskapelige perspektiv. Lesing av fremstillingen viser imidlertid at det reiser seg metodiske spørsmål i langt større omfang enn det som her tas opp. Dette gjelder både det internasjonale og det nasjonale regelverket, samt inndragelsen av forvaltningspraksis. Det fremgår eksempelvis ikke klart om det er foretatt en mer systematisk gjennomgang av forvaltningspraksis på området eller om det bare er anvendt utvalgte eksempler til belysning av forskjellige problematikker.

Til tross for at de rettslige drøftelser i senere kapitler omtaler "EU-rett" (f eks s. 74, 80, 119) og trekker inn avgjørelser fra EU-organer, drøftes ikke eksplisitt den nærmere bruken av disse avgjørelsene og deres status i norsk rett. Betydningen av EØS-avtalen, som kommenteres flere ganger (s. 82, 120, 130, 145, 148, 168-169) er også mangelfullt omtalt (se nærmere om dette nedenfor under omtalen av kapittel 3). Etter komiteens mening er den nokså begrensede behandling av avhandlingens kildegrunnlag og metodiske innfallsvinkel en klar svakhet ved avhandlingen, ikke minst siden denne jo pretenderer å avklare gjeldende rett (s. 17), i tillegg til å stille bakenforliggende spørsmål knyttet til regelverkets håndtering av usikkerhet. Avhandlingen trekker i stor grad inn tolkningsmateriale i form av uttalelser, rapporter, erklæringer, utredninger og meddelelser fra EU-kommisjonen. Det ville vært på sin plass med en redegjørelse for bruken av slike kilder, både i et de lege lata- og et de lege ferenda-perspektiv, blant annet for å avklare forholdet mellom disse perspektivene i avhandlingen.

Omtalen av Bioteknologinemnda er i og for seg greit skrevet (s. 98-102), men man lurer på hvorfor doktoranden ikke har et eget punkt om den rettskildemessige betydning av Bioteknologinemndas uttalelser. Doktoranden sier at den rettskildemessige vekt er "selvsagt begrenset", samtidig som det sies at nemndas argumenter vil ha "stor betydning i beslutningssammenheng" (s. 101). Det sies også at Nemndas uttalelser er "interessante

rettsvitenskapelig sett og direkte rettslig relevante som en rettskilde i enkeltsaker" (s. 100-101). På s. 210 heter det at den rettskildemessige verdien av en rapport skrevet av Bioteknologinemnda om forståelsen av genteknologiloven § 10 "er ikke stor, men den bør anses for å ha relevans." Doktorandens syn på og bruk av uttalelsene burde etter komitéens mening ha vært nærmere redegjort for i et eget punkt eller kapittel der bruken av både Nemndas uttalelser og annet kildemateriale tas opp mer prinsipielt og i sammenheng.

Tilsvarende stiller komitéen seg spørrende til bruken av konsekvensutredningsforskriften og dens vedlegg, ikke minst i kapittel 5 der hensynene til samfunnsmessig nytte, bærekraftig utvikling og etisk forsvarlighet drøftes. Det henvises stadig til forskriften, samtidig som forfatteren tydeligvis føler seg fri til å ta nokså lett på ordlyden (s. 234, s 235, s 237). Man savner en redegjørelse for hvilken rettskildemessig betydning doktoranden tillegger denne forskriften. Manglende fokus på rettskildemessig betydning av kildematerialet leder etter komiteens syn også til mangelfulle drøftelser av hvilke juridiske forpliktelser som kan utledes av de aktuelle bestemmelser i genteknologiloven.

Komiteen vurderer avhandlingens metode som gjennomgående nokså svak. Dette har først og fremst sammenheng med en noe ureflektert kildebruk og til tider nokså svake og ufullstendige juridiske drøftelser, uten klare rettslige konklusjoner. Dette har etter komiteens oppfatning også sammenheng med at de rettslige problemstillinger ikke formuleres tydelig nok.

3.3 Språk, struktur og fremstilling

Komiteen har festet seg ved en del skrivefeil og tidvis lange og kompliserte setninger, samt en del setninger og avsnitt der meningsinnholdet er uklart eller ikke helt innlysende (se eksempelvis s. 16 midt på siden, s. 24 midt på siden, s. 30 første avsnitt, s. 44 midt på siden, s. 50 midt på siden, s. 68 øverst, s. 69 midt på siden, s. 70 øverst, s. 144 nederst, s. 186). Det er også uklart hvorfor kandidaten finner det nødvendig å benytte "petit". Komiteen mener at teksten til tider fremstår som noe uferdig og ubearbeidet, og at struktur og fremstilling kunne vært langt bedre både med hensyn språklig bearbeiding, plassering av stoff, interne henvisninger og referanser. Et problem er at teksten til tider er noe postulerende uten referanser med relevant dokumentasjon til å underbygge de påstander som fremsettes (se eksempelvis s. 53, 66, 75, 99 og 144). Komiteen savner også et noe mer omfattende avslutningskapittel enn det som gis i punkt 6.4. Et selvstendig og mer omfattende avslutningskapittel kunne ha bidratt til å tydeliggjøre delkonklusjoner i avhandlingen og ha fremtvunget en samlet diskusjon og analyse i forhold til avhandlingens overordnede problemstilling, slik denne er presentert i innledningen (s. 15 flg.).

3.4 De enkelte kapitler

Kapittel 1 gir et greit, men nokså enkelt overblikk over det emne avhandlingen tar opp. Komitéen vil berømme doktorandens evne til å skrive enkelt om komplekse forhold og gi leseren en grunnleggende innledende forståelse for de spørsmål som tas opp i mer dybde senere. Fremstillingen av avhandlingens overordnede problemstilling savner en mer problematiserende og detaljert karakter. Det angis kun at man ved å se på overordnede prinsipper, regelverket og forvaltningspraksis tar sikte på en avklaring av gjeldende rett. Kapitlet kunne også med fordel inneholdt en diskusjon av det videre opplegget.

Kapittel 2 fremstår i stor grad som en naturlig forlengelse av kapittel 1. Kapittelet fremtrer som et noe mer generelt bakgrunnskapittel, hvor det bringes interessante tanker frem, men hvor behandlingen av disse ikke blir særlig dyptgående. Det er positivt at doktoranden problematiserer og reflekterer omkring virkelighetsforståelsen og de verdimessige

forutsetninger for regelverket. Komiteen mener imidlertid at ikke minst verdispørsmålene kunne vært ytterligere utviklet, og at også læringsperspektivet, som tas opp på s. 36-38, blir nokså summarisk omtalt. Komiteen mener videre at en del av det som presenteres i kapittel 2 med fordel kunne vært skjøvet frem. Dette gjelder særlig det som behandles i punkt 2.3, som blant annet inneholder sentrale begreper og definisjoner, noe som ikke passer så godt i forhold til hovedoverskriften i kapittel 2.

Doktoranden sier på s. 23: "Hvis vi mener at en GMO er noe fundamentalt nytt, er det naturlig å trekke skillelinjer mellom regler om kontroll med sikkerhet ved organiske produkter, etter hvilke produksjonsmetoder som har vært anvendt." Det presiseres så at dette er et *produksjonsbasert* syn på regelverket. Det andre ytterpunktet, i følge doktoranden, er at regelverket inndeles "etter en individuell vurdering av egenskapene ved GMOen", og regelverket er da til sammenligning *produktbasert* og kan innpasses i eksisterende regelverk om kontroll med produkter (s. 23-24). Komiteen finner imidlertid ikke at det gis et klart bilde av hvilken betydning sondringen har for spørsmålet om håndtering av den usikkerhet som knytter seg til utsetting av GMOer.

Punkt 2.2: I innledningen til dette avsnittet pekes det på betydningen av selve struktureringen av beslutningsprocessen, nemlig delingen av oppgaver mellom vitenskapelige eksperter og beslutningstakere, for håndteringen av usikkerhet (s. 40). Problemstillingen ses imidlertid ikke videreutviklet eller videreført i avhandlingen og sammenhengen mellom håndtering av usikkerhet og verdimessige avveininger (s. 41) fremstår ikke klart. Doktoranden setter i avsnittet fokus på begrepet "usikkerhet", som er et kjernebegrep i avhandlingen – og det fremgår, at det primært fokuseres på vitenskapelig usikkerhet. Drøftelsene i punkt 2.2. bærer preg av å være noe foreløpige, og viser i stor grad til senere drøftelser. Komiteen kunne ønske seg noe flere eksempler, for eksempel i relasjon til "ubestemmelighet" (uvitenhet som ikke kan oppklares, s. 46).

Når det gjelder punkt 2.3, er komiteen av den oppfatning at store deler av fremstillingen her burde ha kommet tidligere, gjerne i kapittel 1. Her legges grunnleggende premisser for den videre fremstilling, og stoffet er samtidig egnet til å gi leseren en første innføring i problemstillingene. En del av det som skrives i kapittel 1 og i de to første punktene i kapittel 2 ville ha blitt tydeligere hvis stoff fra punkt 2.3 hadde vært introdusert, ikke minst viktige begreper og definisjoner. Med hensyn til innholdet i punkt 2.3 slik det står, mener komiteen at fremstillingen til tider er noe upresis. For eksempel er det ikke lett å forstå ut fra teksten hva som er forskjellen på "fri utsetting", "utsetting for kommersielle formål" og "omsetning" (s. 50-51). På s. 52 brukes formuleringene "vanlig utsetting" og "fri omsetning". På s. 13 sies det at kommersiell utsetting i loven kalles for "omsetning". Man må lese flere ganger for å skjønne hva som menes med de ulike begrepene. Doktoranden burde etter komiteens mening ha vært mer stringent og ryddig ved introduksjonen av disse for avhandlingen sentrale begreper, og komiteen savner også en mer systematisk fremstilling av de ulike former for utsetting av GMOer, og forskjellen mellom de ulike typer. Dette gjelder f.eks. relasjonen mellom GMOer generelt, hhv. GMO som matvarer og GMO som fôr, og de forskjellige krav og beslutningsprosesser som får anvendelse i disse situasjoner. Man savner således en kort innledende innføring i det relevante norske og EU-/EØS-rettslige regelverket og sammenhengen mellom disse regelverk utover det som finnes i punkt 1.1.1.2.

Kapittel 3 tar opp sentrale spørsmål knyttet til forhåndsutredning (konsekvensutredning) og saksbehandling. Komiteen vil påpeke at språket er noe uklart på s. 68-70, slik at poengene ikke kommer så godt fram. Det er således ikke klart om doktoranden mener at det er

nødvendig å sondre mellom den vitenskapelige utredning av miljøkonsekvenser og den politiske vektlegging av andre hensyn (på s. 70 angis hensiktsmessigheten av en slik sondring i hvert fall fremstillingsmessig, men det er ikke klart om den også kan ha betydning for avhandlingens analyser og konklusjoner – og sondringen anvendes ikke i avhandlingens konklusjon). Grunnprinsippene for gjennomføring av risikoanalyser presenteres greit, likeså håndtering av usikkerhet i konsekvensutredningsforskriften. Komiteen har sympati for doktorandens konklusjon om at de norske reglene *burde* inneholde uttrykkelige krav om utredning av usikkerhet (s. 79), men mener at den burde vært bedre forankret i forskriften og at drøftelsene kunne vært mer problematiserende, særlig i lys av innholdet i kommisjonsbeslutning 2002/623 (som ikke er innlemmet i den norske forskriften). Generelt fikk doktoranden lite ut av spørsmålet om balansering av hensynet til fleksibilitet under regelverket og hensynet til forutberegnelighet. Doktorandens omtale av EØS-reglenes innhold og betydning er noe uklar og ufullstendig. Hvilken binding legger EØS-avtalen på det norske regelverket, og i hvilken grad overholder Norge disse bindinger? Den rettslige betydningen av EØS-avtalen på dette området burde her (s. 82), og andre steder (f eks på s. 148 om føre vàr-prinsippet), vært nærmere presisert.

Punkt 3.2 om saksbehandling inneholder mye nyttig informasjon av betydning ikke minst for en uinnvidd lesers mulighet til å forstå de forvaltningsrettslige aspekter knyttet til søknader om utsetting av GMOer. Doktoranden gir innblikk både i behandlingen etter EU/EØS-reglene og etter norsk miljøforvaltningsrett. Der er likevel ikke tale om en mer dyptgående gjennomgang av EU/EØS-reglene. F.eks. sondres det ikke tydelig mellom behandling etter direktiv 2001/18 og forordning 1829/2003, selv om det nettopp med forordning 1829/2003 er skjedd en endring av beslutningsprosessen i form av en sentralisering av saksbehandlingen hos EFSA og Kommisjonen samtidig med en tydeligere adskillelse av den vitenskapelige risikovurdering og den mer politisk orienterte beslutning, hvor andre hensyn kan inndras. Det fremstår ikke klart om doktoranden er oppmerksom på endringen og betydningen av denne, selv om den forekommer ganske interessant i relasjon til avhandlingens problemstilling. Mens det redegjøres ganske greit for selve comitology-prosedyren, synes doktoranden likevel ikke fortrolig med bakgrunnen for prosedyren (s. 105), hvis hovedformål er å sikre medlemsstatene en viss kontroll med Kommisjonens gjennomførelseslovgivning, mens Parlamentet først i etterkant har fått en viss innflytelse. Fremstillingen av saksbehandlingsreglene kunne også med fordel ha vært plassert noe tidligere i avhandlingen.

Kapittel 4 tar opp de materielle betingelsene for godkjenning av utsetting av GMO, og man forventer her en grundig gjennomgang av genteknologilovens bestemmelser om dette (jf. utsagnet om at disse er avhandlingens primære studieobjekt). Analysen begynner likevel med en nokså generell omtale av føre vàr-prinsippet, begrunnet med at dette prinsippet er sterkt innarbeidet i genteknologiloven (som karakteriseres som en føre vàr-lov, s. 113). Komitéen mener at doktoranden særlig i punkt 4.1.2 legger opp til drøftelser som det viser seg å komme nokså lite ut av (jf. ovenfor i punkt 3.2 om tidvis svak problemformulering). Det kan nevnes at kandidaten først på s. 129, etter 16 sider, formulerer formålet med kapitlet. På s. 136 sies det som leseren en god stund har tenkt: "Som vist får vi ikke særlig mye hjelp i generell forvaltningsrett eller i overordnede normer ved tolkning av genteknologilovens regler om utsetting av GMOer i sammenheng med et føre vàr-prinsipp. Det blir derfor nødvendig å først og fremst forholde seg til de konkrete reglene i genteknologiloven." Komitéen mener ut fra dette at drøftelsene på s. 113-136 burde vært vesentlig komprimert og forkortet, og at formålet med analysen burde vært reformulert. Fremstillingen fremstår her som nokså uferdig. På bakgrunn av den erkjennelse doktoranden selv kommer til burde en viktig problemstilling snarere være hvilken betydning føre vàr-prinsippet prinsipielt sett har i forhold til GMO-

utsetting, med påfølgende analyse og tolkning av genteknologilovens bestemmelser. Komitèen ser ikke den store nytteverdien av å komme fram til føre vàr-prinsippet som tolkningsprinsipp (s. 136-138), når doktoranden ikke utnytter prinsippet i videre drøftelser av genteknologiloven. Dette gjelder selv om det slås fast at det samme prinsippet er innarbeidet i genteknologiloven. Selv om formålet med fremstillingen er videre enn til bare å klargjøre innholdet i genteknologiloven, forventer man at analysene gir konstruktive bidrag til regelavklaring. Også mange av drøftelsene fram til punkt 4.2 (s. 163 flg.) fremstår som nokså abstrakte og svakt relatert til avhandlingens primære problemstilling (altså tolkning av genteknologilovens bestemmelser). Det forhold at EØS-avtalen gjennom EØS-loven er gjort til norsk rett ser ut til å være oversett i punkt 4.1.4.3. Det gjøres i 4.1.4.4 godt rede for to hovedinnfallsvinkler til beslutningsprosessene. Den etterfølgende analysen av føre vàr-prinsippet i EU-retten forekommer imidlertid ikke helt overbevisende, selv om det foretas en noe grundigere analyse av noen av EF-domstolens avgjørelser og Kommisjonens meddelelse (s. 152 flg.). Det er vanskelig å se hvordan analysen får betydning for avhandlingen for øvrig, f.eks. synes doktoranden ikke i den videre analyse å anvende den sondring som legges til grunn av EF-domstolen og Kommisjonen mellom henholdsvis risikovurdering og risikostyring som to sentrale ledd i en risikoanalyse.

De konkrete drøftelsene av genteknologiloven § 10, 2. og 6. ledd er forsvarlige, men lider tidvis av noe uklart språk og er litt omstendelige. Strukturen er noe forvirrende, idet analysen av de materielle vilkår skjer i flere omganger, med manglende interne referanser. Forholdet mellom bestemmelsene i henholdsvis § 10, 2. og 6. ledd henger noe i luften. På s. 180 presenteres to gode problemstillinger (i hvor stor grad Norge kan legge til grunn avvikende vurderinger av risiki sammenlignet med EU-organene, og i hvilken grad myndighetene kan legge vekt på de særnorske hensyn i saker om utsetting av EØS-godkjente GMOer). Disse forfølges i en viss grad i en litt uoversiktlig drøftelse, bl.a. synes problemstillingene å blandes sammen på s. 184. Komiteen savner en grundigere analyse av hvor langt Norge rettslig sett kan gå i vektlegging av særnorske hensyn. I punkt 4.3 drøftes så de øvrige materielle vilkår for utsetting av GMOer. En problemstilling knyttet til usikkerhetsproblematikk og de "miljømessige skadevirkninger" angis nokså vagt på s. 186: "Blant spørsmål som i dette kapittelet blir tatt opp i forhold til dette er begrensninger i vitenskapelige tilnærminger til problemet, dermed krav som må stilles til disse, og om ikke-vitenskapelige tilnærminger om opplevelse av risiko kan avhjelpe problemet". Drøftelsen av minsteterskelen for miljømessige skadevirkninger er isolert sett godt skrevet (s. 189-192). Deretter blir drøftelsene knyttet til det som er kjernen, nemlig usikre skadefølger for miljøet, nokså eksempelbaserte, med fokus på sammenligning av GMOer med ikke-modifiserte organismer, kumulative og langsiktige skadevirkninger og hypotetisk risiko. Komiteen kunne ønsket seg mer sammenbindende og dyptpløyende analyse. Det skrives avslutningsvis ganske bra om opplevd risiko. Det er imidlertid ikke klart om opplevd risiko kan eller bør kategoriseres som en del av den vitenskapelige risikovurdering eller må håndteres under kategorien øvrige hensyn som en del av risikohåndteringen. Komiteen savner i kapittel 4 en oppsummerende konklusjon som binder de ulike elementer i analysen sammen.

Kapittel 5 tar opp reguleringen av de "særnorske" hensyn, og inneholder flere interessante betraktninger. Punkt 5.1 blir likevel noe ustrukturert og ikke særlig klargjørende med hensyn til hvilken funksjon kriteriet om bærekraftig utvikling skal ivareta. I punkt 5.2 skjer det en uheldig sammenblanding av forhold som skal utgjøre momenter i en helhetsvurdering og forhold som er kriterier (i betydningen vilkår), særlig i punkt 5.2.1. Punkt 5.2.2 om bærekraftig utvikling er derimot en god del bedre med flere fine poenger. Et problem som går igjen er mangel på klare konklusjoner med hensyn til de rettslige krav som stilles. På s. 237

sies det at det neppe kan forventes at søker opplyser om alternativer til GMOen som er bedre enn denne når han søker om utsetting, men at søkeren bør overveie dette. Men man lurer på hva som er det rettslige krav til søker og til myndighetene. En lignende vaghet finnes på s. 242: "Generelt taler gode grunner for at forbedringen bør være vesentlig, men som vist må avgjørelsen av hvor store krav som stilles sees i sammenheng med andre hensyn". På s. 248 nøyer doktoranden seg med å slå fast at myndighetene sjelden mottar opplysninger av en viss type, uten å konkludere med om de aktuelle opplysninger juridisk sett må etterspørres for å gi et forsvarlig beslutningsgrunnlag.

Konsekvensuttredningsforskriften brukes flittig i kapittel 5, men dens rettslige status og betydning savnes det en nærmere redegjørelse for. Man savner blant annet en drøftelse av hvilke rettslige implikasjoner som følger av alle de spørsmål som finnes i forskriftens vedlegg, som danner utgangspunkt for mange av doktorandens drøftelser. Det virker som han forholder seg noe "løst" til dem, og man får ikke vite hvilke rettskildemessige betraktninger som ligger til grunn (jf ovenfor i punkt 3.3 om metode og kilder). På s. 261 nevnes refleksiv og prosedural rett i tilknytning til bærekraftighetskriteriet, uten at dette drøftes nærmere. Doktoranden reiser flere viktige spørsmål i tilknytning til bærekraftighet, men kommer ikke helt i mål med de rettslige drøftelser. Tilsvarende i forhold til etisk forsvarlighet; drøftelsene blir også her noe upresise og generelle i forhold til å presisere de rettslige krav. Det kommer imidlertid fram interessante synspunkter og relevant informasjon, og gode, overordnede betraktninger.

I kapittel 6 introduseres den nyttige sondringen mellom bevisføringsplikt og beviskrav. Kapittelet er ikke helt gjennomarbeidet, for eksempel er det uklarheter om forholdet mellom norsk rett og direktiv 2001/18, se særlig s. 292-3, 296 og 299, tolkningen av konsekvensutredningsforskriftens § 17 synes å bygge på en misforståelse av ordlyden (s. 297-8), konklusjonen om at forvaltningen har en plikt til å utrede samfunnsnytte, bærekraftig utvikling og etiske hensyn ved beslutninger under § 10, 6. ledd (s. 299-301) er ikke tilstrekkelig underbygget, og drøftelsen av rettsvirkningene av mangelfull utredning (s. 301-3) tar ikke hensyn til faren for misbruk av retten til å kreve tilleggsopplysninger fra myndighetenes side. Videre finner man ikke igjen "beviskrav" i avsnittsoverskriften, men derimot anvendes "bevisbyrden" i punkt 6.3. Det konkluderes med, at det i hvert fall i norsk rett må legges vekt på kriteriet "rimelig grad av tvil om risiko", men samtidig angis at det i Norge gjelder et særlig høyt beskyttelsesnivå (s.318). Komiteen savner her en drøftelse av om det særlig høye beskyttelsesnivå i Norge angår den vitenskapelige risikovurdering, eller om det kanskje dreier seg om at det i Norge blir lagt større vekt på andre hensyn enn den vitenskapelige risikovurdering. Men forøvrig inneholder drøftelsene av bevisbyrde og ulike situasjoner med usikkerhet og uenighet mange gode punkter.

Det avsluttende punkt 6.4 fremstår som ganske oversiktspreget og svakt. Det savnes en oppsamlende diskusjon og konklusjoner vedrørende avhandlingens overordnede problemstilling.

4. Komiteens innstilling

Komiteen er av den oppfatning at den foreliggende avhandling utfordrer den nedre grense for hvilke krav som stilles til en doktoravhandling. Det er ikke først og fremst påpekte feil og misforståelser som trekker ned, men snarere det samlede inntrykk av avhandlingens noe overflatiske og uferdige karakter. Det følger av gjeldende retningslinjer at "Avhandlingen skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid av internasjonal standard og på et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering, metodisk, teoretisk og empirisk

grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform. Avhandlingen skal kunne bidra til å utvikle ny faglig kunnskap og ligge på et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur." Komiteens hovedinnvendinger knytter seg til svake problemformuleringer, metodiske svakheter og mangelfulle konklusjoner. Avhandlingen inneholder også uvanlig mange skrivefeil og mange referanser til sekundærkilder, også der primærkildene er lett tilgjengelige. Det trekker videre ned at manglende referanser fører til at deler av avhandlingen fremstår som "postulerende". Komiteen mener likevel at avhandlingen med en del bearbeiding vil kunne publiseres som en del av miljørettens faglitteratur.

Komiteen har vært i tvil om avhandlingen bør godkjennes til å forsvares for PhD-graden. Som en motvekt mot de nevnte svakhetene ved avhandlingen kommer at avhandlingen omhandler komplekse faktiske forhold som utfordrer grunnleggende begreper og forståelsesmåter. Videre hører de rettsregler avhandlingen omhandler til mange ulike rettsregimer (inklusive nasjonal rett, EU- og EØS-rett, og ulike rettsregimer i folkeretten) og har ulik rettslig karakter (fra konkrete og tekniske saksbehandlingsregler til generelle forfatningsrettslige regler og folkerettslige prinsipper). Dette gjør både det faktiske og det rettslige bildet komplekst og uoversiktlig. Det er på denne bakgrunn komiteens oppfatning at en doktorgrad på dette rettsområdet kan ha større innslag av oversiktspregete og deskriptive fremstillinger enn det som normalt forventes.

På denne bakgrunn har komiteen etter en helhetsvurdering enstemmig kommet til at Henrik Øvrebøs avhandling "Rettslig kontroll med usikre følger for naturmiljøet, som følge av utsetting av GMO. En analyse av hvordan reglene om utsetting av GMO i genteknologiloven § 10 regulerer situasjoner med usikkerhet om skadelige virkninger som følge av utsettingen" bør godkjennes til å forsvares for PhD-graden.

Bergen, 25.10.09	Oslo, 25.10.09	København, 25.10.09
H S Aasen		
Henriette Sinding Aasen	Ole Kristian Fauchald	Helle Tegner Anker

grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform. Avhandlingen skal kunne bidra til å utvikle ny faglig kunnskap og ligge på et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur." Komiteens hovedinnvendinger knytter seg til svake problemformuleringer, metodiske svakheter og mangelfulle konklusjoner. Avhandlingen inneholder også uvanlig mange skrivefeil og mange referanser til sekundærkilder, også der primærkildene er lett tilgjengelige. Det trekker videre ned at manglende referanser fører til at deler av avhandlingen fremstår som "postulerende". Komiteen mener likevel at avhandlingen med en del bearbeiding vil kunne publiseres som en del av miljørettens faglitteratur.

Komiteen har vært i tvil om avhandlingen bør godkjennes til å forsvares for PhD-graden. Som en motvekt mot de nevnte svakhetene ved avhandlingen kommer at avhandlingen omhandler komplekse faktiske forhold som utfordrer grunnleggende begreper og forståelsesmåter. Videre hører de rettsregler avhandlingen omhandler til mange ulike rettsregimer (inklusive nasjonal rett, EU- og EØS-rett, og ulike rettsregimer i folkeretten) og har ulik rettslig karakter (fra konkrete og tekniske saksbehandlingsregler til generelle forfatningsrettslige regler og folkerettslige prinsipper). Dette gjør både det faktiske og det rettslige bildet komplekst og uoversiktlig. Det er på denne bakgrunn komiteens oppfatning at en doktorgrad på dette rettsområdet kan ha større innslag av oversiktspregete og deskriptive fremstillinger enn det som normalt forventes.

På denne bakgrunn har komiteen etter en helhetsvurdering enstemmig kommet til at Henrik Øvrebøs avhandling "Rettslig kontroll med usikre følger for naturmiljøet, som følge av utsetting av GMO. En analyse av hvordan reglene om utsetting av GMO i genteknologiloven § 10 regulerer situasjoner med usikkerhet om skadelige virkninger som følge av utsettingen" bør godkjennes til å forsvares for PhD-graden.

Bergen, 25.10.09	Oslo, 25.10.09	København, 25.10.09
Henriette Sinding Aasen	Ole Kristian Fauchald	Helle Tegner Anker

grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform. Avhandlingen skal kunne bidra til å utvikle ny faglig kunnskap og ligge på et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur." Komiteens hovedinnvendinger knytter seg til svake problemformuleringer, metodiske svakheter og mangelfulle konklusjoner. Avhandlingen inneholder også uvanlig mange skrivefeil og mange referanser til sekundærkilder, også der primærkildene er lett tilgjengelige. Det trekker videre ned at manglende referanser fører til at deler av avhandlingen fremstår som "postulerende". Komiteen mener likevel at avhandlingen med en del bearbeiding vil kunne publiseres som en del av miljørettens faglitteratur.

Komiteen har vært i tvil om avhandlingen bør godkjennes til å forsvares for PhD-graden. Som en motvekt mot de nevnte svakhetene ved avhandlingen kommer at avhandlingen omhandler komplekse faktiske forhold som utfordrer grunnleggende begreper og forståelsesmåter. Videre hører de rettsregler avhandlingen omhandler til mange ulike rettsregimer (inklusive nasjonal rett, EU- og EØS-rett, og ulike rettsregimer i folkeretten) og har ulik rettslig karakter (fra konkrete og tekniske saksbehandlingsregler til generelle forfatningsrettslige regler og folkerettslige prinsipper). Dette gjør både det faktiske og det rettslige bildet komplekst og uoversiktlig. Det er på denne bakgrunn komiteens oppfatning at en doktorgrad på dette rettsområdet kan ha større innslag av oversiktspregete og deskriptive fremstillinger enn det som normalt forventes.

På denne bakgrunn har komiteen etter en helhetsvurdering enstemmig kommet til at Henrik Øvrebøs avhandling "Rettslig kontroll med usikre følger for naturmiljøet, som følge av utsetting av GMO. En analyse av hvordan reglene om utsetting av GMO i genteknologiloven § 10 regulerer situasjoner med usikkerhet om skadelige virkninger som følge av utsettingen" bør godkjennes til å forsvares for PhD-graden.

Bergen, 25.10.09	Oslo, 25.10.09	København, 25.10.09
		Helle T. Anker
Henriette Sinding Aasen	Ole Kristian Fauchald	Helle Tegner Anker

Det juridiske fakultet
Universitetet i Bergen

Bedømmelse for graden philosophiae doctor (PhD)

Ragna Aarli: "Offentlig rettergang. Publikums adgang til innsyn og omtale av straffesak."

Innledning

Ved brev av 12. juni 2009 til Det juridiske fakultet søkte Ragna Aarli om å få fremstille seg til prøve for PhD-graden på avhandlingen "Offentlig rettergang. Publikums adgang til innsyn og omtale av straffesak."

Ved brev av 15. juni 2006 oppnevnte Det juridiske fakultet følgende sakkyndige bedømmelseskomité:

Professor dr. juris Gudrun Holgersen, Universitetet i Bergen, leder
Professor Jur. dr. Dan Frände, Helsinki Universitet
Professor Jur. dr. Per Ole Träskman, Lunds Universitet

Sammen med oppnevningsbrevet og avhandlingen fikk komiteen oversendt

(1) Reglement for graden philosophiae doctor (PhD) ved Universitetet i Bergen,
(2) Reglement for graden philosophiae doctor (PhD) ved Universitetet i Bergen: Utfyllende regler til § 4.2 – Opplæringsdelen ved forskerskole i rettsvitenskap ved det juridiske fakultet, og
(3) Nivået for juridiske doktorgrader, Retningslinjer for de juridiske fakulteter ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo, vedtatt av styret for Det juridiske fakultet i Bergen 04.09.07 og dekanus for Det juridiske fakultet i Oslo, Jon T. Johnsen 06.09.07.

Kriteriene for bedømmelsen

Ved bedømmelsen har komiteen lagt til grunn til de kriteriene som fremgår av nevnte dokumenter. Generelle krav til avhandlingens nivå og form fremgår av § 6.1 første ledd i Reglement for graden philosophiae doctor (PhD) ved Universitetet i Bergen:

> "Avhandlingen skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid av internasjonal standard og på et høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, begrepsmessig presisering, metodisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon og framstillingsform. Avhandlingen skal kunne bidra til å utvikle ny faglig kunnskap og ligge på et faglig nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur."

Av de nærmere retningslinjene for nivået på juridiske doktorgrader fremgår bl.a. at det normalt forventes at avhandlingen har et omfang omkring 200 – 400 sider. Videre heter det at det må stilles "høye krav ... både når det gjelder omfanget av de undersøkelser som har vært utført, og med hensyn til metodebeherskelse, analytisk nivå og fremstillingsevne". Det presiseres samtidig at avhandlingen skal være doktorandens "svennestykke", og at det ikke kan "forventes at stipendiatene under doktorgradsutdannelsen frembringer den bredde og dybde i rettsvitenskapelig produksjon som kreves for professorkompetanse". Krav til emnet, selvstendighet, metode, publiserbart resultat, samt innhold og fremstilling, konkretiseres nærmere i retningslinjenes pkt. 5.1-5.5.

Avhandlingens emne og opplegg

Avhandlingens emne er av straffeprosessuell art. Hovedtemaet behandles både med grunnlag i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon og norsk nasjonal rett. Avhandlingen utgjør i manus til sammen 652 sider, inklusiv forord, Summary in English, innholdsfortegnelse og registre. Den er inndelt i fem hoveddeler med til sammen 12 kapitler.

De to første hoveddelene: del 1 Introduksjon og del 2, Perspektiver, presenterer problemstillingen, redegjør for terminologi og avgrensninger og trekker opp en del rammer og perspektiver for fremstillingen. Det fremgår at hovedbehandlingen vil bygge på rettsdogmatisk metode. For å klarlegge og utvide grunnlaget for behandlingen går forfatteren nærmere inn på både emnets relasjon til allmenne teoretiske diskusjoner, de rettsvitenskapelige ambisjonene og særlige metodiske problemstillinger. Videre brukes det en del plass på å trekke opp prosessanalytiske og historiske perspektiver, samt kommunikasjonsperspektiver. Forfatteren omtaler dette som "ekskurser fra det rettsdogmatiske prosjektet" (s. 63).

Del 3, Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens krav til vern om publikums adgang til innsyn og omtale av straffesaker, går over vel 200 sider og utgjør derved en av hoveddelene i avhandlingen. Det foretas her en omfattende gjennomgang og analyse av hvor langt EMK art. 6 statuerer en rett til offentlig rettergang og offentlig domsavsigelse, og hvilke inngrep som eventuelt kan gjøres i denne retten. Videre drøftes det hvor langt den alminnelige retten til ytringsfrihet etter EMK art. 10 gir publikum rett til krav på innsyn i og omtale av straffesaker. Kollisjoner mellom ytringsfrihet og rettergangsinteresser, og mellom publikums ytringsfrihet og aktørenes privatlivsinteresser etter EMK art. 8, blir undergitt nærmere analyser. Forfatteren gjør bruk av et omfattende domsmateriale fra Den europeiske menneskerettsdomstolen i sine analyser.

Del 4, Det nasjonale vernet av publikums adgang til innsyn og omtale av straffesaker, omfatter også vel 200 sider og utgjør den andre hoveddelen av avhandlingen. Etter en gjennomgang av hvor langt retten til innsyn i og omtale av straffesaker som utgangspunkt rekker etter gjeldende norsk rett og hvordan denne retten er sikret, foretas det en nærmere behandling av hvordan publikums frihet til å omtale straffesaker, er begrenset av nasjonale regler for vern av uavhengig, upartiske og myndige domstoler. Til slutt foretas det en tilsvarende analyse av hvordan den samme friheten er begrenset av nasjonale regler for omdømme- og personopplysningsvern. Gjennom hele behandlingen foretas det også rettspolitiske vurderinger, og forfatteren gir på en rekke punkter anbefalinger om hvordan ulike spørsmål bør løses, eventuelt gjennom lovendringer.

Del 5, Publikums adgang til innsyn og omtale av straffesaker. Nye myndighetsforventninger, inneholder et kort avslutningskapitel. Her fremheves en del utviklingstrekk som viser hvordan kravene og forventningene til myndighetene har endret seg i takt med en vektforskyvning fra individuelle til offentlige interesser som grunnlag for rettsnormen.

Komiteens vurdering

Emnet for avhandlingen er velvalgt og godt egnet for en omfattende behandling og analyse. Det dreier seg om sentrale spørsmål i dagens samfunn, og det er et stort kildemateriale å bygge på, både på europeisk plan og i nasjonal rett. Forfatteren er velorientert i domsmateriale fra EMD og norske domstoler, og i juridisk og rettsteoretisk litteratur.

Avhandlingens tittel, "Offentlig rettergang", blir samtidig noe snever i forhold til det som faktisk behandles. Forfatteren tar opp en del spørsmål som nok har sitt utspring i hovedtemaet, men som også går noe ut over dette. Dette betyr likevel ikke at komiteen mener de problemstillingene som behandles, burde vært mer avgrenset. Tvert imot mener komiteen at det er en vesentlig styrke ved avhandlingen at den er så heldekkende. Selv om den er oppdelt i flere deler, og selv om i hvert fall den omfattende behandlingen av EMK står på egne ben, fremtrer avhandlingen som en helhetlig fremstilling hvor alt som tas opp har sin naturlige og logiske plass.

Leseren må likevel lete litt for å få klart for seg hva som er avhandlingens overordnede tema. Det sies noe om dette på ulike steder, hvor det også brukes litt forskjellige formuleringer. For eksempel heter det på s. 35 at hovedspørsmålet i fremstillingen er hvor langt kollektive interesser kan begrunne innsyn og omtale av straffesaker, og på s. 61 at det overordnede siktemålet er å bidra til å skape større innsikt i et rettslig kommunikasjonsprosjekt av generell betydning for forståelsen av forholdet mellom rett og samfunn. Presentasjonen av temaet og det overordnede siktemålet kunne nok vært mer konsentrert og presisert.

I de første delene hvor det redegjøres for bl.a. formål og metode, omtaler forfatteren rettsdogmatikk, rettsvitenskap i snever og vid forstand, og "ekskurser" fra det rettsdogmatiske prosjektet. Med det siste synes det særlig å være tenkt på behandlingen av emnets relasjon til allmenne teoretiske diskusjoner, og drøftelsen av prosessanalytiske og historiske perspektiver samt kommunikasjonsperspektiver. Det er positivt at forfatteren tar opp disse mer teoretiske perspektivene og setter emnet inn i et større perspektiv. Hun synes også å beherske de generelle teoriene bra. Det kan likevel stilles spørsmål ved måten hun bruker begrepene "rettsdogmatikk" og "ekskurser" på.

Generelt fungerer opplegget for og strukturen på fremstillingen bra. At forfatteren først tar opp en del mer teoretiske aspekter, perspektiver og innfallsvinkler, viser bredde i tilnærmingen. Det synes videre velbegrunnet å foreta en selvstendig, omfattende behandling av EMKs krav og hvor langt disse rekker. Dette gir avhandlingen en klar verdi utover det som en behandling av de norske nasjonale regler alene ville gi. I analysen av EMK og de relevante artiklene der, gjør forfatteren omfattende bruk av avgjørelser fra EMD. Drøftelsene og analysene fremtrer som solide og velfunderte. Også behandlingen av norsk nasjonal rett er omfattende og solid. Forfatteren viser at hun behersker det juridiske analyseverktøy, rettskildebruk og argumentasjonsmønster.

Forfatteren foretar ingen systematisk behandling av andre lands nasjonale rett, men kommer kun sporadisk inn på enkelte spørsmål relatert til bl.a. svensk og dansk rett. Komiteen

oppfatter likevel ikke dette som noe savn. Med den omfattende behandlingen av EMK, som også andre europeiske lands nasjonale rett vil være forankret i, ville neppe en nærmere behandling av andre lands rett vært særlig egnet til å tilføre fremstillingen noe ytterligere av verdi. Forfatterens opplegg og avgrensninger er derfor fullt akseptable.

Det kan samtidig stilles spørsmål ved hvordan forfatteren relaterer de ulike delene av avhandlingen til hverandre. Det er for det første ikke helt lett å se hvordan og i hvilken grad de mer teoretiske perspektivene som stilles opp i første del, rent faktisk har innflytelse på den videre, konkrete behandlingen av EMK og norsk nasjonal rett. I denne sammenheng kan det også mer konkret reises spørsmål ved forfatterens presentasjon av prinsippet om *in dubio pro publica* som hun på s. 60 stiller opp som et utgangspunkt. Det er ikke gitt noen spesielt omfattende eller klar begrunnelse for et slikt prinsipp, og det er også vanskelig å se hvordan eller i hvilken grad prinsippet rent faktisk tillegges betydning i de senere delene av avhandlingen. Det trekkes i hvert fall svært sjelden direkte inn i drøftelsene. Det nevnes dog på s. 504, men da på en noe forsiktig måte, som en personlig mening om at rettsanvenderne med fordel kan ta denne prioritetsnormen som utgangspunkt ved vurderingen av en konkret problemstilling.

For det andre kan det også fremtre som noe uklart hvordan de to hoveddelene av avhandlingen, om EMK og om norsk nasjonal rett, egentlig er ment å forholde seg til hverandre. I innledningen sier forfatteren (på s. 64) at den for så vidt isolerte EMK-drøftelsen vil tjene som en "inngangsport" til den nasjonalt orienterte drøftelsen. Omfangsmessig er drøftelsen av EMK like stor som behandlingen av nasjonal rett, den står på helt egne ben, og det synes klart at opplegg og ambisjon går ut over det å være en "inngangsport". Når det videre gjelder forholdet til behandlingen av nasjonal rett, sies det på ulike måter noe om dette i innledningen til hvert av de tre kapitlene som inngår i avhandlingens del 4. For eksempel heter det på s. 381 at spørsmålet er "i hvilken grad publikum har videre adgang til innsyn og omtale av straffesaker enn hva som følger av minstekravene i EMK artikkel 6 nr. 1og EMK artikkel 10, ...". Dette tyder på at det er snakk om en løpende sammenstilling mellom EMK og de nasjonale reglene. Dette følges dog i liten grad opp, i hvert fall ikke på noen systematisk og konsekvent måte. Det savnes derved en noe nærmere klargjøring av forholdet mellom disse to delene av avhandlingen og hvilken direkte betydning EMK har for drøftelsen og klarleggingen av de norske nasjonale regler.

Disse spørsmålene og innvendingene overskygger likevel ikke det positive helhetsinntrykket av avhandlingen. Avhandlingen er klart og logisk oppbygget og strukturert. Forfatteren mestrer både det juridiske håndverket, de teoretiske aspektene og de rettspolitiske drøftelsene meget bra. Hun makter å balansere den rettsdogmatiske drøftelsen, rettssystemets interesser og det journalistiske perspektivet på en klar og god måte. Avhandlingen er velskrevet, og fremstillingsformen er pedagogisk og systematisk, med presise presentasjoner av problemstillingene, poengterte drøftelser og klare oppsummeringer og konklusjoner. Det er også positivt at hun gjennomgående foretar egne vurderinger, påviser rettspolitiske løsningsmuligheter og fremsetter konkrete anbefalinger.

Som en kort oppsummering kan sies at avhandlingen holder et høyt faglig nivå, den er kreativ og nyskapende, og oppfyller uten tvil kriteriene i reglementet og de nærmere retningslinjene vist til foran. Avhandlingen finnes derfor verdig til å forsvares for graden Philosphiae doctor (PhD).

Innstillingen er enstemmig.

Konklusjon

Ragna Aarlis avhandling Offentlig rettergang. Publikums adgang til innsyn og omtale av straffesak, finnes verdig til å bli forsvart for graden philosophiae doctor (PhD) ved Universitetet i Bergen.

Helsingfors/Lund/Bergen 21 oktober 2009

Dan Frände | Gudrun Holgersen | Per Ole Träskman

UNIVERSITETET I BERGEN
Det juridiske fakultet

Gudrun Holgersen, Universitetet i Bergen
Dan Frände, Helsinki Universitet
Per Ole Träskman, Lunds Universitet

Deres ref	Vår ref	Dato
	2009/7558-MAMY	26.10.2009

Ph.d.-graden Ragna Aarli

Prodekanus har på fullmakt 26.10.2009 fastsatt følgende:

I samsvar med enstemmig innstilling fra den sakkyndige komité finnes Ragna Aarlis avhandling *"Offentlig rettergang. Publikums adgang til innsyn og omtale av straffesak"* verdig til å forsvares for ph.d.-graden.

Som opponenter oppnevnes:

Professor Jur. dr. Dan Frände som førsteopponent
Professor Jur. dr. Per Ole Träskman som annenopponent

Med vennlig hilsen

Knut Martin Tande
prodekan

Eivind Buanes
fakultetsdirektør

Kopi: Ragna Aarli

Telefon 55580000
postmottak@uib.no
Internett www.uib.no
Org no. 874 789 542

Det juridiske fakultet
Telefon 55589500
Telefaks 55589510
post@jurfa.uib.no

Postadresse
Postboks 7806
5020 Bergen

Besøksadresse
Dragefjellet, M.
Lagabøtespl. 1
Bergen

Saksbehandler
Mari Myren
55584986

UNIVERSITETET I BERGEN
Det juridiske fakultet

Karl Harald Søvig
Aslak Syse
Elisabeth Rynning

Dykkar ref	Vår ref	Dato
	2009/8912-MAMY	02.11.2009

Ph.d.-graden Bjørn Henning Østenstad

Dekanus har på fullmakt 2.11.2009 fastsett følgende:

I samsvar med samrøystes innstilling frå den sakkyndige komiteen finnes Bjørn Henning Østenstads avhandling "Heimelsspørsmål i behandling og omsorg overfor psykisk utviklingshemma og aldersdemente. Rettslege og etiske problemstillingar ved bruk av tvang og inngrep utan gyldig samtykke" verdig til å forsvarast for ph.d.-graden.

Som opponentar har fakultetet oppnemnt:

Professor Aslak Syse som førsteopponent
Professor Elisabeth Rynning som andreopponent

Asbjørn Strandbakken
dekan

Henning Simonsen
fung. fakultetsdirektør

Kopi
Bjørn Henning Østenstad

Telefon 55580000
postmottak@uib.no
Internett www.uib.no
Org no. 874 789 542

Det juridiske fakultet
Telefon 55589500
Telefaks 55589510
post@jurfa.uib.no

Postadresse
Postboks 7806
5020 Bergen

Besøksadresse
Dragefjellet, M.
Lagabøtespl. 1
Bergen

Sakshandsamar
Mari Myren
55584986

UNIVERSITETET I BERGEN
Det juridiske fakultet

Professor dr. juris Jan Fridthjof Bernt
Professor dr. juris Kåre Lilleholt
Universitetslektor juris dr. Erika P. Bjørkdahl

Dykkar ref	Vår ref	Dato
	2009/9162-MAMY	17.11.2009

Ph.d.-graden Ingunn Elise Myklebust

Dekanus har på fullmakt 17.11.2009 fastsett følgende:

I samsvar med samrøystes innstilling frå den sakkyndige komiteen er Ingunn Elise Myklebusts avhandling "Strandrett og offentleg styring av arealbruk i sjø" funnen verdig til å forsvarast for ph.d.-graden.

Som opponentar har fakultetet oppnemnt:

Professor Kåre Lilleholt som førsteopponent
Universitetslektor Erika P. Björkdahl som andreopponent

Med venleg helsing

Asbjørn Strandbakken
dekan

Eivind Buanes
fakultetsdirektør

Kopi
Ingunn Elise Myklebust

Telefon 55580000
postmottak@uib.no
Internett www.uib.no
Org no. 874 789 542

Det juridiske fakultet
Telefon 55589500
Telefaks 55589510
post@jurfa.uib.no

Postadresse
Postboks 7806
5020 Bergen

Besøksadresse
Dragefjellet, M.
Lagabøtespl. 1
Bergen

Sakshandsamar
Mari Myren
55584986

Fakultetssekretæ

Universitetet i Bergen
DEN SENTRALE KLAGENEMND
Møte 22. oktober 2009

Ikke offentlig, jf. offl. § 13, jf. fvl. § 13(1)

Sak 68/09: Klage over vedtak om annullering av obligatoriske arbeidskrav, omgjøring av kursgodkjenning og annullering av eksamen – juss (09/8339)

Klageren, som er født i 1985, er student ved mastergradsstudiet i rettsvitenskap, der han begynte høsten 2006. Ifølge Felles studentsystem (FS) har han til nå avlagt 108 studiepoeng.

Saken her gjelder emnet JUS123, Forvaltningsrett II, der han deltok på kurset både i 2008 og i 2009. Det er opplyst at han i 2009 leverte inn to arbeidsgruppeoppgaver som også var levert i 2008. Det var ikke gjort noen endringer i teksten, bortsett fra at det i begge to var opplyst at de var levert også året før.

Klageren fikk i utgangspunktet godkjent sin kursdeltakelse, og fikk dermed delta ved eksamen. Ved den rutinemessige Ephorus-kontrollen i etterkant ble tekstsammenfallet oppdaget. Fakultetet kontaktet derfor klageren og gjorde ham kjent med forholdet. Han møtte til samtale på fakultetssekretariatet, og framholdt der at det etter hans mening ikke er noe i veien for å levere en tidligere oppgave på ny, så lenge det opplyses om at den er levert ved en tidligere anledning. Han vise således til en standardrubrikk i Kark (et elektronisk verktøy til bruk bl.a. ved innlevering av oppgaver), der det heter at oppgaver som tidligere er levert, ikke kan leveres på ny uten at det er opplyst om det. Han mener en naturlig tolking av dette er at det er i orden å levere en tidligere levert oppgave på ny når det er opplyst om det.

Fakultetet vedtok å omgjøre den tidligere godkjenningen av de to oppgavene. Fordi klageren da kom under minimumskravet til deltakelse ved kurset (75%) ble også kursgodkjenningen annullert. Dette førte til at grunnlaget for å delta ved eksamen falt bort, og klagerens eksamen ble også annullert. Fakultetet viste til at vedtaket var fattet på objektivt grunnlag, dvs. uten hensyn til skyld slik det er beskrevet i reglene om fusk. Begrunnelsen var at det kreves at alle arbeidskrav utføres på ny dersom studenten deltar i kursundervisningen på ny. Det er også gjort en gjennomgang av de alminnelige reglene som gjelder for selvstendighet i skriftlige arbeider. Herunder vises til at det er et krav om ny bearbeiding når en tidligere levert oppgave leveres en gang til.

I klagen er det anført at regelen om ny bearbeiding er lite synlig. Således sies det ikke noe om dette i egenerklæringsrubrikken i Kark. Informasjonen fra fakultetet på Min side er også svært omfattende, med mange forskjellige meldinger. Det er dermed lett å overse noe av det.

Han mener også at han reelt har arbeidet med de to oppgavene, og har deltatt i arbeidsgruppen på linje med andre studenter. Videre mener han at utfallet blir altfor strengt overfor ham, og at en advarsel vil være nok.

Fakultetet har vist til at egenerklæringen i Kark først og fremst har til formål å bidra til å forebygge fusk. I tillegg til fuskereglene foreligger det også regler og normer for hvor stor grad av selvstendighet som skal til for å få en oppgave godkjent, og det er disse som etter fakultetets mening ikke er oppfylt av klageren.

Fakultetet er uenig i at informasjonen om dette er lite synlig; den 30.09.09 lå det ute 11 meldinger på fakultetets område på Min side, og meldingen "Hva som kreves av arbeidsgruppebesvarelser" er en av disse. Også den oppmerksomheten som har vært om tekstsammenfall i denne typen saker ved Det juridiske fakultet burde ha bidratt til skjerpet oppmerksomhet om slik informasjon.

Fakultetet har ikke funnet grunnlag for å endre det påklagde vedtaket.

Klagenemndas avgjørelse

Nemnda har ikke funnet grunnlag for å endre det påklagde vedtaket. Det vises til at det etter studieplanen stilles krav om bearbeiding av tidligere leverte oppgaver når de leveres på ny. Dette er kommunisert gjennom studieplanen og den nevnte meldingen på Min Side. Nemnda er enig med fakultetet i at egenerklæringsteksten i Kark tar sikte på å forebygge fusk, men det er ikke fusk som er tema i saken her.

Avslutningsvis bemerkes at saken også skiller seg fra sak 58/09, der bearbeidingsregelen også stod sentralt. Der gjaldt det imidlertid om en "nyinnlevert" oppgave var bearbeidet i tilstrekkelig grad. I saken her er det helt på det rene at ingen av de aktuelle oppgavene er bearbeidet i det hele tatt.

Klagenemnda kan ikke se at klageren kan få medhold på noe punkt.

Vedtaket er enstemmig.

Nini Ring
leder

Per Gunnar Hillesøy
sekretær

UNIVERSITETET I BERGEN
Det juridiske fakultet

Kopi Fakultetsstyret.

Universitetsdirektørens kontor

Referanse
2009/11795-CHO

Dato
22.11.2009

Svar fra Det juridiske fakultet: Høring om etablering av Sentre for fremragende utdanning

Det juridiske fakultet stiller seg positiv til forslaget om opprettelse av sentre for fremragende utdanning. Fakultetet støtter arbeidsgruppens argumentasjon for å velge betegnelsen "senter for fremragende utdanning", fremfor det snevrere begrepet "undervisning".

Fakultetet ser det som en forutsetning for opprettelse av FSU, at sentrene blir fullfinansierte og at denne finansieringen ikke går på bekostning av finansiering av andre aktiviteter innenfor universitets- og høgskolesektoren.

Når det gjelder forvaltning av ordningen støtter fakultetet arbeidsgruppens forslag om å legge dette til KD. Fakultetet ser at Stjernø-utvalgets forslag om NOKUT som forvalter av ordningen kan medføre en rollesammenblanding, da NOKUT først og fremst er et kontrollorgan.

Antall sentre slik det foreslås, 15-18, og strategi for gradvis opprettelse fremstår som rimelig. Når det gjelder eventuell øremerking av et visst antall sentre for utvalgte utdanninger, her kortere profesjonsutdanninger, så er Det juridiske fakultet skeptisk til en slik praksis. Fakultetet støtter her arbeidsgruppens argumentasjon for at det ikke skal foreligge noen særordninger som kan bidra til å undergrave kvaliteten i ordningen.

I KDs mandat til arbeidsgruppen fremgår det, at det allerede da var planlagt et pilotprosjekt med senter for fremragende undervisning innen allmennlærerutdanningen. Hvis det fremholdes at pilotprosjektet skal gjennomføres innen lærerutdanningen mener Det juridiske fakultet at det i tillegg bør gis midler til åpne utlysninger.

Asbjørn Strandbakken
dekanus

Eivind Buanes
fakultetsdirektør

Det juridiske fakultet
Telefon 55589500
Telefaks 55589510
post@jurfa.uib.no

Postadresse
Postboks 7806
5020 Bergen

Besøksadresse
Dragefjellet, M.
Lagabøtespl. 1
Bergen

Saksbehandler
Christine Stoltz Olsvik
55589623

Fra Universitas

5

Sår tvil om sensur-ordning

Feil karaktersetting blir ikke rettet opp ved bruk av to sensorer, viser ny forskning.

EKSAMEN

Marit A. Letnes

Norsk Studentunion kjemper for at alle avsluttende eksamener skal bedømmes av to sensorer. En ny studie antyder imidlertid at to sensorer ikke reduserer sjansen for å få feil sensur.

Hvis sensorene får tilgang til hverandres vurderinger, hvilket er dagens praksis, videreføres feil karaktersetting i stedet for å rette opp tvilsomme bedømmelser.

Kommunikasjon er problematisk

Det viser rapporten «En eller to sensorer» skrevet av Bjørn Erik Rasch og Sara Kristine Eriksen trykt i *Tidsskrift for samfunnsforskning*. Forskerne peker på sosialt press og at vurderinger «smitter» over på hverandre som årsakene til at sensorer ikke trekker hverandres bedømmelser i tvil.

– Det er en veldig spennende undersøkelse, men konklusjonen unngår å ta konsekvensene av funnene, sier Kim Kantardjiev, studie- og forskningsansvarlig i Studentparlamentet ved Universitetet i Oslo (UiO).

Han får støtte av Aksel Braanen Sterri, leder av Samfunnsvitenskapelig studentutvalg ved UiO.

– Å droppe interaksjon mellom sensorene er hele poenget, sier Sterri.

Han peker på at akkurat denne smitteeffekten er uheldig i dagens klagepraksis, hvor en må feste med eventuell begrunnelse på den innklagede karakteren til den nye klagekommisjonen. Slik farger den første vurderingen over på den nye.

– Kommunikasjon mellom to sensorer en særdeles dårlig ide med tanke på studentenes rettssikkerhet. Det er jo dét rapporten viser, sier Kantardjiev.

To bedre enn én

Norsk Studentunion vil imidlertid fortsatt arbeide for at det skal være to sensorer ved alle avsluttende eksamener.

– Selv om rapporten viser at dette kanskje ikke er en tilstrekkelig kvalitetssikring, så bidrar det til å kvalitetssikre noe mer når man bruker to sensorer, sier leder Anne Karine Nymoen.

Studien har belyst hvordan samhandlingen i eksamenskommisjoner fungerer. Forfatterne tar ikke stilling til hvilken sensorordning som er best, men skriver at analysen gir kunnskap som kan forbedre grunnlaget for å vurdere forskjellige sensorordninger opp mot hverandre.

Forfatter av rapporten Bjørn Erik Rasch hadde ingen utdypende kommentarer.